

Besede in dejanja

Pomagaj si sam

Ce želite, da vam na beograjskem III. občinskem sodišču predmet pravočasno rešijo, pripeljite s seboj tipkario, da vam prepíše odločbo.

To nekateri tudi naredijo.

Ker pri tem sodišču nimajo dovolj tipkarij, se vam sicer zgodi, da čakate na odločbo »kakih pet mesecev«.

Večernje novosti — 7. VII. 1970

Pobuda za razpravo

Pretekli teden so imeli direktorji podjetij za razdeljevanje električne energije iz ožje Srbije sestanek na najvišji ravni, t. j. na Milanovem vrhu na Kopaoniku. Na sestanku so se odpravili z žičnico in prispeli na vrh po dveh urah — zaradi izpada električnega toka v omrežju. Tako so dobili nepredvideno temo za razpravo na vrhu: kako doseči kakovostno oskrbo potrošnikov z elektriko...

Delo — 8. VII. 1970

Breme na domača pleča...

Nedavne podražitve in skok cen na tržišču bodo tuji gosti pri nas le malo občutili, kajti nobeno gostinsko podjetje ni upalo zvišati penzijskih cen, sklenjenih že jeseni.

Tako bo vse breme skokovitega naraščanja cen padlo na pleča gostinskih podjetij in domačih turistov. Jugoslovanom, ki ne letujejo v kakem od maloštevilnih manjših okrevališč, ki prejemajo dotacije svojih podjetij, nihče ne garantira, da bodo lahko letovali po lanskih cenah.

Borba — 5. VII. 1970

Tehnološka služba na psu

Nekje pri nas (v Sloveniji) so testirali 70 šefov tehnoloških služb v različnih delovnih organizacijah, da bi ugotovili, koliko so ta delovna mesta zasedena z ljudmi, ki imajo ustrezno znanje in izobrazbo. V matičnem podjetju so vedeli povedati o njih samo dobro in bi bilo s te strani vse lepo in v redu. Samo testiranje — ki sicer, kot je mimogrede pripomnil tisti, ki nam je posredoval to informacijo, niti ni bilo pretirano zahtevno — pa je pokazalo, da jih ima od 70 šefov 66 neustrezno znanje, samo štirje namreč so test uspešno opravili!

Gospodarski vestnik — 3. VII. 1970

Zgledna Saleška dolina

Gospodarstvo velenjske občine se zadnja leta upravičeno uvršča v tista območja na Slovenskem, kjer se izredno hitro povečuje tako obseg proizvodnje, celotni dohodek in izvoz. Lani je gospodarstvo Saleške doline povečalo celotni dohodek kar za 40 odst., izvoz za več kot trikrat, družbeni proizvod za 26 odst., zaposlilo pa je na novo 1300 delavcev.

Delavska enotnost — 4. VII. 1970

Obtožena ustava

Skupina hrvaških sodnikov toži ustavo svoje republike na ustavnem sodišču Jugoslavije. Razlog za takšno očno ustavnosti ustave je pasivna pravica glasovanja.

Ustava socialistične republike Hrvatske namreč ne dovoljuje sodnikom, da bi bili poslanci, in sicer baje iz bojazni, da ne bi kot odborniki ali poslanci odločali o lastnem imenovanju. Skratka: sodniški poklic je nezdržljiv s statutom poslanca. Skupina omenjenih sodnikov v pismu ustavnemu sodišču Jugoslavije zahteva, da bi kot poslanci mogli konkurirati vsaj v organizacijsko-politični zbor sabora.

Tovariš — 7. VII. 1970

So krivi trije dejavniki?

Hrvatska je na dnu, ne samo jugoslovanske pač pa tudi evropske lestvice rojstev. Ikoli pa je ta republika na absolutnem vrhu stopnje odhajanja njenih prebivalcev na delo v tujino. Zato strokovnjaki predlagajo višji otroški dodatek, daljši porodniški dopust in povečanje možnosti priti do stanovanja.

Politika — 7. VII. 1970

Predržnost ali pouk

Kilometrski peščina ob morju v Mosčeniški Dragi, vaba v proplektih Kvarnerskega zaliva, je pred dnevi vznemirila lokalne duhove navajene na tradicionalno umazano peščino. Skupina zahodnonemških gostov iz bližnjega kampa je čez noč očistila prostano kopališče. Vse pri tem zbrano kamenje, školjke in les so zgodaj zjutraj stresli pred vrata krajevnega turističnega urada.

Ekonomika politika — 6. VII. 1970

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIĆ

ODGOVORNI UREDNIK
CRITOMIR SINKOVEC

LETO VIII.
STEV.: 29
15. VII. 1970

GLASILO ZZB NOV SLOVENIJE IN ZRVS SLOVENIJE

S SEJE PREDSEDSTVA ZRVS JUGOSLAVIJE

Potrebna sredstva in enotni program

Za izvajanje strokovnega programa in urjenje potrebujejo združenja kot tudi odbori ZRVS precejšnja sredstva. O tem so nedavno razpravljali na seji predsedstva zveznega odbora ZRVS v Beogradu. Na njej so govorili predvsem o financiranju ZRVS. Glede na to, da je delo ZRVS važno za vso družbo, bi morali čimprej urediti tudi način financiranja. Višina sredstev, ki jih ZRVS dobi od družbenopolitičnih skupnosti ne bi smela biti odvisna od tega, ali je občina razvita ali ni, posebno pa ne od večjega ali manjšega razumevanja za potrebe obrambe.

Zato je predsedstvo sklenilo predlagati kot stalščice celotne ZRVS, naj bi zvezna skupščina razpravljala o načinu financiranja. Sprejet naj bi bil zakon, ki bi točno določal vir sredstev in njih uporabo. Zveznemu zakonu naj bi sledili republiški, tem pa občinski odloki. SZDL je že

naredila načrt takega zakona in v kratkem se bo začela javna razprava o njem.

Razen o financiranju so na seji predsedstva razpravljali tudi o enotnem programu urjenja. Program je komisija za urjenje že napravila, toda nanj so prispele številne pripombe. Republiški odbori naj bi ta program samo dopolnjevali. Nazadnje so sklenili, naj bi za leto 1971 napravili enoten program samo s tremi temami.

Glede javnega obveščanja so sklenili začeti z izdajanjem posebnega biltena, toda šele ko bo urejeno financiranje, kar se bo po vsem sodeč zgodilo jeseni.

List »Narodna armija« je že veliko naredil glede obveščanja javnosti o delu ZRVS, toda moral bi še več. Zato bo potrebno v tem listu več prostora. Posebno posrečena je akcija lista »Iščemo najboljšo občinsko ZRVS«.

O BORCIH ZA SEVERNO MEJO 1918—1919

Vsakemu borcu priznati po njegovi zaslugi in udeležbi

Po zgodovinskih zapiskih so leta 1933 v Mariboru ustanovili »Legijo Maistrovih borcev«. Naslednje leto 1934 so domoljubni napredni borci za severno mejo 1918—19 iz Tbovelj in Hrastnika ustanovili novo organizacijo pod imenom »Legija koroških borcev«. Še istega leta 1934 sta se obe organizaciji združili v enotno »LEGIO KOROŠKIH BORCEV«, ki je imela v programu pomoč slovenskemu ljudstvu v borbi proti nastajajočemu fašizmu in zahtevo naj jugoslovanske oblasti zakonito priznajo zasluge prostovoljcem za osvoboditev slovenskih krajev in ljudstva Stajerske in Koroške.

Spominjam se, da za vstop v članstvo »Legije koroških borcev« po tedanjih društvenih pravilih ni bil določen datum vstopa v slovensko vojsko za osvoboditev slovenske Stajerske in Koroške, bil pa je določen čas trajanja udeleževanja v borbi. Tedaj so se borci mlajših letnikov, ki so bili prežeti z revolucionarnim duhom iz uporov slovenskih vojakov v avstrijski armadi, tudi vpisali oziroma so vstopali v organizacijo in prejeli članske legitimacije, ki jih nekateri borci še danes posedujejo.

Organizacija koroških borcev NOV iz druge svetovne vojne je v letu 1952 priredila v Mežici na slovenskem Koroškem »Festival koroških partizanov borcev NOV«. Na to prireditve so bili povabljeni tudi borci za severno mejo 1918—19 t. j. borci Legije koroških borcev, ki smo se za to prireditve, po medsebojnem spoznanju in spominu iz predvojnje organizacije začeli ponovno zbirati in ustanavljati organizacijo koro-

ških borcev 1918—19. Na pobudo republiškega odbora ZZB NOV leta 1965 se je nato ustanovila nova enotna organizacija z imenom »ZVEZA PROSTVOLJCEV — BORCEV ZA SEVERNO MEJO 1918—19«.

Ob štiridesetletnici borb za severno mejo Slovenije je Okrajni odbor zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo v Mariboru leta 1968 izdal litografično spomenico vsem prijavljenim članom borcev za severno mejo 1918/19 brez določenega kriterija vstopa in udeležbe v borbi. Tudi pozneje prijavljeni člani Zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo so nekateri prejeli od republiškega odbora Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19 lepa tiskana potrdila kot priznanje, ki so se delila zopet brez določenega kriterija.

Tako se je organizacija ZPBZSM 1918/19 postopoma razvijala in dospela v jubilejno leto 1968, petdesete obletnice borb za severno mejo. Ta jubilej smo proslavljali s številnimi kulturnimi in družbenimi javnimi prireditvami širom po Sloveniji in z vrhunsko osrednjo proslavo v Mariboru, kate se je udeležilo nad 1500 borcev za severno mejo ter več uglednih funkcionarjev skupščine SRS.

V tem jubilejnem letu je Skupščina SRS obravnavala in sprejela teze zakona za priznanje borcem za severno mejo 1918/19.

V osnutku tega zakona, ki je bil objavljen v »Delu« 2. VII. 1968 je rečeno: »Borci za severno mejo 1918/19 se delijo v dve kategoriji in sicer na tiste, ki so vstopili v vojaške enote pred 23. decembrom 1918 in so se borili do

1. 2. 1919. ter na borce, ki so se vključili po tem datumu. Pravice se priznajo glede na udeležbo v bojih in glede na čas vstopa v vojaške enote«.

Po tem besedilu bi vsi borci za severno mejo dobili pravico do zdravstvenega varstva in do treh voženj s prometnimi sredstvi v Sloveniji. Borci, ki so vstopili do 23. decembra 1918 pa imajo poleg navedenega še pravico do nadomestila za stroške letnega oddiha. V sedanjem zakonu, ki je bil izdan 20. novembra 1968. leta pa je besedilo močno spremenjeno. V njem je določeno, da borce, ki so vstopili v vojaške enote po 31. januarju 1919, izključuje od po zakonu določenih pravic.

Po razpadu Avstro-Ogrske monarhije in njene vojske ob koncu oktobra 1918. leta so preživeli slovenski borci, sestradani in raztrgani, polni golazni in umazani, v veliki večini odšli peš z italijanske fronte na svoje domove, za kar so nekateri potrebovali po več tednov. Tudi doma je bilo skoro povsod pomanjkanje kruha in drugih živil, s katerimi naj bi se sestradani borci povratniki okrepili. V tem času je skoro povsod vrelo proti nekdanjim proadlim avstrijskim oblastnikom in nemčurkim županom, ki so med vojno krivično delili potrošniško blago in živilske nakaznice med ljudstvom, sebi pa spekulativno ustvarjali premoženje, kar je revolucioniralo borce — povratnike s front. Ko se ni bilo pravega reda in se fantje in možje še niso dobro okrepili, je že sledila mobilizacija ali poziv za prijava v novo nastajajočo slovensko

Nadaljevanje na 2. strani

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

DELO

Ljubljana, Titova—Likoarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstrednik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPECK«.

Svečanost v taborišču Natzweiler — Struthof

Mednarodni komite za internirance in deportirance v nekdanjem nacističnem taborišču Natzweiler—Struthof je za 25-letnico osvoboditve in zmage nad fašizmom, priredil v tem taborišču 27. in 28. junija spominsko svečanost za žrtve nacističnega nasilja.

Svečanost se je začela v soboto, 27. junija ob 22. uri. Z enominutnim molkom smo počastili spomin žrtv nacizma, nakar se je začela svečanost. Delegati — bivši interniranci tega taborišča, so se ob spomeniku z gorečimi baklami izmenjevali vsakih pet minut, kar je trajalo eno uro.

Drugi dan, v nedeljo 28. junija se je ob desetih začela glavna slovesnost, na kateri je bilo prisotnih nad 15 tisoč ljudi. Navzoči predsednik francoske republike Pompidou je na čelu francoske vlade položil v imenu Francije venec na spomenik. Venec so položile še razne delegacije.

Komemoracija se je nadaljevala na prostoru med krematorijem in bunkerjem, kjer je skupni grob upepeljenih žrtv nacizma. Na tem prostoru je govoril predsednik francoske republike Pompidou. Zatem so duhovniki raznih veroizpovedi

opravili zadušnice za žrtve. Delegati — nekdanji interniranci iz raznih držav so nato položili venec na skupen grob.

Srečanje bivših internirancev je bilo zelo ganljivo. Sestali smo se s Francozi, Norvežani, Holanci, Belgijci, Luksemburžani; z nami Jugoslovani so bili tudi Italijani, Španci in Angleži. Vsi smo naglašali »Nikoli več fašizma«.

Naša delegacija je položila venec še na spomenik v Ste-Marie aux Mines (Markirch), ki smo ga lansko leto odkrili nekdanjim internirancem žrtvam nacističnega nasilja v tem mestu, v katerem sto-

Spomenik na pokopališču v Struthofu

Jl »Slovenski park«. Tudi k spominski plošči nad tunelom, kjer so delali, krvavili in umirali bivši interniranci smo položili venec. Ploščo nad tunelom so odkrili tisti dan, ko je bilo podpisano pobratimstvo med mestoma Ste-Marie aux Mines in našim Trzinom. Tudi na pokopališču v Schönbergu, kjer so pokopani interniranci iz mnogih krajev Evrope, smo položili venec. VL. STOPAR

Dogodki tedna

● Predsednik republike Josip Broz Tito je sprejel na Brionih delegacijo SZDL Jugoslavije pod vodstvom predsednika zvezne konference Veljka Milatovića. V delegaciji so bili predsedniki republiških in pokrajinskih konferenc socialistične zveze ter podpredsedniki, generalni sekretar in člani izvršnega odbora zvezne konference SZDLJ. Predsednik republike se je pogovarjal o delu socialistične zveze in njeni vlogi v demokratizaciji družbe ter o razvoju političnega sistema v smeri krepitve vpliva delovnih ljudi in občanov na politiko in družbeno življenje naše države. Govora je bilo tudi o nekaterih notranjepolitičnih vprašanjih in o mednarodnem položaju Jugoslavije.

● Republiški izvršni svet Slovenije je na seji, ki ji je predsedoval Stane Kavčič, obravnaval poročilo o letošnjem gibanju gospodarstva v obdobju januar-maj. Ugotovil je, da sedanji pojavi v gospodarstvu zbujajo upravičeno zaskrbljenost. Problemi nastajajo prvenstveno zaradi tega, ker že nekaj let odstopamo od načel reforme. Čeprav sodijo ukrepi za stabilizacijo gospodarstva predvsem v pristojnost zveznih organov, bo izvršni svet v svoji pristojnosti ukrepal v skladu s cilji reforme. Izvršni svet je obravnaval tudi več zakonskih predlogov in osnutkov ter informacije o nekaterih drugih perečih vprašanjih, med drugim informacijo o uresničevanju sklada invalidsko pokojninskega zavarovanja za leto 1970. Pri tem je poudaril, da mora biti politika na področju socialnega zavarovanja del skupne nacionalne politike.

● V splošni razpravi, ki je bila na 49. zasedanju ekonomskega in socialnega sveta OZN v Zenevi, je dr. Anton Vratuša razložil jugoslovansko obravnavanje mednarodnih ekonomskih in socialnih problemov, o katerih razpravlja to zasedanje. Vratuša je med drugim dejal, da se ob koncu prvega desetletja razvoja razlike med razvitimi deželami in tistimi v razvoju niso zmanjšale, marveč se nevarno povečujejo. Po njegovih besedah je v takem položaju »potrebna uporaba novih idej o ekonomski ekspanziji v svetu, zasnovanih na enakopravnosti, vzajemnem interesu in mednarodni strategiji«.

● Predsednika romunske in sovjetske vlade Ion George Maurer in Aleksej Kosigin sta podpisala v Bukarešti novo 20-letno pogodbo o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči. Pogodba je bila pripravljena že pred dvema letoma, zdaj podpisana pogodba temelji na načelih enakopravnosti, vzajemne koristi, spoštovanja narodne suverenosti in neodvisnosti, neumešavanja v notranje zadeve in medsebojni vojaški pomoči.

● Zvezni izvršni svet je poslal zvezni skupščini podatke o gospodarskih gibanjih v prvem polletju. V njih ugotavlja, da naraščajo vse oblike potrošnje in to hitreje, kot je predvideno z ekonomsko politiko za letos. V prvih petih mesecih so se denarni dohodki prebivalcev povečali za 27 odst., investicije so bile večje za 44 odst., dohodki proračunov in skladov pa za 24 odst. Zato ZIS meni, da je treba pravočasno omejiti proračunsko potrošnjo v realne okvire, pri čemer naj bi tudi družbeno politične skupnosti zmanjšale davčna bremena, da bi tako povečale reproduktivno sposobnost gospodarstva.

● Do 1. oktobra letos bodo vsi zvezni organi uprave v svojih samoupravnih aktih predvideli pogoje za popolno uresničitev ustavnih načel o enakopravnosti jezikov narodov v Jugoslaviji in za uresničevanje pravic državljanov pripadnikov narodnosti pri uporabi njihovega jezika. To je zapisano v smernicah zveznega izvršnega sveta, ki jih je ta poslal v vednost tudi zvezni skupščini.

● Konferenca ZK Hrvatske je napovedala borbo zoper rastoče socialne razlike v družbi in označila za »politično neupravičeno, da posamezniki v različnih okoljih in na različnih ravneh dolgo obdržijo položaje, ne da bi jih upravičili s kakršnimkoli zaslugami«.

● Po odstopu italijanske Rumorjeve vlade je predsednik italijanske republike Giuseppe Saragat začel posvetovanja s političnimi voditelji, da bi rešili politično krizo in se domeni v sestavi 32. povojne vlade. Mandator nove italijanske vlade je Giulio Andreotti.

● Generalni sekretar CK KP SZ Leonid Brežnjev je v referatu na plenumu CK KP Sovjetske zveze v Moskvi poudaril, da bo marca 1971 24. kongres komunistične partije. Brežnjev je povedal, da bo leto 1970 v znamenju 24. kongresa in da bodo priprave za kongres pobuda za intenzivno politično dejavnost. O plenumu samem pa so poročila zelo skop.

● Generalni sekretar OZN U Tant je imel v Zenevi tiskovno konferenco. Na njej je največ govoril o krizi na Bližnjem vzhodu in predlogih za njeno rešitev. O najnovejših sovjetskih predlogih za rešitev tega problema je U Tant rekel, da »vsebujejo konkretne in realistične elemente za vzpostavitev pravičnega in trajnega miru v tem delu sveta«.

● Čeprav je »Al Ahram« demantiral poročila iz Tel Aviva, da so ob Sueškem prekopu, posebno v oporiščih sistema egiptovske raketne obrambe na tem področju, prisotni sovjetski izvedenci, je načelnik izraelskega generalnega štaba generalmajor Haim Bar-Lev zagrozil, da bo Izrael »poiskal odgovor na sovjetsko vmešavanje v spor na Srednjem vzhodu«. Dejal je, da bo Izrael vztrajal v boju zoper vsakogar, ki bo poskušal minirati njegovo varnost ob Sueškem prekopu.

● Po sedemdnednih pogovorih med predstavniki jordanke vlade in predstavniki centralnega komiteja palestinskih odporniških organizacij so objavili dokument, po katerem se morajo palestinski komandosi unakniti iz vseh jordanških mest. V tem dokumentu, ki še ni ratificiran in ki ga preučuje kralj Husein in centralni komitej odporniškega gibanja, so temeljna določila o »skupnem stanovanju«. Dokument vsebuje tudi določila o pravicah palestinske revolucije do nadaljevanja osvobodilnega boja.

● Kitajska je po treh mesecih dala privoljenje za novega sovjetskega veleposlanika v Pekingu Vladimira Stjepakova. Položaj je bil nezaseden od leta 1967, ko so odpoklicali tudi kitajskega veleposlanika v SZ. O ponovni namestitvi veleposlanika v Pekingu sta se sporazumela jeseni lani Kosigin in Ču En Laj, ko se je Kosigin ustavil v Pekingu ob vrnitvi s Ho Si Minhovega pogreba. Stjepakov je bil doslej načelnik oddelka CK KP SZ za agitacijo in propagando.

● V Münchnu se je začela sodna obravnava proti trem vojnim zločincem, bivšim nacističnim kolovodjem. To so bivši esesovski poročnik Kurt Trimborn, bivši esesovski poročnik Friedrich Severin in zdravnik Heinrich Görtz. Obtoženi so kot krivci 1200 umorov nedolžnih žrtev koncentracijskih taborišč in duševnega trpinčenja na stoletine otrok v Sovjetski zvezi v prvih letih druge svetovne vojne.

Vsakemu borcu priznati po njegovi zaslugi in udeležbi

Nadaljevanje s 1. strani
vojsko. Kritični datum za vstop v slovensko vojsko ali borbo za severno mejo je v zakonu določen 31. januar 1919. Na ta dan je bil četrtek. Naslednji dan je bil petek. Po ljudskem pregovoru »Petek slab začetek«. Naslednji dan 2. februarja sobota, bivši praznik svečnica. Nato je bila nedelja, najmanj primeren dan za odhod v vojsko. Zato je samoposebi umevno, da je vsak borec ki se je pred 31. januarjem odločil vstopiti v slovensko vojsko ali borbo na Koroškem, določil svoj odhod od doma v prvih dneh prvega tedna v februarju 1919, od 4. do 6. februarja, katere datume ima več borcev vpisanih v svojih dokumentih.

Navajam primer, ki sem ga doživel pri izpolnjevanju prijavnice za priznanje pravic prostovoljca — borca za severno mejo 1918/19. Že malo sključen starček v 76. letu starosti, nekdanji mali kmet, sedaj preužitkar je bil že pred vojno član Legije koroških borcev. V bojih na Koroškem je bil podčastnik in odlikovan z zlato medaljo Miloša Obilića. V njegovi vojaški knjižici je vpisana udeležba v slovenski vojski z datumom vstopa 20. februar 1919 do oktobra 1920. Bil je tudi ranjen na Koroškem. Na vprašanja, zakaj je vstopil v koroško borbo tako kasno, mi je odgovoril: »Z italijanske fronte sem odšel z večjo skupino fantovo peš domov proti Ljubljani. Med potjo nas je italijanska vojska, ki je prodirala za nami, zajela in poslala nazaj v Italijo. Jaz pa sem iz ujetništva ušel in prišel domov nekaj dni pred 20. februarjem 1919. leta. Ko sem se nekoliko odpočil in očistil, sem se takoj prijavil pri vojni komandi v Ljubljani, odkoder so me takoj poslali na Ko-

roško v borbo, kjer sem bil tako dolgo, kakor je v knjižici vpisano. Povedati sem mu moral, da po zakonu o PBZSM nima pogojev do pravic, ki jih ta zakon določa. Mož me je, odkimaje z glavo žalostno pogledal in mi odgovoril: »Tega vseh petdeset let nisem pričakoval.« Vzel je odlikovanje in svoje močno orumenele dokumente, vse skupaj zvil v papir, spravil v notranji žep svoje močno ponošene suknje ter še bolj sključen kot je bil prei menoj, odšel. Ko sem se potem na občini pri referentu za zdravstveno skrbstvo zanimal za tega borca, sem zvedel, da je bil med NOB sodelavec OF in mu zato občina izplačuje

mesečno priznavalnino N din 100. Ali ta borec še živi, ne vem. Vem le to, da ga je naša odklonitev močno prizadejala in potrla.

Takih primerov borcev je med nami le nekaj desetlin.

Po moji presoji pripada tudi tem borcem nekaj priznanja ali vsaj tisto, kar je predvideval osnutek zakona, v katerem so borci razdeljeni v dve kategoriji. Tako bi bilo vsem zadoščeno in bile bi tudi nevšečnosti v organizaciji odpravljene. Pravilno bi bilo vsakemu borcu priznati vsaj nekaj po njegovi zaslugi in udeležbi.

LOJZE MIRTIC
Novo mesto

Srečanje primorskih in notranjskih izseljencev na Kalcu

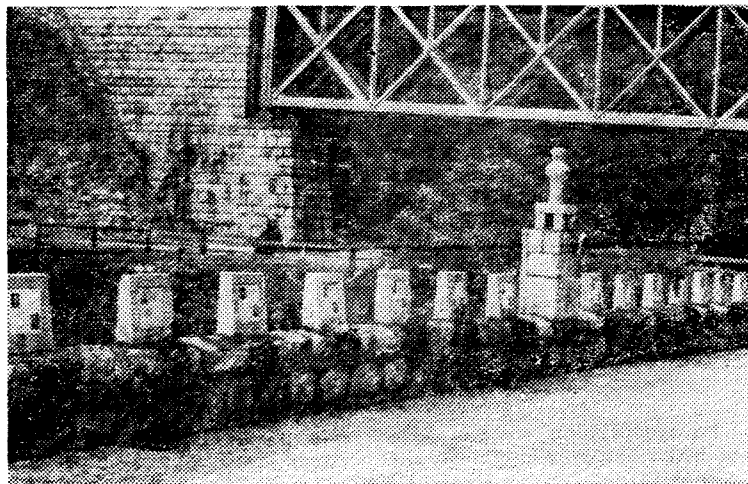
Lanskega septembra so na pivski planoti med vasema Knežek—Bač odkrili spomenik trem rodoljubom: Tonetu TOMSIČU, Miroslavu VILHARJU in Alojzu VALENCIČU. Odkrili so ga na kraški zemlji, koder so vsi trije nekaj časa živeli, delali in snovali napredne socialistične misli. Primeren okolju je tudi spomenik, saj je ves iz kraškega kamna.

Misel, da bi trem rodoljubom postavili spomenik, je dal Jack TOMSIČ, rojak iz Bača, izseljenec iz ZDA. Sam je vodil odbor v Clevelandu, ta pa nabiralno akcijo med rojaki v ZDA za postavitev spomenika. Pozivu Jacka TOMSIČA in odbora se je odzvalo okrog tisoč slovenskih izseljencev, ki so za spomenik darovali 2754 dolarjev, za šolo, ki je bila lansko leto zgrajena v Knežaku, v bližini spomenika 246 dolarjev, za Notranjski

muzej v Postojni pa so namenili 175 dolarjev.

Spomenik je zgrajen po zamisli inž. arh. Zive BARAGA, kip je napravil prof. Zdenko KALIN, verze pa je napisal književnik Ciril KOSMAČ. 7. septembra lani, ko so odkrili spomenik, so proslavili tudi stoletnico pivskega tabora pri ostankih gradu na Kalcu, kjer je bil Vilharjev dom. On je bil tudi pobudnik in organizator tabora. Čeprav so večino denarja za spomenik dali naši rojaki iz ZDA, se jih je slavlja malo udeležilo, ker večina njih, ki so prišli pogledat rojstni kraj, je že odpotovala nazaj na svoje domove. Ker je spomenik takorekoč njihov, je prav, da si ga vsaj tisti, ki bodo letos prišli na obisk, ogledajo. V ta namen organizirata domače Turistično društvo in podružnica Slovenske izseljeniške matice v Novi Gorici 19. julija letos srečanje izseljencev s Primorskega in Notranjskega. S to prireditvijo se želijo občani Ilirske Bistrice skromno oddolžiti vsem rojakom, izseljencem, ki so kakorkoli prispevali za spomenik. Tega dne ob 15. uri bo srečanje izseljencev pri spomeniku. Pozdravni govor bo imel predsednik skupščine občine Vitomir DEKLEVA. Goste bo tudi pozdravil predstavnik Slovenske izseljeniške matice. Spregovoril bo tudi predstavnik izseljencev. Pred spomenik bodo izseljenci in organizator položili vence. Zatem bo ogled nove osnovne šole v Knežaku. Ob 17. uri pa bo kulturni program na Kalcu, tam, kjer je bila lansko leto proslava pivskega tabora. Nastopili bodo: moški pevski zbor DPD »Svoboda« iz Ilirske Bistrice, godba na pihala, sekstet iz Prestranka, pevsko zabavna skupina in oktet iz Nove Gorice. Za ples pa bo igral priznani slovenski ansambel Mihe Dovžana s kvintetom Gorenjci in pevko Ivanka Kraševac.

JANKO SABEC

V okviru praznovanj dneva borca je bila 3. julija v Mostah pri Žirovnici žalna komemoracija v spomin devetindvajsetim ustreljenim talcem. Slovesnosti so se udeležili predstavniki družbeno-političnih organizacij, mladina in številni prebivalci Most ter okoliških krajev.

Foto in tekst: Branko Blenkus

Občanova beležnica

Kako zaustaviti cene?

Vsak dan nas presenetijo nove in nove podražitve. Boli nas glava, ko za istovrstne dobrine vedno globlje segamo v žep. Statistika, ki nam vedno postreže s podatki o ekonomskih gibanjih, je ugotovila, da so se življenjski stroški že v prvih treh mesecih povečali za toliko, kolikor so ekonomisti predvidevali za vse leto.

Se v pričetku junija so predstavniki ZIS napovedovali, da je treba počakati le na petmesečne rezultate o gibanju cen — tromesečni so nezanesljivi — pa bo vlada iz novega repertoarja izbrala najustreznejše instrumente za gašenje inflacije. Zvezni zavod za statistiko je te dni z objavo podatka, da so cene v aprilu in maju še pospešile začeto rast, dal vladi možnost, da ukrepa. Vlada je najavila ukrepe, ki bi zavezili le poplavo cen življenjskih proizvodov.

V bitki za kompenziranje stal-

no rastočih življenjskih stroškov, v kateri kot orožje pretežno uporabljamo sočasno dvigovanje plač, niso enako uspešni vsi občani. Mnogim, predvsem ljudem z nižjimi osebnimi dohodki, je standard resno ogrožen.

Čeprav so se osebni dohodki v prvem tromesečju povečali za 20 odstotkov, skoraj nihče ne omenja, da bi tudi to lahko bilo vzrok za inflacijo. Najti način, kako bi bilo gibanje osebnih dohodkov enakomernejše, brez obsežnih nihanj navzgor in navzdol, to bo ena najbližnjih nalog našega gospodarskega sistema. Povečevanje in zniževanje osebnih dohodkov, odvisno zgolj od kratkoročnih poslovnih uspehov podjetja še najmanj koristi delavcem z nižjimi osebnimi dohodki, katerim realni standard na ta način celo pada.

Postavlja se vprašanje: ali je naša samoupravna družba v tako nestabilnih pogojih gospodarjenja

sposobna še naprej afirmirati načelo delitve po delu? Treba je preiti na organizirano določanje kriterijev delitve na vseh nivojih družbenega odločanja, predvsem s samoupravnimi in družbenimi dogovori.

Ekonomski strokovnjaki vedo, zakaj cene vrtoglavo rastejo. Vedo celo za zdravilo, ki bi pomirilo inflacijski ples. Toda, ali bomo res morali zgolj potrditi izjavo priznanega strokovnjaka za cen: »To, kar bi mogel predlagati proti dvigovanju cen, vem, da je nesprejemljivo, kaj drugega pa ne vem predlagati.« Stvar delovnih kolektivov je, da osebne dohodke postavijo v odvisnost izključno od produktivnosti dela. Naša najvišja samoupravna telesa — skupščine, združenja gospodarstva itd. — bodo sprejela ustrezne ukrepe, ki ne smejo biti gospodarstvu vsiljeni s strani države.

Besede naših dopisnikov

BELTINCI

Uspelo praznovanje dneva borca

ZB Beltinci se je letos še posebno skrbno pripravilo na praznovanje dneva borca. Sestavili so pester program in zagotovili množično udeležbo.

V jutranjih urah prazničnega dne je sicer vztrajno rosilo, kar pa ni motilo ljudi, da bi iz še tako oddaljenih krajev ne prišli na zborni mesto v Beltince. Zbralo se nas je 87. Prva postaja je bila v Nedelici, kjer smo obiskali grob narodnega heroja Stefana Kovača. Na grob, ki je bil že zasut s cvetjem, smo položili lep šopek rdečih vrtnic. Nato smo obiskali rojstno hišo Stefana Kovača, v kateri nihče ne stanuje in služi le kot spomin na heroja. Lesena in s slamo krita hišica je skrbno vzdrževana. Na osrednjem tramu je vrezana letnica 1877! Tu nas je nadvse prijazno sprejela njegova mati in nam povedala marsikaj iz življenja sina, kar do tega dne še nismo slišali. Prijetno je bilo kramljanje z zgovorno ženo, ki nas je pogostila tudi s kozarcem vina. »Se vas bomo obiskali,« smo ji obljubili in ji stisnili roko. Pot nas je nato vodila v Veliko Poljano na obisk rojstne hiše pisatelja Miška Kranjca. Škoda, da je naš vrli rojak — tik pred našim prihodom — odpotoval v Lendavo, saj smo se osebnega srečanja z njim najbolj veselili.

Mnoga lepa doživetja tega dne bodo še dolgo živela v naših spominih.

ROZIKA PINTARIČ

BUKOVICA - VOLČJA DRAGA

Razvili so prapor

Na predvečer Dneva borca je bila v kulturnem domu v Bukovici pri Gorici lepa slovesnost. ZB NOV Bukovica - Volčja Draga je razvila svoj novi prapor.

Prapor, ki je stal nekaj nad 1500 din ni posvečen le spominu 78 žrtev iz tega kraja v NOB, ampak je simbol, okrog katerega se zbirajo in se bodo zbirali vsi tisti, ki jim je svoboda največja pridobitev.

V Bukovici in Volčji dragi je ta dan bil praznik. Na prireditvi se je zbralo nad 300 ljudi, čeprav Zveza borcev šteje le okrog 190 članov. Prebivalcev krajevne skupnosti je 730, kar pomeni, da je bila prireditev res lepo obiskana.

Boter in botra sta bila dva najzaslužnejša člana ZB v tem kra-

ju. Poleti 1942 je iz Bukovice odšlo v partizane prvih pet domačinov. Od teh sta ostala živa le dva. Tovariš Alojz Krpan-Aleksander, ki je eden od te dvojice, je bil prvi boter, botra je bila tovarišica Martelanc — Lovca Bernarda-Volga, ki je aktivistka od leta 1942 in je vseskozi požrtvovalno delala za našo stvar.

Seveda gre vse priznanje prizadevnemu odboru, ki je tako lepo pripravil to praznično prireditev. Z deklaracijami so sodelovali učenci in učence osnovne šole, mešani pevski zbor pod vodstvom pevovodje Jožefa Lovca pa je zapel več partizanskih pesmi. Po kulturnem programu se je velik del udeležencev še zadržal v kulturnem domu, kjer se je razvil lep tovariški večer. Še in še se je oglašala narodna in partizanska pesem. Spomini so oživeli in bili smo mlajši za 25 let. Škoda, da je tisti večer ura tako hitro merila svoj čas!

Tam, kjer borci ob svojem prazniku zbero večji del prebivalcev svojega kraja, je organizacija prav gotovo zdrava, njeno delo pravo in dobro, tam je lepo!

CIRIL ZUPANČ

ŠOŠTANJ

V počastitev žrtev na Frankolovem in Osankarici

Združenje borcev NOV Šoštanj je nedavno organiziralo skupinski izlet za svoje člane. Z avtobusom in dvema kombijema se je 65 članov Združenja udeležilo izleta z namenom, da počastijo spomin 100 žrtvam v Frankolovem. Med žrtvami so tudi nekateri iz Šoštanja. Na njihove skupinske grobove so člani položili rdeče nagelne in prizgali svečke.

Po polurnem postanku so nadaljevali vožnjo do Opločnice, kjer so se ustavili pri spomeniku 52 žrtvam in borcem NOV, si ogledali kraj in se nato odpeljali na Pohorje do Osankarice, kjer so si v gozdarskem — planinskem domu ogledali muzejsko razstavo legendarnega Pohorskega bataljona. Pri spomeniku 65 padlim junakom so nato položili venec in počastili njihov spomin z enominutnim molkom. K spominskim kamnom z izpisanimi imeni Mroža, Petruške, Naceta in drugih padlih šoštanjčanov v tej borbi pa so posamezniki položili sveže cvetje.

Po dveurnem postanku so potovanje nadaljevali po Pohorju do Areha k Ruški koči, kjer so si ogledali kraj in okolico ter spomenik padlim planincem. Lep sončni dan, pohorski zrak in veselo razpoloženje s pesmijo v pri-

rodi je člane trdneje povežalo v eno samo družino, ki je s priščno zabavo zaživela v pravem partizanskem vzdušju.

Potovanja so nadaljevali do Rogaske Slatine, kjer so si udeleženci izleta ogledali kraj in zdraviliške naprave.

Po ogledu vseh zanimivosti in znamenitosti kraja so se izletniki vračali domov veseli, zadovoljni in vedri. Bili so navdušeni nad vzorno izpeljano organizacijo in nad vsem kar so videli in slišali. Želijo si še več takih skupnih izletov, ki jih zblizujejo in družabno povezujejo.

MILOŠ VOLK

PIVKA

Streško tekmovanje

Pod pokroviteljstvom Združenja borcev Pivka so se 5. julija pomerili v streljanju z malokalibrsko puško predstavniki bivše gimnazije, Lovski družine, vojaških vojni invalidov in Streške družine. Tekmovanje je organizirala SD »TT« Pivka v počastitev dneva borca. Najbolje so se odrezali tekmovalci SD »TT« Pivka, druga je bila ekipa pivške gimnazije, tretji so bili mladinci in pionirji SD »TT«, četrti lovci ter zadnji rezervni vojaški starešine. Med posamezniki je bil najboljši Jadrin Zadnik, drugi Živorad Pekovič in tretji Vili Vižintin. Najboljša ekipa je prejela diplomu, najboljši strelci pa praktične nagrade.

Zelja večine prisotnih je bila, da bi se taka tekmovanja pogostej prirejala in da bi bilo v prihodnje več tesnejšega sodelovanja med za ta šport zainteresiranimi, kar bi prineslo tudi boljše rezultate. Ob tej priložnosti se je vpisalo v članstvo SD »TT« Pivka kar šest aktivnih oficirjev, predstavniki društva pa pričakujejo sličen odziv tudi s strani rezervnih vojaških starešin s Pivke.

STANE SEGA

LJUBLJANA

Nekateri so v nezavidljivem položaju

Sekretariat Občinskega odbora ZZZB Ljubljana Vič-Rudnik je 14. 6. 1970 sklical delovni sestanek aktivna združenja borcev: Dobrovo, Horjul in Polhov Gradec v združenem domu na Dobrovi pri Ljubljani. Udeležili so se ga vsi odborniki treh organizacij in odbor ZVVI področja Babne gore, člani sekretariata občinskega

odbora ZZZB in posameznih komisij.

Predsednik občinskega odbora ZZZB Stane Vrhovec je v uvodnih besedah govoril o uspehih ZZZB in pojasnil težave s katerimi se srečuje. Poudaril je, da je dolžnost družbe, da skrbi za dostojno življenje bivših borcev, jim nudi posojila za gradnjo in nakup stanovanj, pomaga pri šolanju njihovih otrok in skrbi za zdravstveno varstvo borcev, še posebno pa se je treba zanimali za kmete-borce, ki so včasih v nezavidljivem položaju. Tajnica občinskega odbora ZZZB Micka Leganova je povedala, da posamezni borci ne dobivajo borčevskega dodatka. Navedla je zanimiv primer iz združenja borcev Polhov Gradec, ko je borec od leta 1941, ki je imel dvojna leta, dobival po izračunih socialnega zavarovanja le 590 din pokojnine. Kritizirali so Zavod za socialno zavarovanje, da se ne zanima dovolj za borce NOB. Dogovorili so se, da bodo zbirali in pisali zgodovino NOB, da bodo zgodovinsko hišo pri Gavgarju, kjer sta v času NOB bila centralni komite Komunistične partije in glavni odbor OF uredili kot zgodovinski muzej, uredili pa bodo tudi lastništvo, ki je sedaj še sporno.

Ker se organizacija borcev Dobrovo, Horjul in Polhov Gradec srečujejo z istimi problemi, so odbori sklenili sklicevati tudi v prihodnje skupne sestanke in nastale probleme bolje reševati.

J. K.

JESENICE

Proslava dneva vstaje

ZZB NOV Jesenice in predsedstvo občinske konference ZMS sta se dogovorila, da bodo letos skupaj pripravili osrednjo proslavo dneva vstaje. Slovesnost bo

na predvečer praznika pred jesniško gimnazijo. Po slavnostnem govoru bo ob tabornem ognju program. Ansambel Caravelle bo izvajal partizanske, protestne in zabavne pesmi, člani dramskega krožka jeseniške gimnazije bodo recitali borbene in partizanske pesmi, po bližnjih hribih in vzpetinah pa bodo zagoreli kresovi...

BRANKO BLENKUS

SEMEDELA

Partizansko srečanje

Program letošnjih prireditev ob dnevu borca v koprski občini je bil zelo pester in bogat. Prireditve so se začele že 30. junija z otvoritvijo razstave »Osvoboditev, obnova in izgradnja«, ki jo je pripravil Muzej ljudske revolucije in Ljubljane. Osrednja prireditev pa je bila 4. julija v Semedeli, kjer so že tretjič zapored pripravili res uspelo partizansko srečanje. Odvijalo se je na kraju, kjer je nekoč stala karabinjerska postaja, v kateri so mučili protifašistične borce in med njimi tudi bazoviške žrtve. Spominsko ploščo, ki jo je postavil občinski odbor ZZZB NOV Koper, je odkril predsednik Stane Čičigaj. Slavnostni govor je imel Drago Žerjal, eden izmed preživelih sodelavcev bazoviških žrtev. Nato so v Tomšičevi ulici nadaljevali proslavo s izvajanjem kulturnega programa, ki mu je sledila prijetna zabava ob plesu in obujanju spominov na čase narodno osvobodilnega boja.

Ob tej priložnosti so izročili svojemu namenu tudi novo avtobusno postajališče, ki so se ga Semedelačani zelo razveselili, saj potnikom za smer Izola—Piran—Ljubljana, ne bo več treba hoditi v Koper. Prav tako so uredili gradnjo ob kanalu in asfaltirali pešpot.

ALBERT KLUN

Tradicionalni turnirja v balinanju pod pokroviteljstvom ZZZB NOV Jesenice ter SZDL in v počastitev dneva borca se je udeležilo pet ekip. Prvo mesto je zasedla ekipa ZB Plavž v postavi: Debevc, Trobec, Vrhunc in Kozina, drugo mesto pa tekmovalci SZDL Plavž: Novosel, Bazo, Branšteter in Sotlar. Tekmovanje, ki ga je organiziral balinarski klub, je potekalo v prijateljskem vzdušju; škoda le, da se tekmovanja niso udeležile ekipe z drugih terenov, čeprav so bile vabljene.

Foto in tekst: Ciril Krivac

Ob tabornem ognju

Eno izmed mnogih vprašanj, ki so se mi porajala ob letošnjem praznovanju dneva borca, je bilo: »Kako ohraniti praznike — posvečene spominu — ko pa življenje zahteva dandanes čisto nekaj drugega kot tisti-krat, ko so se le-ti porajali...?«

V življenju je resda nadvse pomembno to, da teče naprej in da vanj vlagamo trud za dosego boljših in lepših življenjskih pogojev. Pri tem ne smemo pozabiti, da se vedno na starem gradi novo in da je preteklost tista, ki daje osnovo za prihodnost. V tem je tudi njen čar in njena veličina; prazniki pa so tisti, prek katerih se jo s hvaležnostjo in ponosom spominjamo. Eden izmed najbolj pomembnih je prav gotovo 4. julij — dan borca.

Mislím, da ne pretiravam, če zapišem, da je manj znan in spoštovan od drugih državnih praznikov ter da ga najbolj doživeto in globoko občutijo le borci, nosilci narodnoosvobodilnega boja. Slavljenje tega praznika pa bi moralo preiti v zavest slehernega Slovenca in Jugoslovana, sicer ta praznik nima prihodnosti. Ne pozabimo, da se vrste prekaljenih borcev iz dneva v dan redijo. In kaj bo potem? Bo družba prihodnosti pozabila na trpljenje in boje preteklosti ter postala plehek skupke ljudi brez — vsem borcem narodnoosvobodilne vojne tako lastne — ljubezni do domovine? Zato menim, da je dolžnost vsakega posameznika in družbe kot celote, da stori vse, da se dan borca ohrani tudi za tiste, ki prihajajo in ki bodo še kako potrebni idealov. Svoboda ni enkrat za vselej pridobljena in tudi napredek je bil in bo vedno odvisen od nesebičnih posameznikov. Le

tako vzgojene množice bodo šle v boj za ohranitev pridobljenega ali izboljšanje obstoječega. Za dosego tega je nujno ohranjati prihodnjim pokolenjem vse tisto, kar jim bo dajalo vero in voljo za boj oziroma delo — to pa bodo našli v tradicijah narodnoosvobodilnega boja.

Ko tako skromno, tiho in nekam sami zase praznujemo ta dan, se mi nehotе vslikuje misel, da nam vse do današnjih dni — od tistega velikega in enkratnega 4. julija 1941 so minila tri desetletja, še ni uspelo dati

Dan borca naj res postane in ostane vseljudski praznik!

dogodkom od 1941. do 1945. leta tiste veljave in mesta, ki jim gre. V tem času so zrasli novi ljudje, zavladal je pravzaprav nov povojni rod, za katerega pa žal nismo prepričani, da je tak, kakršen bi moral biti! Nadvse krivično bi bilo podcenjevati sposobnost povojne generacije in dandanašnje mladine, kajti na vseh toriščih dela dokazujejo, da so sposobni ustvarjalci. Zaskrbljuje nas le njihova moralna in duhovna vsebina! Nasprotja med starejšimi in mlajšimi so neizbežna ter opravičljiva; nikdar pa ne bi smeli priti v nasprotja ideali nek-

danjih borcev in hotenja mladih, kadar gre za vprašanja narodne zavesti, revolucionarnosti in kadar bi se morali pojavilo vprašanje boja za samoohranitev kot tedaj, ko se je rodil naš praznik. Med osnovnimi načeli vsesplošnega ljudskega odpora, ki je pri nas zaoral prve brazde, so prav izkušnje iz narodnoosvobodilnega boja osnovna načela, ki jih ljudstvo s ponosom priznava in sprejema za svoja. To je veliko priznanje veličine in vrednosti vgoje v duhu načel in pridobitev NOB! In prav v vsebini vgoje vsesplošnega ljudskega odpora se ponuja velika priložnost obujati duh narodnoosvobodilnega boja in z njim iskreno tovarštvo, samoodpovedovanje v korist vseh, požrtvovalnost...

Se vedno smo pripravljene pomagati in verjemite, da z dnevom borca ne želimo povečevati sami sebe — želimo le, da bi narod ne pozabil strašnega gorja in visoke cene plačane za svobodo in da bi se znal — če bi bilo potrebno — tudi dandanes žrtvovati. Dan borca mora postati simbol domovinske vgoje prihodnjih pokolenj! Malodane sleherna ped naše zemlje je zaznamovana s krvojo in trpljenjem, vsaka naša vas je spomenik in vsak borec narodnoosvobodilnega boja je zgodovinska črta, v kateri so zapisane resnice o tem boju na življenje in smrt. Iz teh resnic je zrasla velika knjiga malega naroda, ki še ni sklenjena... Pisati jo moramo naprej, kajti tudi v miru se nadaljuje boj — ustvarja in gradi pa lahko le velik rodoljub in človekoljub...

V imenu zapisanega naj dan borca res postane vseljudski in nam vsem drag praznik!

IVAN RUTAR

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

Tretji bataljon Bazoviške v bojih na Bovškem!

V okviru »Knjižnice NOV in POS« bo v kratkem izšla kronika o 18. SNOUB »Bazoviške«, ki jo je napisal njen nekdanji komandant Franc Bavec-Branko. Knjiga nazorno prikazuje bojno pot te brigade, ki se je borila po Primorskem in Gorenjskem ter prispevala veliki delež v boju slovenskega ljudstva za osvoboditev. V vrstah 18. SNOUB »Bazoviške« so se razen Slovencev bojevali tudi pripadniki drugih jugoslovanskih narodov, bivši sovjetski ujetniki, Novozelandci, Angleži, Francozi... Knjigo, katere odlomek objavljamo v današnji številki, bodo na dan vstaje — 22. julija 1970 — podelili vsem borkam in borcem te brigade na zboru, ki bo na Otlici nad Ajdovščino. Knjigo »Bazoviška brigada« je izdala Partizanska knjiga.

Po bojih na Kobaridu ni bilo partizanskih enot v zgornjem Posočju. Nemci so se počutili varne in so se brzkrobn vozili po cesti med Kobaridom in Bovcem. Ljudem so se v Bovcu in okolici hvalili, da so uničili partizane, in jih prepričevali, naj jih poslušajo, češ, saj vidite, da jih ni nikjer.

Bilo je nujno izvesti nekaj uspešnih akcij, zato je štab 18. brigade poslal v začetku decembra 1943 na to območje 3. bataljon, ki naj napada sovražni promet, poruši ceste in zbere še ti- sto moštvo brigade, ki se je po ofenzivi zateklo v svoje kraje.

Bataljon se je s Krna premaknil na planino Zakraj nad Drežnico. Takoj je poslal svoje zasede na cesto med Kobaridom in Trnovim. Dne 4. decembra je okoli 11. ure prišla v zasedo skupina kakih 30 sovražnih vojakov z vozovi na konjsko vprego. Partizani so jih napadli z ognjem iz pušk in strojníc. Ubili so štiri vojake in dva konja. Zaplenili so tri puške in dve pištoli s strelivom. Zaseda se je brez izgub uma-

knila v taborišče, potem pa se je bataljon premaknil na planino Polovnik, kjer so imeli partizani še pred kapitulacijo Italije pogosto svoja taborišča.

Dne 7. decembra je okoli 150 do 200 vojakov 162. furkestarske divizije napadlo taborišče 3. bataljona. Niso jih poprej opazili zaradi goste megle, ki je tega jutra ležala nad vso pokrajino. Prodrli so mimo zased do samega taborišča. Bataljon se je naglo umaknil in zasedel položaje nad planšarskimi kolibami, odkoder je sovražnika napadel in ga prisilil k umiku. Ubili so sovražnega vojaka ter rešili terenskega aktivista Alojza Korena-Janeza, doma iz Drežnice, ki so ga ujeli med potjo, ko se je namenil v bataljon. Le gosta megla je rešila sovražnika pred še večjim porazom in izgubami.

Bataljon se je po tem sovražnem napadu premaknil na Bovško, in sicer v Lepenjo, kjer se je naselil v bivših kasarnah italijanske obmejne straže. Nadaljeval je z napadi na sovražne cestne zveze. Nemci, ki so močno izkorišča-

li tudi cesto med Bovcem in Rabljem, so zaradi njene zaščite postavili postojanko v trdnjavi pri Klužah. Cesta leži tam ob globokem prepadu, skozi katerega teče reka Koritnica. Bataljon je napadel tudi to cesto. Po držnem načrtu so se minerci bataljona priplazili pod samo trdnjavo in minirali cesto nad samim prepadom. To so napravili v noči na 17. december. Akcija je uspela, saj je cesta zletela v zrak tik ob trdnjavi, ki so jo stražili italijanski fašisti. Cesta je bila neuporabna do konca vojne. Istega dne je druga minerska skupina porušila cesto med Kobaridom in Zagorju, ki jo tako za krajši čas onesposobila.

Naslednji bataljonov napad je bil usmerjen na rudnik svinca in cinka v prijaznem planinskem mestecu Rablju, ki leži globoko v Kanalski dolini, med visokimi vrhovi Julijskih Alp. Mesto ima nadmorsko višino 900 metrov, planina Mangart nad njim se dviga na 2668 m, z italijanske strani pa Višnja gora, visoka 2636 m. V Rablju vodi cesta iz Bovca čez prelaz Predil, drugo cesto pa so Italijani prebili pod Mangartom. Predor je dolg 4 km. Ta pot je krajša za 10 km in je služila za to, da so delavci iz Trente, Bovca in okolice odhajali v rudnik, zlasti pozimi, ko je pot čez Prebil po navadi neprehodna.

Ko so po kapitulaciji Italije zasedli Rablj, so Nemci v rudniku takoj nadaljevali s proizvodnjo svinca in cinka, neobhodni- ma surovinama za nemško vojno gospodarstvo.

Nekaj partizanov, bivših rudarjev iz Rablja in domačinov iz Bovškega, je štabu 3. bataljona predlagalo, naj bi napadli ta rudnik in tako preprečili eksploatacijo rudnega bogastva.

Štab brigade je odobril načrt štaba 3. bataljona, ki je takoj pripravil vse potrebno za akcijo. Glavna težava je bila zima, kajti v Alpah je padlo že toliko snega, da je bila pot skoraj neprehodna. Vendar to ni motilo 3. bataljona, ki mu je poveljeval Franc Uršič-Joško.

V skladu z razmerami so pripravili načrt za napad na rudnik. Podatke, ki so jih dobili od rudarjev-partizanov, so dopolnili s podatki terenskih aktivistov OF in KPS, ki so še delali v rudniku.

Rudnik so stražili italijanski karabinjerji, med njimi je bil tudi kak Nemec. Ta straža je bila bolj zaradi notranjega reda kot zaradi obrambe, ker tedaj v Kanalski dolini ni bilo partizanov. Razen tega je bila v Rablju posadka nemških vojakov v moči ene čete.

Za to naporno in odgovorno akcijo so določili 15 partizanov, med katerimi je bilo največ oficirjev s komandantom in namestnikom komandanta bataljona na čelu. V skupini je bil tudi bataljonski kulturni referent, ki je imel nalogo, da med akcijo v rudniku piše po zidovih parole. V ta namen je vzel s seboj potrebne pripomočke. Drugi so se oskrbeli z zalogo ročnih bomb in minerskega materiala, razstrelivo pa je bilo shranjeno blizu Loga pod Mangartom. Razdelili so se v tri bojne skupine. V prvi skupini je bil komandant bataljona, njegov namestnik in še dva borca, bivša rudarja, ki sta dobro poznala razporeditev v rudniku.

Imela je nalogo razorožiti stražo v stavbi, v kateri so bile glavne rudniške naprave in oba rezervna dizel motorja. Drugo skupino so sestavljali štirje borci s komandirjem čete Matijom Kaščetom-Bovčanom na čelu. Pri vasi Mrzli vodi naj bi uničila stražo, porazila telefonsko linijo med Rabljem in Trbižem ter minirala in uničila vodni jez in stroje v hidrocentrali. Tretja skupina, ki sta jo sestavljala le dva partizana in jo je vodil komandir čete Janko Likar-Sočan, je imela nalogo na-

pasti stražo pri žagi, ki je rezala les za potrebe rudnika, in jo zažgati.

Skupine so bile opremljene z zimsko opremo za globoki sneg, s krpljami in drugim. S seboj so nosili tudi dovolj suhe hrane.

Na pot so odšli 14. decembra popoldne iz Lepenje. V Koritnici je skupina predahnila in nadaljevala pot naslednjo noč. Pri Klužah je imela težave zaradi sovražne postojanke, ki je pazljivo stražila na prelazu, kjer je bataljon pred nekaj dnevi vrgel v zrak cesto. Edina prosta pot je bila čez hrib Izgora, visok 1132 m, po skoraj nepreloženih stezah. Vzeli so vodiča, domačina, da bi jih prepeljal čez ta hrib, šest partizanov pa je moralo iti daleč okrog čez Bavšico, kjer je bilo shranjeno razstrelivo še od akcije na cesto pri Klužah. Po celonočni hoji so prišli do Spodnjega Loga pod Mangartom. Tam je komandant bataljona poslal rudarja — terenca po sveže podatke o stanju v Rablju.

Skupina je počakala na tem terenu do večera, 17. decembra, ko so prinesli podatke. Na podlagi teh so še enkrat pregledali načrt napada in spremenili, kar je bilo treba.

Na pot so krenili ob 4. uri 18. decembra. Pred njimi je bil najhujši del poti čez Mangart. Ves dan je snežilo, sneg je postal glavna ovira v njihovem napredovanju. Šli so med Vrščem (k. 1914) in goro Vraška Škrb (k. 1799) proti planini Rabelj, kamor so prišli popoldne ob 15. uri. Zaradi visokega snega so bili do skrajnosti izčrpani. Tam so še enkrat pregledali načrt napada, razdelili razstrelivo in pribor. Bili so tik nad Rabljem, ki je ležal pod njimi v globokem snegu, kajti planina je oddaljena le pol ure hoda od mesta.

V mraku je prva krenila skupina s komandirjem Bovčanom po gozdu proti Mrzli vodi, kjer je bila električna centrala in jez.

Drugi skupini sta morali še počakati do določene ure, da bi prišli v rudnik točno ob 2. uri, 19. decembra, ko naj bi se začel napad vseh skupin.

Stražarji so bili tako presenečeni, da niso dali nobenega odpora. Prva skupina je vdrla v veliko strojnico za razdelitev električnega toka, kjer so bili tudi rezervni dizel motorji. V stavbi sta bila dva delavca, eden je bil oborožen, in dva italijanska karabinerja. Vsi so se takoj predali, ko so zagledali čevl partizanskih brzostrek. Razorožili so jih, zvezali in odvedli ven, nakar so pregledali naprave, ter določili mesta in stroje, ki jih bodo minirali. Razstrelivo so položili na določena mesta in pripravili miniranje. Medtem ko je komandant bataljona prižgal vrstico, so drugi trije partizani postavili aktivirane ročne bombe pod druge stroje in naprave, nakar so se naglo umaknili. Sledile so močne eksplozije, v istem hipu pa je tudi zavladala popolna tema. Rudnik je ostal brez električnega toka. Ker so obstale črpalke, ga je voda začela takoj zalivati. Glavni del akcije je popolnoma uspel.

Tudi Bovčanova skupina je uspela minirati in pognati v zrak del jez, ki je dovajal vodo turbinam, ter onesposobila hidrocentralo, še poprej pa je porazila telefonski kabel med Rabljem in Trbižem. Tretja skupina je pod vodstvom Sočana tudi opravila nalogo. Odstranila je stražo in zažgala žago, ki pa zaradi snega ni v celoti pogorela. Spotoma se jim je pridružil neki nemški vojak, ki je mislil, da so nemški vojaki. Ko so ga pozvali, naj se preda, se je hotel braniti in je bil ubit.

Bataljonski kulturnik je med tem ves čas pridno pisal po zidovih z rdečo barvo »Živio tovariši Tito!«, »Živio partizani!«, »OF!«, »KPS« in z velikim žigom oditi-

skal srp in kladivo, da bi dali ljudem vedeti, kdo je izvršil to veliko akcijo.

Vsi so se potem naglo umaknili. Sneg je še vedno padal ter sproti brisal sled. Na določenem zbornem mestu bi se morale vse skupine pričakati. Vsi so prišli, le komandirja Bovčana ni bilo med njimi. Čakali so ga še nekaj časa, nakar so morali oditi, da jih ne bi zasledili Nemci. Pozneje so zvedeli, da je pri umiku Bovčan nekje padel čez kamnito steno, ne da bi ga kdo opazil. Pri tem si je zlomil nogo. Uspelo mu je, da se je privlekel do neke hiše, kjer je iskal pomoč. Zdravil se je blizu Rablja, vendar so zanj nekako zvedeli Nemci in ga ujeli. Po dolgem zasilševanju in mučenju so ga potem v Rablju ustrelili.

Akcija je popolnoma uspela. Rudnik je bil uničen, proizvodnja svinca in cinka je prenehala. Razen tega so zaplenili štiri puške in dve pištoli s strelivom. Vsa skupina se je po napornem pohodu srečno vrnila v bataljon.

Diverzija 3. bataljona 18. brigade je globoko odjeknila po vsej Kanalski dolini in na Bovškem. Sovražnik je zamen preiskoval, kje so partizani, in razen Bovčana ni dobil nikogar v roke. Rudarje so morali odpustiti. Večina tistih, ki so bili doma iz Bovške okolice, je odšlo od partizane. Tretji bataljon se je tedaj močno okreplil z novimi borci-rudarji.

Po teh uspešnih akcijah je 3. bataljon malone zagospodaril na Bovškem. Taboril je v bivših kasarnah italijanske vojske v Lepenji. Njegovo svobodno ozemlje je obsegalo vso dolino Trente, Lepenje in vso okolico Bovca razen mesta, v katerem so bili Nemci. Na tem območju je Osvobodilna fronta odlično organizirala terensko gospodarsko službo, zato je bil bataljon ves čas svojega bivanja na Bovškem odlično preskrbljen. Ljudje so tedaj še dobivali živila od nemških oblasti. Mnogi so jih organizirano odstopili partizanom. Živež so vozili s kamioni celo skozi Bovec naravnost v Lepenjo.

KOPER

Slavnostna seja na dan borca

Občinski odbor ZZZ NOV Koper je imel na dan borca delovno in slavnostno sejo. Ker je bila to prva redna seja po letni skupščini, je odbor največ časa posvetil obravnavi predloga sklepov komisije, imenovane na skupščini skupaj s predsedstvom občinskega odbora.

Govora je bilo o prenašanju tradicij narodnoosvobodilnega boja na mladino in ob tem izražena želja, da se ne kaže nestrpnosti glede njihove zunanosti — kar je bilo nemalokrat storjeno — ampak da se glede predvsem na vsebino človeka. Več prisotnih je opozorilo tudi na vprašanje učencev v gospodarstvu, ki da jih delodajalci preveč izkoriščajo. V zvezi s tem je bil sprejet sklep, da se na to opozori obalni sindikalni svet z željo, da se temu vprašanju posveti potrebna pozornost. V zvezi s stanovanjskim vprašanjem je bilo rečeno, da se morajo nuditi borkem krediti za odkup hiš, v katerih stanujejo. Dalje je bilo sklenjeno, da se predlaga otvoritev dodatnega oddelka na ekonomski srednji šoli, ki zaradi velikega števila prijavljenih mnogih ni mogla sprejeti. Pri tem je bilo prizadeto tudi veliko število otrok borcev. Govora je bilo tudi o zaposlovanju v tujini, ki bi ga bilo treba zavreči.

Ob koncu je odbor imenoval štiri komisije, nakar je predsedu- čič pozval prisotne na proslavo dneva borca v Smedelo.

A. P.

Fotografija z vprašajem

Za fotografijo z vprašanjem, objavljeno v 28. številki našega časnika, smo prejeli naslednje pojasnilo: »Podpisana Ivana Nagode, družinska upokojenka iz Jakovice št. 7, pošta Planina pri Rakeku, sporočam, da je na fotografiji — tretji od leve proti desni, to je poleg harmonikarja — moj sin Ivan Nagode, rojen 28. 10. 1923. Imenovan je bil obveščevalec v IX. korpusu. Enako fotografijo mi je izročil zadnji dan septembra 1944 v vasi Studeno pri Postojni. Padel je 2. 10. 1944 v Studenem in tako sem ga septembra 1944 videla prvič in zadnjič po odhodu v partizane... Kaj več o nastanku fotografije in imen drugih tovaršev mi ni povedal.«

Utrinki in odmevi

Pojasnilo k pojasnilu

Svojo kritiko gojitve tradicij NOB, ki sem jo objavil v 25. in 26. št. Dolenjskega lista (Tradicija NOB na trnovih poteh in v zasebnem zakupu), sem ilustriral s primerom, kako je TV-15 napačno prikazal tragedijo 4. Cankarjevega bataljona na Javorovici 16. 1. 1944. (Urednico mladinske rubrike ne zadene, seveda, prav nobena krivda.) Namesto da bi TV-15 svoj vir informacij na to preveril, je v članku Pojasnilo glede pisanja Iva Pirkoviča od 1. julija porabil zopet isti vir kot dokaz proti mojim raziskavam tega bolečega dogodka iz vojne. Ker TV-15 z zgodovinsko zmotnimi argumenti pripisuje raziskovalno nesolidnost meni, prosim, da objavite moja pojasnila k Pojasnilom, ki naj bodo opozorilo tudi zgodovinarjem.

Ze med vojno v partizanih sem opazil, da Glavni štab nima točnih informacij z Javorovice. Ker pa so poročila, ki so prihajala z Gorjancem, kazala, da se je zgodil hud vojni zločin, sem se kot član Komisije za ugotovitev sovražnikovih vojnih hudodelstev še posebej zanimal za zgodovinsko resnico o Javorovici in zbral vrsto pričevanj, ki ne dopuščajo nobenega dvoma več, kaj se je tam zgodilo.

Izjavo vodnika zasede pri Ržiščih Rudija Kočmana, da jih je sovražnik obšel, je treba upoštevati dobesedno. Kar piše TV-15 o napadu na zasedo, se je zgodilo v resnici pozneje, istočasno namreč z napadom na Javorovico. Ze sam podatek, da je sovražnik napadel od Bana, ne dopušča drugačne možnosti, kakor da so domobranci zasedo zares obšli. Tudi v teh hudih spopadih se je zgodil vojni zločin, ko so domobranci po izdaji umorili ranjenega namestnika četnega komandirja Ivota Levičarja z Mirne.

»Se huje grešim,« mi zgrešeno očita TV-15, ker ugotavljam, da sovražni obroč na Javorovici ni bil sklenjen. Toda to dejstvo je čisto nedvoumno potrjeno tudi sodna

preiskava proti izdajalcu Javorovice Ignacu Črtaliču iz Grobelj. Sodišče je namreč ugotovilo, da je tistih 11 partizanov, ki so se umikali v smeri proti Pleterjem, nekje videlo neke Nemce, ki pa da so partizanom pokazali še pot, kod naj se varno umikajo. Meni priča iz tiste skupine tega ni omenila, rekla pa mi je, da na tisti strani ni bil obroč sklenjen in jih ni nihče oviral. Mislim, da je sedaj jasno, kdo zgodovinsko »greši huje«, če porabim besede iz TV-15.

Moj čisto jasni zapis, da se je po siloviti bitki »OSTANEK« bataljona predal, je TV-15 nedopustno spremenil češ da bi nepoučen bralec lahko iz mojega pisanja sklepal »da se je VES 4. bataljon Cankarjeve brigade po siloviti bitki vdal«. Tako ne gre pačiti besed.

Namesto, da bi TV-15 nato bralcem povedal število ustrelnih ujetnikov, nam številko IZ-RACUNA in dobi 20 do 30, kar da je malo v primerjavi s padli mi v boju. Resnica je, žal, zopet precej drugačna.

Rajonski kurir in obveščevalec Dominiko Kušljan, ki je štiri in pol meseca pozneje tudi sam padel, je videl na Javorovici dve radi trupel in mi jih ocenil na 35. Ze omenjeno sodišče je s svojimi pričami ugotovilo 56 pobitih jetnikov. Partizan Franc Okički s Strani, ki je z dvema pričama z Grobišč opazoval bitko na Javorovici in bil tudi prvi tam, je pri cerkvi našel v vrsti 48 trupel. K temu je treba prišteti 5 jetnikov, ki so jih starovaški domobranci odblekli proti Lurdu in jih na poti umorili, med njimi tudi neko dekle. Če upoštevamo še umorjenega komandirja Levičarja, komisarko Sonjo, ki so jo zločinci vrgli v neko grapo, in partizanko, ki so jo domobranci privezali k drevesu in odrezali prsi, smo že preko sodno ugotovljene števila postreljenih jetnikov, čeprav smo skoraj gotovo še kakšno žrtev zločina prezrli. Torej nikakor »malo v primerjavi s pad-

limi v boju«, kot zatrjuje TV-15.

Mislim, da je to dovolj opomina, da ne bomo služili zgodovini naše NOB, če ne bomo storili kaj več, kot sedeli samo na starih dokumentih (na katere ne leti moj očitek »opravičevanja lastnih napak«, kot napačno razume TV-15).

Kar piše TV-15 glede Franca Jereleta, je večinoma brezpredmetno, čemur ni nikoli nihče oporekal. Odklanjamo samo njegova konkretna pačenja krajevne kronike.

Ne razumem, zakaj me TV-15 spominja, da sem Franca Jereleta sam imenoval »starega komunist«: pač zato, ker je res bil — do obznan. Nobenih resničnih zaslug mu nihče, niti v že napisanih kroniki, ne krati. Če pa bremo v centralnih arhivih njegovo trditev, da je imel pozneje, do leta 1936, stalne partijske sestanke z Ivanom Kreftom in dobival od njega partijska navodila in naloge, Ivan Kreft pa izjavlja, da ni imel z mlinarjem nikoli nobenih partijskih stikov, potem gre pač za nedopustno ponarejanje krajevne zgodovine (Jerele je v

istem času, leta 1936, pri nekem zaslišanju v Ljubljani izjavil, da je član režimske JRZ; ko je namreč še vodil klerikalno konsumno trgovino.) Ne moremo sprejeti njegovih trditev, da je bil po letu 1936 član krajevne celice, ko ga vendar tam niso nikoli videli, okrožni sekretar Viktor Avbelj. Rudi pa je izjavil: če bi bil Jerele partijec, bi ga jaz poznal in tudi obiskal. Svojo trditev, da je bil koroški borec, je leta 1946 sam pismeno demantiral, češ da jih je zapustil, »razočaran radi takratne reakcionarne koalicijske vlade« itd.

TV-15 opozarja, da so Jereleta »vsekakor zaradi nečesa poslali v konfinacijo«. Italijani sami so mu takrat pokazali neki star seznam komunistov izpred leta 1928, ker je na njem vpisan nekdo, ki je tisto leto že umrl. Na svoj spisek komunistov s šestimi imeni ga Italijani niso uvrstili. Usodno je bilo zanj, da so v farozu neki moj politični napad v časopisih na klerikalce pripisali Jereletu in v Domoljubu ogorčeni zapisali, da so mu »potni lista« (za interniranje) že pripravili.

Ko je Jerele že ponovno grobo ponaredil tudi krajevno zgodovino NOB, drugič prav v »Plesu za življenje« v TV-15, se je medvojni rajonski odbor OF iz Sentjerneja dvakrat sestal in z aktivisti ugotovil dejansko stanje. TV-15 je dobil s pristojnega mesta nalog, da svoje pisanje preveri. Toda vprašal je samo Jereleta. Na drugem sestanku rajoncev in aktivistov je spomeničar Ivan Krhin-Faruk, ki je bil sam priča dogodkov okoli Plesa za življenje, poročal, da ga je nekdo od TV-15 prišel vprašat, kako je bilo. Faruk je utegnil povedati samo, da TV-15 ni pisal prav. »Preverjevalec« zgodovinske resnice je tedaj pogovor naglo zasukal drugam.

Odkod take metode, ne vem, gotovo pa niso v službi gojitve tradicij NOB. Toda da ne bomo tavali po stranpoteh: Vsa moja kritika v Dolenjskem listu gre za edinim ciljem, da bi že končno spravili zbiranje gradiva o NOB na solidne tire; prav temu pa se je TV-15 v svojem Pojasnilu, žal, z molkom popolnoma izognil.

IVO PIRKOVIČ

Pravna posvetovalnica

Načelna razsodba

Silvo Horvat je bil od 1. oktobra 1955 vzivalec invalidske pokojnine kot vojaški zavarovanec. Po upokojitvi je bil zaposlen in je 30. oktobra 1968 zahteval naj mu priznajo pravico do invalidske pokojnine po splošnih določilih temeljnega zakona o invalidskem zavarovanju.

Ceprav je bil Silvo Horvat priznan za invalida I. kategorije, je prvostopni Zavod za socialno zavarovanje zavrnil njegovo zahtevo.

Ze mesec dni po invalidski upokojitvi, ko ga je vojaška zdravniška komisija spoznala za popolnoma nezmožnega za opravljanje vojaške službe se je namreč zaposlil in je bil trinajst let zaposlen s popolnim delovnim časom. Mimo tega je tudi vojaški vojni invalid VI. skupine in borec NOV pred 9. 9. 1943.

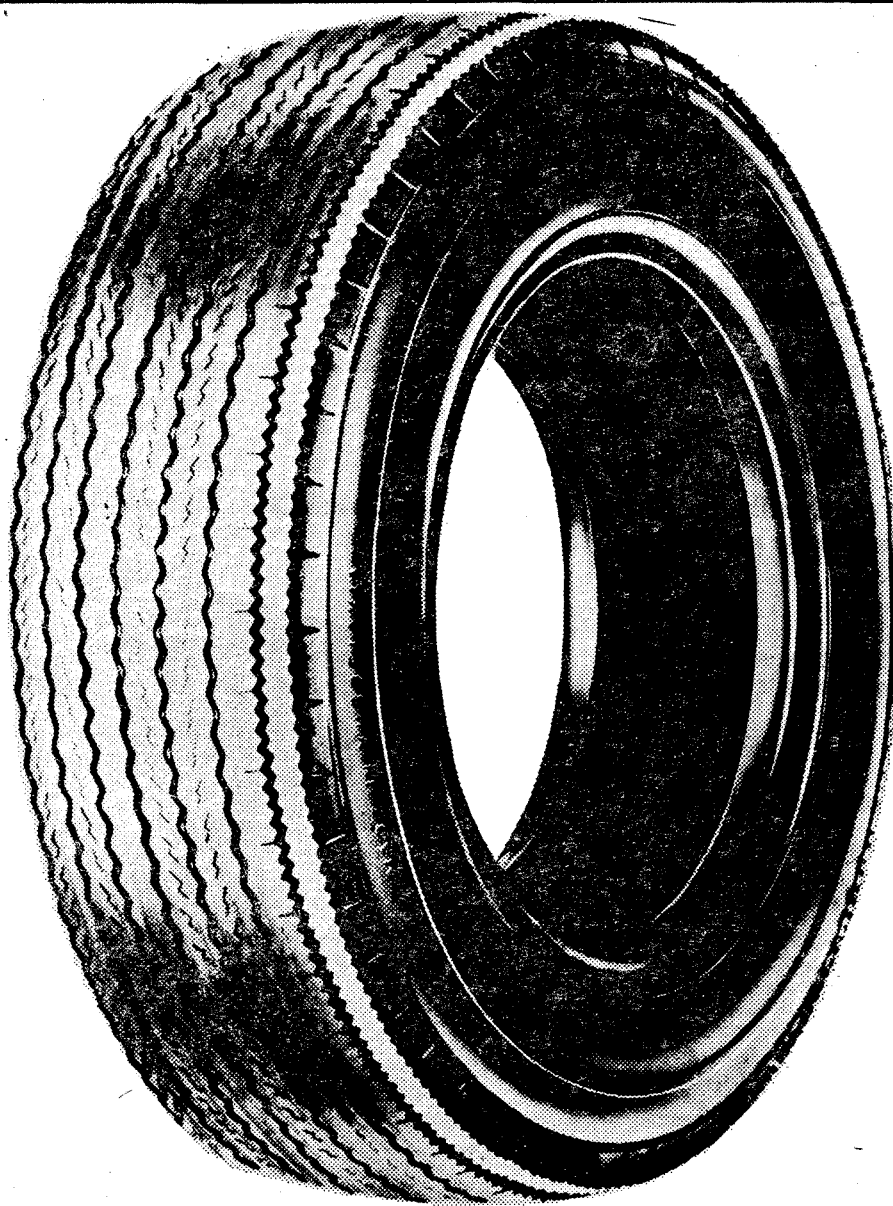
Njegovo pritožbo proti odločbi republiškega zavoda za socialno zavarovanje, ki je potrdil odločbo prvostopnega zavoda, je Vrhovno sodišče SRS upoštevalo. V utemeljitvi svoje odločbe pravi takole:

»Tožba je utemeljena. Po prvem odstavku 138. člena temeljnega zakona o invalidskem zavarovanju lahko vojaški zavarovanec, ki še ni dopolnil 55 let starosti, pridobil pa je pravico do invalidske pokojnine zaradi nezmožnosti za službo v jugoslovanski ljudski armadi, zahteva razvrstitev v ustrezno kategorijo invalidnosti v smislu 28. člena TZIZ, da bi mogel uživati pravice iz invalidskega zavarovanja kot delovni invalid I., II., ali III. kategorije invalidnosti. Uveljavitev te izbirne pravice časovno ni omejena. Vojaški zavarovanec lahko zato uveljavi to izbirno pravico ob invalidski upokojitvi zaradi nezmožnosti za vojaško službo in tudi kadarkoli pozneje, ne glede na čas, ki je

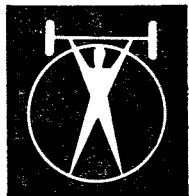
pretekel od upokojitve. Da je tako, sledi posredno iz četrtega odstavka 140. člena TZIZ, ki ureja vprašanja štetja časa, prebitega v delovnem razmerju z najmanj polovico predpisanega delovnega časa po invalidski upokojitvi, v zavarovalno dobo za povečanje odstotka invalidske pokojnine v primeru poznejše odmere invalidske pokojnine po I. odstavku 138. člena TZIZ.«

Vrhovno sodišče Jugoslavije je prav tako ugodilo tožbi Silva Horvata proti navedeni odločbi Republiškega zavoda za socialno zavarovanje in potrdilo sodbo Vrhovnega sodišča SR Slovenije.

POMAGAJ SI SAM
IN UNIOR
TI BO POMAGAL

zahtevajte povsod kvalitetne gume znamke

Sava Kranj

industrija gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov

letna guma (profil V-3)

za hitra osebna vozila s posebno oblikovanimi rameni, ki zagotavljajo dodatno varnost pri zavijanju, tih tek ter maksimalen prijem s cestiščem tudi pri velikih hitrostih

PO POTEH POKRAJINSKEGA KOMITEJA ZA
GORENJSKO IN CELOTNEGA POKRAJINSKEGA
AKTIVA OF

Podelitev domicila - zgled in spodbuda

Objavljeni sestavek naj služi vsem gorenjskim občanom kot predlog oziroma obrazložitev za podelitev domicila pokrajinskemu komiteju KPS za Gorenjsko in celotnemu pokrajinskemu aktivu OF. Z ozirom na nekdanjo strukturo pokrajinskega vodstva naj domicil zajema naslednje organizacijske enote političnega aktiva: pokrajinski oziroma oblastni komite KPS za Gorenjsko, PO OF, PK SKOJ in ZMS, PO SPZZ, PO DE, pokrajinsko komisijo VOS, pokrajinsko tehniko in zaščitni bataljon oblastnega komiteja. Na področju Gorenjske so delovala škofjeloško, jeseniško-bohinjsko, kranjsko in kamniško okrožje. Zato predlagam, da občinske skupščine odgovarjajočim področij podelijo domicil tudi nekdanjemu okrožnemu komiteju in okrožnemu aktivu OF, ki je deloval na njihovem terenu ter rajonskim komitejem in odborom OF. Na ta način bi bile z domicili zajete — in dobile tudi zaslužen priznanje — vse politične in oblastne organizacije osvobodilnega gibanja na Gorenjskem, ki so enako uspešno kot oborožene enote za ceno ljudskih žrtv, opravile svojo zgodovinsko nalogo v boju proti fašističnemu okupatorju. Njihov vzgled pa naj bo hkrati vzpodbuda sedanjim generacijam za obnavljanje revolucionarnih tradicij in pridobivanje izkušenj za vseljudsko obrambo domovine.

Z oziroma na posebne pogoje osvobodilnega gibanja v tem delu Slovenije je na pokrajinskem partijskem vodstvu ležala velika odgovornost ne le za razvoj celotne organizacije na terenu in njeno delovanje v najtežjih pogojih ilegale, ampak tudi za moralno-politično stanje vojaških enot na Gorenjskem in njihove akcije. V izvajanju politike CK KP Slovenije je moral pokrajinski komite — zlasti v mnogih kritičnih trenutkih — ukrepati samostojno, zlasti pa nenehoma in budno utrjevati množično organizacijo OF ki se je kljub strašnem terorju okupatorja ter gestapovskim ukam nenehno obnavljala in delovala po vsej Gorenjski, tudi v okupiranih mestih.

● Julija 1941 je CK KPS ustanovil poverjenišvo KPS za Gorenjsko (kasneje se je preimenovalo v POKRAJINSKI KOMITE KPS ZA GORENJSKO), ki je postalo žarišče vstaje in osvobodilnega boja v tem delu Slovenije. Njegova prva sekretarja sta bila narodna heroja Stane Zagar starejši in Lojze Kebe-Stefan, ki sta delovala ne le kot politična organizatorja vstaje, ampak tudi kot voditelja prvih vojaških partizanskih enot na Gorenjskem. Konec novembra 1942 je bil na sestanku s tovarišem Kidričem sestavljen nov pokrajinski komite KPS, katerega sekretar je postal Maks Krmelj-Matija Poljanec. Tudi v naslednjih letih in vse do osvoboditve je bilo pokrajinsko vodstvo KP za Gorenjsko — marca 1944 se je preimenovalo v OBLASTNI KOMITE KPS ZA GORENJSKO — središče politične mobilizacije in organizacijskega dela na Gorenjskem.

● Pri poverjeništvu KPS za Gorenjsko se je že od vsega začetka bavil z delom med mladino poseben poverjenik PK SKOJ ZKM Jugoslavije in 1. aprila 1943 je bilo ustanovljeno POKRAJINSKO POVERJENIŠTVO, ZKM ZA GORENJSKO. Njen prvi sekretar je postal Vinko Hafner. V začetku marca 1944 so pokrajinsko vodstvo komunistične mladine preimenovali v OBLASTNI KOMITE SKOJ ZA GORENJSKO. Na pokrajinski mladinski konferenci 12. in 13. aprila 1944 pa je bilo izvoljeno tajništvo pokrajinskega odbora ZMS za Gorenjsko z namenom, da bi se delovanje med mladino preneslo na širšo osnovo. Tudi oblastni komite SKOJ je deloval na terenu in v vojski, kjer so bili člani mladinske organizacije med najbolj hrabri in požrtvovalni borci. Oblastni komite mladine je izdal svoj list »Gorenjska mladina«, katerega prvi urednik je bil Miloš Zihel. Več članov mladinskega pokrajinskega vodstva je padlo v boju, mnogi pa so prehajali iz te organizacije na razne dolžnosti v vojski in na terenu. V težkih pogojih osvobodilnega boja na Gorenjskem je mladina pod vodstvom svoje organizacije opravljala še posebno tvegane in odgovorne naloge ter

izvršila mnogo vojaških podvigov.

● Leta 1942 je bil ustanovljen POKRAJINSKI ODBOR OF ZA GORENJSKO. Na zboru gorenjskih aktivistov na Jelovici, ki je bil od 13. do 15. maja 1944, je bil izvoljen sedemnajstčlanski pokrajinski odbor OF kot razširjeno politično vodstvo OF na Gorenjskem in organ ljudske oblasti. Poleg nalog politične mobilizacije je POOF usmerjal delo gospodarskih komisij, partizansko šolstvo, partizanske finance, zbiral podatke o zločinih okupatorja in njegovih pomagačev ter podobno. Posebno pomembno je bilo delo gospodarskih komisij, ki so imele nalogo oskrbovati vojaške enote IX. korpusa z vsem potrebnim — predvsem s hrano — zbirati sanitetni material za partizanske bolnišnice in vse drugo, kar so potrebovale vojaške enote. Velike količine hrane in drugega materiala so bile transportirane na Primorsko in celo na Dolenjsko ali pa na skritih mestih pripravljene za prihod vojaških enot. Ko se je tudi na Gorenjskem razvilo upravno delovanje odborov OF kot organov ljudske oblasti, so bile jeseni 1944 pri POOF ustanovljeni odseki in komisije. Njihovo delo ni bilo samo v tekočih nalogah mobilizacije vseh sil za partizansko vojsko in upravljanja na začasno osvobojenem ozemlju, ampak je pomenilo že pripravo za prevzem oblasti ob koncu vojne na celotnem področju Gorenjske.

● Septembra 1943 je bil pri pokrajinskem odboru OF ustanovljen pokrajinski iniciativni odbor SPZZ. Njegova prva sekretarka je bila Milka Mezeg-Klara, ki je padla v začetku oktobra na poti na I. kongres SPZZ na Dolenjsko. Novembra 1943 pa je bil ustanovljen POKRAJINSKI ODBOR SPZZ ZA GORENJSKO. Od začetka 1944. leta do osvoboditve je padlo osem članic pokrajinskega odbora žena: Minika Benedik-Sava, Andreja Kumar-Danila, Milka Kmet-Andreja, Franja Markelj-Zvezda, Milka Peterne-Marta, Milena Korbar-Irena, Zinka Cerar-Zdenka in Sabina Sekirnik-Alenka. Tudi to dokazuje, kako velik krvni davek so dale gorenjske žene za svobodo ne le v partizanskih vrstah, ampak tudi ko so neustrašeno sodelovale v osvobodilnem gibanju na terenu in opravljale najodgovornejše naloge celo sredi sovražniških postojank.

● Pri pokrajinskem odboru OF je deloval POKRAJINSKI ODBOR DELAVSKE ENOTNOSTI ZA GORENJSKO, ki je bil izvoljen na zboru aktivistov na Jelovici 14. maja 1944. Njegova glavna naloga je bilo organiziranje delavstva v industrijskih centrih, kar je bilo na Gorenjskem sila pomembno.

● Pri pokrajinskem komiteju KPS za Gorenjsko je delovala POKRAJINSKA KOMISIJA VOS, ki

jo je od začetka junija 1943 vodil Stane KERSNIK-Jelovčan. VOS je imel nalogo odkrivati narodne izdajalce in gestapovske vrtnjenice ter preprečevati njihove nakane, ki naj bi znotraj izpodjedale in rušile osvobodilno gibanje. Boj z gestapom in domačimi izdajalci je bil na Gorenjskem še posebno težavno in odgovorno delo. Komisija je obstajala do aprila 1944, ko se je za Gorenjsko in Primorsko osnovalo skupno vodstvo OZNE.

● Pri pokrajinskem komiteju KPS za Gorenjsko je delovala tudi POKRAJINSKA TEHNIKA, organizacija za tiskanje in širjenje propagandnega gradiva. Ta dejavnost se je posebno razvila v letu 1944, ko je imela pokrajinska tehnika na Gorenjskem tri tiskarne v skrivališčih in večje število manjših tehnik za razmnoževanje. V partizanskih tiskarnah so tiskali list »Gorenjski glas«, propagandne brošure, obširnejše knjižnice za marksistično vzgojo, pesmarice, abecednik in celo pozijo. Nekatera dela teh tiskarn so prave grafične mojstrovine. Med njimi je najbolj znana izdaja Prešernove »Zdravljice«. Pokrajinska tehnika je prav tako organizirala popravilo radijskih aparatov za sprejem vesti z bojišč, kurirsko službo za raznašanje literature in razvejanje mrežo za nabavo papirja, črk in barve za tiskanje. Imela je tudi svojo fototehniko in je sistematično zbirala fotografske dokumente o osvobodilnem gibanju. Delo pokrajinske tehnike na Gorenjskem je bilo pravi primer tehnične iznajdljivosti in organizacijske dovršenosti v službi osvobodilnega gibanja.

● K pokrajinskemu aktivu KPS in OF je spadal tudi ZASITNI BATALJON OBLASTNEGA KOMITEJA, sestavljen iz preizkušenih borcev, ki so prišli iz partizanskih brigad in odredov. Bataljon, ki je štel 40 do 60 moških, dobro oboroženih in discipliniranih, je imel posebno nalogo. Čeprav je spadal v sklop enot IX. korpusa in se je občasno udeleževal tudi bojov njegovih enot na Gorenjskem, je bil dodeljen oblastnemu komiteju za zaščito članov pokrajinskega vodstva, na katerih glave je gestapo razpisal visoke denarne glave in proti njim podvzemal vse mogoče akcije. Poleg tega so bili tudi vodiči in kurirji, ki so z zaupnimi poročili potovali prek vse Slovenije in vzdrževali zvezo med Gorenjsko in slovenskim osvobodilnim vodstvom. Nema lokrat so z drznimi vpadi izvrševali razne preiskrbovanje, obveščevalne in zaščitne akcije.

Vsak borec tega bataljona je bil tudi aktivist osvobodilnega gibanja...

BOGDAN OSOLNIK,
nekdanji sekretar
pokrajinskega odbora OF
za Gorenjsko

Zbrali so se v Čadrgu

Tudi Tolmin z okolico je prislavl dan borca, morda bolj skromno kot prejšnja leta, zato pa tembolj prisrčno. »Za dan borca vsi v Čadrg!« so se domenili predstavniki odbora ZB in mladina tolminskih vasi z željo, da obiščejo zveste in požrtvovalne Čadrgžane.

Kljub hladnemu in deževnemu jutru se je na pot odpravilo veliko ljudi. Mimo Korit in Dantejeve jame nas je vodila pot in kmalu smo ugledali Rdeči rob, kjer se je borila Gregorčičeva brigada. Še malo in že nas je pozdravil prešeren vrisk iz Čadrga. »Hej, brigade!« je zaigral naš harmonikaš v odgovor in zvoiki partizanske pesmi so zadoneli med skromne domačije mirne partizanske vasi. Ljudje so prihajali na prag, se objemali in pozdravljali stare prijatelje in borce. Partizanski miting se je odvijal pred šolo, kjer stoji spomenik padlim. V polkrog so posešli domačini iz Čadrga in med njimi smo ugledali devetdesetletnega Ivancetovega očeta z Ozidja, ki je med vojno izgubil tri sinove in je tudi sam vojaški invalid. Prinesli so ga z Ozidja, ker ne more več hoditi... In poleg njega so bile Kumrova, Fleutova, Jaklova in mnoge druge aktivistke in aktivisti, ki so našim enotam nudili med narodnoosvobodilnim bojem nesebično pomoč.

Srečanje je odprl predsednik ZB Čadrg; o majhni vasi Čadrg, ki šteje komaj šestnajst hiš in njenih vrta med NOB, pa je spregovoril partizanski borec Andrej Jelenc iz Zabe.

Ze leta 1942 je tu zaživela OF in v začetku leta 1943 je tu taborela četa Severnoprimskega odreda. Tu prek so šle iz Prodov na Golobar Gregorčičeva in Gradnikova brigada, tu je bila kurirska postojanka P 23 in sedež okrajnega odbora OF za Tolminsko, v soteski Zadlaščice je delovala tehnika »Krn« in globoko pod Rdečim robom je bila skrita partizanska bolnišnica. Po kapitulaciji Italije, ko so se toč mimo zvrstile kolone lačnih in izmognanih internirancev ter razoroženih italijanskih vojakov, pa so tu imele svoj sedež okrajna gospodarska komisija, okrajni odbor OF za Tolminsko, načelstvo VDV in različne delavnice, ki so delale za našo vojsko. Noč za nočjo so se vrstile partizanske kolone in slednja domačija jim je dala vse, kar je premogla. Najlepši čas za Čadrg pa je bila prav gotovo jesen 1944, ko so se tu zbrali delegati krajevnega narodnoosvobodilnega odbora in izvolili okrajni narodnoosvobodilni odbor za Tolminsko, ki je tudi pozneje imel tu svoj sedež.

Vse to delovanje pa ni ostalo skrito in okupator se je masčeval nad ubogim prebivalstvom. Navalili so na vas, požgali šolo in mlekarno, zaprli petnajst ljudi in jih enajst odgnali v internacijo. V enotah narodnoosvobodilne vojske se je iz Čadrga borilo triindvajset mož in fantov. V spo-

minski kamen pred šolo pa je vklesanih osem imen tistih, ki so padli za svobodo, in katerim je veljal tudi enominutni molk in rdeče cvetje na dan 4. julija 1970.

Po govoru je mladina iz Zabe in Poljubinja nastopila s kulturnim programom. Pesmim »Nabrusimo kose« in »Hej, brigade«, ki sta zadoneli iz mladih grl, je pritegnila vsa vas. Ko so pionirke pripelje partizanskim materam in aktivistkam iz Čadrga na prsi droben rdeč cvet in jih je predstavnik ZB NOV iz Tolmina obdaril, je slavje izzvenelo v pravi partizanski miting, ki je trajal pozno v noč.

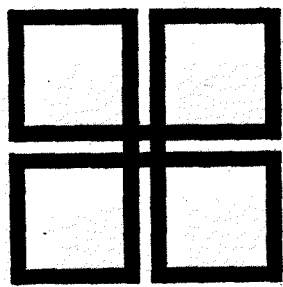
Borci so pred slovesom obiskali vsako hišo, stisnili se enkrat vsem roko v slovo in povprašali: »Kako vam gre?« Povsod je bil odgovor isti! »Ze gre, dokler smo zdravi, le zemljo težko obdelujemo; leta nas dajejo, mladi pa so odšli v dolino... Če bi imeli primernejšo cesto iz Tolmina do vasi, bi bilo bolje. Pripeljali bi material za popravilo in bi ne bili primorani nositi bremen na rame, njih in kar je še bolj važno, zdravnik bi lahko prišel v najni sili.«

Kako majhne so želje teh dobrih ljudi... In ko bodo uresničene, vasica Čadrg, spet na svidenje!

PAVLA LEBAN

POMAGAJ SI SAM
IN UNIOR
TI BO POMAGAL

Industrija platnenih izdelkov Jarše pošta Domžale – Slovenija

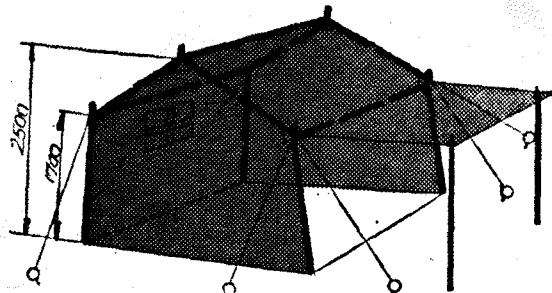

induplati

STABNI ŠOTOR je iz bombažne tkanine, vodonepropustno impregniran in barvan z olivno sivo (SMB) barvo. Štabni šotor je brez dna.

Ogrodje šotora je iz močnejših aluminijevih cevi v specialni zložljivi izvedbi, ki šotoru bistveno poveča sposobnost.

Svetujemo vam, da postavite šotor vedno na tako mesto, kjer voda dobro odteka. Ko šotor podrete in zložite, pazite, da bo suh. V primeru, da ste šotor podrli v deževnem vremenu, skrbite za to, da ga boste najkasneje v 24 urah razgrnili in posušili.

Kulturni obzornik

Park spominov v Murski Soboti

Park spominov leži daleč od Bakuja in več kot uro bo rabilo moderno zračno letalo, da se bo približalo majhni točki na stiku meje Jugoslavija—Avstrija. Nedaleč od mesteca Murska Sobota vas pa avtomobil v pol ure pripelje tja, kjer so se v aprilu in maju leta 1945 odvijali hudi boji jugoslovanskih in sovjetskih vojakov z umirajočim fašizmom. Danes cvete tu bujno novo življenje, sredi katerega zeleni predel spominja na te dni in kjer visoke žaljke, smreke in jelke govore o skrbi živih za mrtve.

Pri vratih parka vas dočaka mož v letih, močne postave, z žuljavimi rokami, pristrčnim nasmehom in se vam takole predstavi: »Doktor zgodovinskih ved Vanek Šiftar, upravnik parka!«

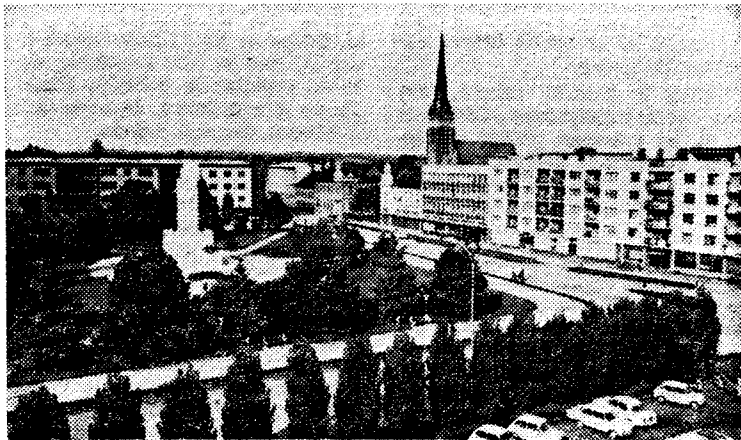
Tovariš Šiftar vas popelje po ozkih alejah do cerkvice s poševnim križem in s sledovi vojne na kamnitih zidovih. Pokaže vam visoki cipresi, ki ju je posadila njegova mati na grob svojih dveh sinov... Pripoveduje vam, kako so na njegovo prošnjo prihajale iz raznih držav sadike, semenje, zemlja pomešana s pepelom in krvjo... In če se ponovno sprehodite po stezicah tega parka spominov opazite na drevesih napise: Auschwitz, Mauthausen, Dachau, Ravensbrück...

Mnogo spominov je obudil ta park Vladimiru Petrovu, sinu

padlega vojaka. Težko in veselo je bilo v duši vojakovega sina. Končno so se mu uresničile mladostne želje. Četrto stoletje je pričakoval dan, ko bo lahko izpolnil svojo sinovsko dolžnost. Po tej zemlji je z orožjem v roki hodil v zadnjih dneh vojne njegov oče in tukaj ostal tudi za vedno.

Delovodja Ivan Timofejevič Petrov je dolga leta delal v bakujski avtoremontni tovarni »Lenin«... Še danes se ga z ljubeznijo spominjajo stari delavci in tovariši. Dvaindvajsetega junija 1941 je bilo, ko je pritekel domov, poljubil ženo, troje otrok, pripravil kovček in ob slovesu dejal: »Pričakujte me po zmagi!« Kmalu je tudi sin Aleksander, strugar v isti tovarni, odšel po očetovih poteh. Mati je na delovnem mestu zamenjala očeta, mlajši sin Vladimir starejšega brata, in sestra se je zaposlila v bolnišnici.

»Vaš sin, nadporočnik, Aleksander Petrov Ivanovič, rojen v letu 1924...« je prišla osmrtnica s Poljskega. Solze so zalile materine oči in naprej ni mogla več brati. Ko je oče dobil isto obvestilo, se je začel boriti za dva. S ponosom je vsa družina čitala očetovo pismo: »Sam sem peljal v boj tankiste, moja posadka je v tem boju uničila dva sovražnikova tanka, štirim smo uničili gosence in več kot štirideset fašistov smo pokosili. Iz boja smo

PARK SPOMINOV V MURSKI SOBOTI

Objavljeni prispevek je izšel 8. maja 1970 v časniku mesta Baku v ZSSR... »Sestavek bo objavljen tudi v vsesovjetskem časniku »Rdeča zvezda« in tako bo Murska Sobota predstavljena vsem ljudem naše domovine...« sporoča Vladimir Petrov Ivanovič, sin Ivana Petroviča Timofejeviča, ki je padel pri osvoboditvi Murske Sobote. »Pred kratkim sem se srečal s člani komiteja veteranov vojne mesta Baku in jim pokazal fotografijo grobnice sovjetskih vojakov, ki ste mi jo podarili v spomin, in vam za vaše prizadevanje pri ohranitvi spomina na naše borce izrekajo veliko priznanje,« piše dalje Vladimir Petrov Ivanovič in pismo zaključuje s pristrčnimi pozdravi in čestitkami za dan borca.

odšli šele, ko se nam je pokvaril stroj, na katerem je bilo vreza-nih novih 132 znamenj. To je odgovor na smrt dragega Saše!« Še mnogo vojaških podvigov je naredil delovodja bakujske tovarne »Lenin«, le svoje obljube ni izpolnil. Padel je tri nedelje pred končno zmago in za vedno ostal na jugoslovanski zemlji.

S sklonjeno glavo je stal Baku-jec ob spomeniku zmage v Murski Soboti, na vrhu katerega se dviga lovorjev venec. Ogledoval si je topove, ki so prehodili pot

od Urala do centra Evrope. Opa-zoval je kip ruskega vojaka in jugoslovanskega partizana v vojaški opremi, ki stojita ob vznožju spomenika. Tiho in spoštljivo je bral napis »Večna slava sovjetskim in jugoslovanskim vojakom, ki so darovali svoja življenja za svobodo Sovjetske zveze in bratske Jugoslavije 1941—1945.« In kaj ne bi! Tukaj počiva v senci dreves prekrit z odejo cvetja njegov oče in tukaj je bratsko pokopališče, kjer so leta 1962 pokopali ostanke sovjetskih in jugoslovanskih vojakov padlih v Pomurju.

V vrsto so postavili dvanajst kamnitih kvadratov obrobljenih z belim marmorjem in na njihovih straneh so vklesana imena. Na prvem kvadratu pod številko deset se zlati: KAPITAN PETROV IVAN TIMOFEJEVIČ, ROJEN 1904 LETA, PADEL 15. APRILA LETA 1945. Zaropotala so železna vrata podzemlja in pri krsti številka 1716 je padel Vladimir na kolena, po moško in ne mehkužno. Zajokal je in se v mislih zaklel očetu: »Če me domovina pokliče, bom vzel v roke tvoje orožje in dokončal to, kar ti nisi mogel!« Ko so ga popeljali iz grobnice pa ga ni spremljal le spomin na očeta; v njegovih ušesih so odzvanjala še mnoga imena sinov Azerbejdžana, ki so prav tako izpolnili svojo dolžnost in padli skupaj s kapitanom Petrovim.

V vojaškem muzeju mesta Murska Sobota so skrbno shranjeni spomini z osebnimi stvarmi padlih vojakov in prav tako zemlja z grobov šestindvajsetih bakujskih komisarjev, ki jo je prinesel Vladimir Petrov; delček jugoslovanske zemlje z bratskega pokopališča Bakujev, cvetove planin in različne fotografije pa z enako ljubeznijo hrani mesto Baku.

Zivljenje teče dalje in tiho šepetajo temnozeleni ciprese v parku spominov; spomini na preteklost pa zadolžujejo, da skrbimo zanj in da ga negujemo...

L. JUDIN, član Sovjetskega komiteja veteranov vojne —

Prevod: EVGEN EMRI

Zanimivosti

Zaradi Vietnama prekinjen festival

Filmski festival v zahodnem Berlinu so prekinili dva dni pred predvidenim koncem zaradi incidenta, ki je nastal, ko je žirija nasprotovala, da bi na festivalu prikazali film, v katerem so prizori, kako ameriški vojaki v Vietnamu posiljujejo in ubijajo neko dekle. Sklep je sprejel zahodnonemški senator Werner Stein, ki je pristojen za kulturne zadeve. To je najresnejši incident v dvajsetletni zgodovini zahodno-berlinskega festivala.

Ediju Vavpotiču v spomin

Ob dnevu borca so v Vidmu ob Ščavnici odkrili spominsko ploščo najozjemu Maistrovemu sodelavcu podpolkovniku Ediju Vavpotiču. Ob tej priložnosti so se v Vidmu zbrali borci za severno mejo, ki jim je proslavljeno podpolkovnik Vavpotič še vedno v živem spominu. Spominsko ploščo na hišni številki 19 v Vidmu, kjer je rojstna hiša podpolkovnika Vavpotiča, je odkril dr. Maks Pohar.

Jubilej prve partizanske tovarne orožja

Podjetje »Prvi partizan« v Titovem Užicu pripravlja proslavo tridesete obletnice prve partizanske tovarne orožja in streliva. Pripravljajo tudi knjigo o delu partizanske tovarne orožja in streliva med Užiško republiko. Knjigo bodo natisnili v drugi polovici prihodnjega leta pred 22. novembrom, ko bo podjetje »Prvi partizan« slavilo trideseto obletnico. Prva partizanska tovarna orožja je delala v podzemnih trezorjih narodne banke, dokler ni njena dela prekinila eksplozija.

525.000 za Churchillovo sliko

Na dražbi pri Parke—Bernetu so prodali sliko »Caensko pristanišče« pokojnega britanskega premiera Winslona Churchilla za rekordno ceno 525.000 dinarjev.

»Užiška republika«

»Indeks-film« iz Beograda bo začel meseca avgusta snemati umetniški film »Užiška republika«. Film bo režiral Zika Mitrovič, ki je skupaj s književnikom Arsenom Diklićem napisal tudi scenarij. Pisca sta prehodila mnogo krajev v Srbiji in se pogovarjala z mnogimi ljudmi, ki so bili navzoči pri dramatičnih dogodkih leta 1941. Premiera »Užiške republike« bo prihodnje leto, posvečena pa bo praznovanju tridesetletnice oborožene vstaje in ljudske revolucije.

Johnson išče založnika

Nekdanji ameriški predsednik Lyndon Baines Johnson je čas, ki ga je zaradi težav s srcem preživel v bolnišnici, porabil za končno obdelavo svoje knjige »Bela hiša z LBJ«. Brž ko je prišel iz bolnišnice, se je nameril v Washington iskat založnika za svojo knjigo, ki obsega šest strani, in se pogovarjal o ženini knjigi (tristo tisoč besed v anekdotah), ki naj bi izšla konec leta.

Študija marksizma v Aziji

Zajetna knjiga »Marxism and Asia« je plod daljšega dela Hellene Carrere d'Encausse in Stuarda R. Schrama. Študija je izšla pri angleški založbi, obravnava pa razvoj marksistične misli v Aziji. Njuno delo bi lahko imenovali tudi razvoj levičarske misli od Marxa do Mao Tse Tungja, ima študija posebno vrednost sprito številčnega vpliva, ki to miselnost širi v Aziji, predvsem na Kitajskem.

KB
LJUBLJANA

LJUBLJANSKA
BANKA

NOVO IME:
KREDITNE BANKE
IN HRANILNICE
LJUBLJANA

Partizanska ljudska pesem

Obtožba

V samotni gomili ob gozdu zelenem
kraj gorske poti,
na lazu odročnem, napol pokošenem
kdo neki leži?

»Bi zvedeti hotel, kdo tukaj počiva,
prav rad ti povem;
trpina, kot ti si, tu zemlja zakriva,
enak sem vam vsem.

Zivljenje bilo ni nikdar mi cvetoče,
le boj za obstoj,
devetim otrokom bil skrben sem oče
in žanje lil znoj.

Kosil sem seno, da bi mleko imeli
otroci vsak dan,
iz gozda so divji fašisti privreli
— Umri partizan! —

Pestile so me podivjane zverine,
ljudje brez srca
mučili so me in med jokom družine
zagrebli kot psa.

Me niso ustrelili, me niso pobili
s kopiti na tla —
dolga žebelj so skozi sencé mi zabili
za krono gorja.

Vinko Šumrada — Radoš

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Partizanski obveščevalec — Nedićev minister

Med našimi enotami, ki so je-
seni 1944 vdrle v Šumadijo, je bi-
la tudi 1. proletarska divizija.
Takrat so iz vzhodne smeri, iz
Rominuje in Bolgarije, pričakova-
li prodor enot Rdeče armade, Šu-
madija je bila še polna Nemcev,
četnikov in ljoticcev. Toda na-
še enote so kljub temu nezadrž-
no napredovale in vanje se je
vključilo na tisoče novih borcev.

Ze takrat so med drugim raz-
mišljali tudi o operaciji, s kate-
ro naj bi osvobodili Beograd, in
zato je poveljstvo korpusa uka-
zalo poveljstvu 1. proletarske di-
vizije, naj pošlje v okupirano pre-
stolnico skupino obveščevalcev.
Njena naloga je bila, naj se v Be-
ogradu poveže s partijsko orga-
nizacijo in pripadniki narodno-
osvobodilnega gibanja ter orga-
nizira pomoč enotam, ki bodo na-
padale Beograd. To naj bi storil
major Miloš Vučković-Vučko, ob-
veščevalni oficir 1. proletarske di-
vizije.

Vučko je bil izkušen borec in
obveščevalec. Za seboj je imel že
vrsto odgovornih in težavnih ak-
cij, toda ta, ki jo je sedaj dobil,
je bila težavnejša in zahtevnejša
od vseh prejšnjih. Moral je sle-
di uniformo in se v navadni oble-
ki prebijati skozi okupatorjeve za-
sede v Beogradu. Vendar za Vuč-
ka ni bilo ovir, niti ni vedel, kaj
je strah. Hitro je pripravil svojo
skupino in krenil proti Beogradu.

Ze v samem začetku se je zgo-
dilo marsikaj nepredvidenega.
Vsak tak dogodek je bil zanimiv,
nekateri od njih pa bi lahko mir-
no vključili tudi v kak razburljiv
film. Tako na primer so obvešče-
valci blizu Rajle povsem nepri-
čakovano zaplenili osebni avtomob-
il. V avtu se je peljal Jonić, ki
je bil minister v Nedićevi vladi.
Ob tej priložnosti so naši ujeli
ministra z njegovim šoferjem
vred. Tedaj Jonić ni bil za naše
toliko pomemben kot minister
kot za zaradi listin, ki jih je

imel s seboj. Dokumente je Vuč-
ko zadržal zase, ministra pa od-
dal enoti, ki je ostala precej da-
leč od Beograda.

Vučko je šoferju ukazal, naj
avto obrne v nasprotno smer. Spr-
va so za volanom pustili izkuše-
nega Jonićevega šoferja, kasneje
pa ga je, za vsak primer, zame-
nil obveščevalec Zine Andjelko-
vić.

Nekoliko težje je šlo z ministro-
vo osebo izkaznico. Vučko je
najprej mislil, da jo bo lahko
uporabljal kot svojo. Minister pa
se je po zunanjem videzu tako ze-
lo razlikoval od njega, da tudi
maskiranje in preoblačenje ne bi
prav nič pomagalo. Minister je
bil star, zelo debel in povsem ple-
šast, Vučko pa mnogo premlad,
da bi ga bilo moči imeti za mini-
stra Jonića. Zato je sklenil, da bo
uporabljal le ministrove listine in
dopise, ki jih je bil le-ta podpi-
sal, legitimacijo pa bo pokazal
samo v skrajnem primeru.

Na poti do Avale se ni zgodilo
nič posebnega. Radijsko postajo,
ki so jo tudi imeli s seboj, brzo-
strelke, pištole in ročne bombe
so poskrili. Zine je upravljal av-
tomobil kot kak izkušen voznik.
V bližini Belega potoka pa je na-
dodoma naletel na skupino nedi-
ćevcev, ki so zaprli cesto in hote-
li avto zaustaviti. Zine pa je po
poprejšnjem dogovoru le še moč-
neje pritisnil na pedal za plin in
švignil mimo vojakov, ki so vsi
prestrašeni odskočili na rob ce-
ste videč, da z voznikom ni šale.
Ko so si od strahu nekoliko opo-
mogli, so začeli streljati za av-
tomobilom. Njihove krogle pa ni-
so bile več nevarne, zakaj takrat
je bil avtomobil s partizanskimi
obveščevalci že onstran ovinka.

Medtem se je začelo mračiti.
Vučko je s svojo skupino peljal
mimo Jajincev, kmalu zatem pa
je prispel pred sam Beograd. Tam
se je avtomobil ustavil. Bilo je
namreč dogovorjeno, naj v mesto

krenejo še ponoči, ker jim bo
takrat lažje to storiti kot podne-
vi. Če pa bi jih skušali Nemci za-
držati, jim je bilo naročeno, naj
začno streljati in pobijejo stražo.
To pa le v primeru, če ne bi bilo
nobenega drugega izhoda.

Ura je bila že polnoč, ko se je
Vučkov avtomobil bližal mitnici
na Banjici. Slabotne žarnice so
osvetljevale nemške stražarje in
žične ovire na cesti. Ko je stra-
žar zaslišal avto, je stopil na ce-
sto, dva druga vojaka pa sta
umaknila žične ovire. Prav v ti-
stem hipu pa je motor nenado-
ma ugasnil. Zine ga je zaman sku-
šal spet vžgati. Medtem je Vučko
hitro potisnil radijsko postajo v
kot in jo pokril z odejami, Zine
pa je še nadalje iskal okvaro pri
črpalki za gorivo. Ko jo je od-
kril, se mu je motor spet vžgal.
Kadarkoli se je Nemec približal
avtomobilu, se je Vučko zbral in
dostojanstveno odigral mini-
strovo vlogo.

Za volanom je spet sedel mi-
nistrov šofer, partizanski ujetnik.
Blizu nemškega stražarja sta ob
cesti stala še dva Nemca, ki sta
imela na prsih gestapovske tab-
lice. Vučko je šoferju ukazal, naj
se pred njima nikar ne zaustav-
lja, temveč naj ju kar povozi, če
bi jih skušala zadržati. Toda ta ga
ni ubogal in se je z avtomobilom
ustavil prav pred gestapovcema.

Nemca sta seveda hotela videti
osebne izkaznice. Vučko in Zine
sta bila pripravljena z rafali br-
zostrelk podreti Nemca, če bi to
bilo potrebno. Najprej pa so po-
skušali utreti pot v Beograd z li-
stinami, na katerih so bili žigi in
ministrovi podpisi. Nato so gesta-
povcema pokazali še dovolilnico,
s katero so smeli ostajati zunaj
tudi ponoči. Nemca sta povsod
vtikala svoje nosove, Vučko pa je
samo čakal, kdaj bo moral pri-
tisniti na petelina.

Naposled je eden izmed Nem-
cev začel zlagati papirje, rekoč:
»Gut, gut, minister Jonić.«
Ostali Nemci so dvignili zapor-
nico in s tem pokazali, da je sku-

pini v avtomobilu pot proti sre-
dišču Beograda prosta.

Vučko in njegovi tovariši so se
globoko oddahnili. Motor je za-
bučal, avtomobil pa je po avalski
cesti zdrvel proti Beogradu. V
temno noč. Toda za Vučka in nje-
gove tovariše ko da ni bilo teme.
Zanje se je začelo novo življe-
nje, zakaj uspelo se jim je izog-
niti neposrednemu spopadu z
Nemci. V mestu so videvali tu
pa tam nemške ljoticvske pa-
trulje, ki pa jih niso zaustavljale.

Brez vsakih težav so prispeli v
ulico vojvoda Brana, kjer se je av-
tomobil ustavil pred stavbo s šte-
vilko 59. Tam so živeli starši Ži-
neta Andjelkovića, pri katerih so
partizanski obveščevalci prenočili.

V naslednjih dneh so se pove-
zali z drugimi partizanskimi sku-
pinami, ki so se od drugod pre-
bile v okupirani Beograd, in z ak-
tivisti.

Mesto je bilo polno plakatov s
pozivi Nedićeve vlade, naj vsi Sr-
bi zagrabijo orožje v roke, zakaj
napočil je odločilni trenutek »za
obrambo Srbije«. Partizanski ob-
veščevalci in aktivisti so dobro
izkoristili Nedićev poziv na mobi-
lizacijo: mladince so pošiljali
pred železniško postajo, kjer so
po spisku delili orožje, puškomi-
traljeze in bombe. Ko so dobili
vsak svoje orožje, so jih puščali
domov, da se posloviijo od doma-
čih, nato pa bi se morali vrniti
na zborna mesta. Mladincev pa
ni bilo več nazaj, temveč so od-
hajali na partizanske javke, od
tod pa v partizanske udarne sku-
pine. Njihova naloga je bila ob-
ramba raznih pomembnih objek-
tov, med njimi tudi električne cen-
trale, vodovoda, radijske postaje
in glavne pošte. Za obrambo elek-
trične centrale sta bila namenje-
na dva puškomitraljeza, ki sta v
kasnejših bojih za Beograd odi-
grala zelo pomembno vlogo in
preprečila Nemcem porušiti cen-
tralo.

Majord Vučko je vlogo ministra
izvrstno odigral.

JOVAN RADOVANOVIĆ

Vojaška veda in tehnika

Helikopter za prenašanje topov

Ameriška vojska je dobila nov heli-
kopter (211 hucy tug), ki je namenjen
predvsem za prenašanje topov s polo-
žaja na položaj. Njegov turbomotor
ima 2.850 KM, dvigne lahko do 3.000
kg težak tovor in ga prenaša na višini
1.200 metrov. Enota takih helikopter-
jev lahko v pol ure prenese 80 kilo-
metrov daleč baterijo topov, ki ima 6
havlje 105 mm, hkrati pa še 195 gra-
nat, 36 mož in 3 dipe.

Detektor živčnih bojnih strupov

Novi detektor M-3 je postal del
standardne opreme ameriških kopen-
skih sil. Težak je 7 kilogramov, vojak
pa ga prenaša na hrbtu. Med drugim
vsebuje dvajset 1,5 voltnih baterij, ki
detektorju omogočajo dvanaesturno
nenehno delovanje. Prednost novega
detektorja pred drugimi je v tem, da
M-3 takoj sproži alarmni sistem, brž
ko ugotovi, da so v zraku bojni stru-
pi. To stori celo v primeru, če so
strupi razredčeni in v tako majhnih
količinah, da niso nevarni za življenje.

Sredstva za uničevanje rastlinstva

Bujno rastlinstvo v Vietnamu je za
ameriške enote pri izvajanju njihovih
operacij proti silam osvobodilne voj-
ske pogosto velika ovira zlasti zato,
ker ga njihovi nasprotniki uspešno
uporabljajo za maskiranje svojih po-
ložajev. Američani si skušajo poma-
gati tako, da uporabljajo razna sred-
stva za ogolitev drevja (defolijanti),
med njimi tudi »2,4-D« in »2,4,5-D«.
Te snovi trosijo iz letal, njihov uci-
nek pa se pokaže v nekaj tednih. Ze
v prvem mesecu odpade z drevja, ki
je posuto z defolijanti, 40-75 odstot-
kov listja.

Kako množično uporabljajo Ameri-
čani ta sredstva v Vietnamu, nam
dokazuje dejstvo, da so samo lani po-
trošili v Vietnamu 30.000 ton takih
snovi.

Desantni oklopni čoln

Ameriška vojna mornarica je odo-
brila 1.100.000 dolarjev za izdelavo de-
setih desantnotransportnih oklopnih
vozil RUC, ki so namenjena predvsem
za prevoz enot in tovora na močvir-
nem in blatnem zemljišču, pa tudi po
snegu. Premikanje je zasnovano na
načelu rotacije dveh vzporednih pon-
tonov, ki imata na zunanjih straneh
špiralne robove. Vozilo je dolgo prib-
ližno sedem, široko štiri in visoko tri
metre.

Sredstva za reševanje brodolomcev

Neko francosko podjetje je konstru-
iralo žepni aparat za desaliniziranje
morske vode. Tako postane slana mor-
ska voda pitna.

Na Japonskem pa so izdelali reše-
valni čoln iz posebne plastične snovi,
ki vzdrži temperature do 1000 stopinj.
Vanj gre 37 oseb. Čoln je opremljen
tudi s črpalkami.

Švicarji so se odločili za corsair

Leto dni so švicarski letalski in
drugi vojaški strokovnjaki razprav-
ljali o tem, za katero bojno letalo naj
se odločijo. Šlo je predvsem za dve
letali: za ameriški A-7 corsair in ita-
lijanski FIAT G-91. Vrednost predvi-
denega naročila pa znaša 302.000.000
dolarjev.

Sprva je kazalo, da bo zmagovalo ita-
lijansko bojno letalo, ki je za polovico
cenejše od ameriškega. Naposled so
prevladali politični in tehnični dejav-
niki, ki so govorili proti temu letalu.
Letalo FIAT G-91 je namreč izgubilo
simpatije italijanske vlade, s tem pa
tudi možnosti za nadaljnji razvoj.

Razen italijanskega pa so Švicarji
zavrnil še nekatera druga letala, in si-
cer francoski mirage, švedski SAAB
105-XH in francosko-britanski jagu-
ar. Ugotovili so, da nobeno izmed teh
letal ne ustreza švicarskim razmeram.

Nezadovoljni so s poukom zgodovine

Konec junija je bila v Ljublja-
ni seja sekcije za razvijanje re-
volucionarnih tradicij pri republi-
ški konferenci SZDL. Razpravlja-
li so o pouku zgodovine NOV na
naših šolah. Seje se je poleg čla-
nov sekcije udeležilo tudi večje
število povablencev, tako dalah-
ko sejo imenujemo tudi posveto-
vanje. Na žalost pa med njimi ni
bilo zadosti pedagoških strokov-
njakov.

Udeleženci posvetovanja so go-
vorili o vrsti neurejenih zadev
pri pouku. Ugotovili so, da glede
razvijanja tradicij NOV v osnov-
nih šolah še kar nekam gre, med-
tem ko so v srednjih in strokov-
nih šolah pomanjkljivosti veliko
večje. Predvsem pa so grajali ta-
koimenovano »črno-bel« prikazo-
vanje dogodkov pri pouku zgo-
dovine. Toda tak način se ni uvelja-
vil samo pri pouku zgodovine,
pač pa tudi marsikje druge, ima
pa tudi svoje zagovornike.

Vsekakor mladim ljudem, ko
slišijo samo o zmagah in uspeš-
nih akcijah, marsikaj ni jasno.
Vsaka revolucija je tako kot vsa-
ka revolucionarna akcija tudi
iskanje novih poti v posebnih

okoljih. Za to iskanje pa
pogosto ni nobenih navodil in iz-
vajalci akcije morajo svoja de-
janja sproti prilagajati ter iskati
bistveno nove rešitve. Zato ni
čudno, če se pri tem večkrat tu-
di zmotijo. Najvažnejši pri tem
pa je sam način iskanja novih
poti, ki pomeni koristno izkuš-
njo.

Zaradi važnosti pouka zgodovi-
ne NOV in sploh novejšje zgo-
dovine v sklopu razvijanja revoluci-
onarnih tradicij in patriotič-
ne vzgoje mladih bo sekretariat
sekcije ponovno povabil na po-
svet pedagoške strokovnjake in
zgodovinarje. Razen tega pa bo
priredil poseben pogovor z dija-
ki srednjih šol, da bi tako zvedel
za njihovo mnenje o pouku zgo-
dovine. Sekcija pa se bo vklju-
čila tudi v razpravo okoli načrta
za vsebino pouka na srednjih šo-
lah.

Predvsem pa bo potrebno sesta-
viti ustrezne učbenike zgodovine,
saj zgodovine ne moremo in tu-
di ne smemo poenostavljati. Ta-
ka namreč sploh ni več zgodovi-
na in zato tudi nikomur ne ko-
risti.

emi POLJČANE

IZDELUJEMO

lestence vseh vrst in oblik
viseče svetilke
plafonjere
držajne matice vseh vrst in dimenzij
razdelilce in plošče različnih velikosti in vrst
skupinske zvočne tastature
s transformatorji

IZVRŠUJEMO

vse vrste elektro napeljav, montaže jakega in šib-
kega toka ter signalnih naprav
vse montaže strelodvodnih naprav
vse storitve, spadajoče v stroko

Neprekosljivi Feliks

Sovražniku je mogoče nuditi odpor in mu škodovati ne le z orožjem v roki, temveč tudi na najrazličnejše druge načine.

Človeka, ki je tisto noč silno previdno hodil po zagrebških ulicah, so njegovi tovariši ilegalci imenovali Feliks. Bilo je vse mrtvo, zakaj policijska ura je bila že mimo. Feliks se bo še dolgo leta spominjal, da mu to noč celo nobena mačka ni prečkala poti.

V žepih je imel dvajset dovolilnic, od katerih pa se ni nobena glasila na njegovo ime. Pred desetimi minutami so mu jih izročili člani mestnega komiteja z nalogo, da jih do zore očistijo. »Čiščenje« je pomenilo, da mora zbrisati imena in datume, namesto njih pa na dovolilnice napisati nove podatke in tako dvajsetim ljudem omogočiti, da se naslednje jutro umaknejo z zagrebških ulic, po katerih so patrolirali ustaši in njihovi agenti.

Naposled je Feliks srečno prispel domov, čeprav ga je spotoma nekajkrat spremljala sreča, da se ni znašel v rokah ustaških patrolj. Brž ko je bil na varnem, je dovolilnice vrge na mizo. Kako pa jih naj ponaredi? Naj zbriše črke in številke, napisane s črnilom? Že, ampak na dovolilnici ne smejo ostati nobeni sledovi. Živčno si je gladil lase: kmalu bo polnoč, pa se še ni lotil opravlila, čeprav je poskušal vse, kar

je znal. Dovolilnice pa mora oddati že jutraj ob šestih...

Pogled se mu je zaustavil na kuhinjski omari... Kaj pa če sname šipo in poskuša z opalografsko ploščo, ki jo je uporabljal za kopiranje risb? Da, to bo še najbolje. Skozi steklo bo spustil svetlobo na ozolitni papir in ko bo prerisal vse potrebno, bo z palografom kopiral dovolilnico in vanjo vpisal vse podatke. Tako bo lahko pripravil za tovariše, ki odhajajo v partizane, ne dvajset, temveč dvesto dovolilnic. Tudi z žigi in podpisi ni imel nobenih večjih težav in zato mu na sestanek ob šestih jutraj ni bilo treba zamuditi.

Tovariši so ga že nestrpno pričakovali.

»Je kaj narobe, Feliks?« so ga spraševali.

Feliks pa je iz žepa potegnil šop novih dokumentov. Pričakoval je, da se bodo razveselili. Namesto veselja pa je pričakal molk. Dovolilnice so bile tako popolne in nove, da so podvomili vanj. Kje je le mogel dobiti toliko novih in veljavnih dovolilnic?

Feliks jim je moral na dolgo in široko pojasnjevati, kako ni mogel odstraniti črnile, kako se je po naključju domislil opalografa itd.

Še istega dne se je dvajset ljudi, opremljenih z njegovimi dokumenti, lahko umaknilo iz okupiranega Zagreba.

Kmalu zatem je na zagrebško

glavno postajo prispel vagon s čevlji in škornji, namenjenim ustašem. Feliksu so ob enajstih ukazali, naj izdela naloge, s katerimi bo mogoče dvigniti pošiljko. Štiri ure kasneje je bilo delo opravljeno in ko so ustaši prišli iskat čevlje, so jim železniški uslužbenci odgovorili:

»Bodite brez skrbi, čevlje so že odpeljali. Ni vam bilo treba prihajati ponje...«

Zaradi Feliksa je ustaške agente pogosto bolela glava. V dnevnem časopisu so objavljali opozorila:

»Opazamo, da neznane osebe uporabljajo bone in živilske nakaznice, ki so nedvomno ponarejene. Oblastni organi bodo ponarejevalce kmalu odkrili.«

Nič ni pomagalo. Feliks je listine ponarejal na debelo, s ponarejenimi nakaznicami nabavljen živež pa so pošiljali v taborišča in zapore.

Celo iz vojaških skladišč so izdali robo, za katero so naknadno ugotovili, da je bila dvignjena s ponarejenimi naročilnicami. Po Zagrebu in njegovi okolici je hodilo na tisoče ljudi s ponarejenimi osebnimi izkaznicami, nekateri od njih pa so imeli tudi ponarejene legitimacije ustaških organizacij. Iz ustanov so na nepojasnjene načine izginjali akti, v tiskarnah pa so pogrešali črke. Za vsem tem pa je bil dobrodušni obraz profesorja fizike in kemije Josipa Lukatela, ki je kljub

svojemu tajnemu opraviilu pravčasno prihajal na predavanja in ki so ga vsi imeli za vestnega profesorja. Ta se je ob večerih srečaval z ljudmi, ki so ga poznali le pod imenom Feliks.

V Feliksovi kuhinji je bilo na stotine legitimacij, črnih, barv in žigov vseh velikosti in pripadnosti, razen tega pa še najrazličnejši izrezi z dokumentov. Do skrivališča, v katerem je Feliks imel vse to, pa ni mogel priti kdorkoli. Najprej je bilo treba zabosti vrh navadne šivanke v luknjico na ploščici, na kateri je sicer ležalo milo. Ko je bilo to storjeno, se je ploščica premaknila, pod njo pa je bila pol metra globoka luknja. Na podoben način se je ploščica tudi obračala v prejšnjo lego in tako celo najspodobnejši policist ne bi mogel na tem delu zida odkriti prav nič sumljivega. Skrivališče in tudi mehanizem, s katerim se je premikala ploščica, je bil Felikov izum. (Ni bil zaman profesor fizike!) Za primer, če bi ga ustaši le obiskali, je predvidel beg čez streho. Zato je ves čas vojne imel za dimnikom zvito vrvo, po kateri bi se v tem primeru spustil v sosednje dvorišče.

Nekega dne pa je že mislil, da mu ni rešitve. Poklical ga je bil sekretar gimnazije in ga povprašal, ali ni opazil, da je potrdilo na njegovi mizi ponarejeno. Prpadalo je nekemu fantu, ki je skušal z njegovo pomočjo odgoditi vojaško službo. Feliks se je nagnil, si potrdilo ogledal in dejal:

»Saj se od drugih prav nič ne razlikuje.«

»Pa je le ponarejeno,« je zatrjeval sekretar. »Pod isto številko je že vpisana neka druga listina.«

»Obvestite policijo,« je Feliks predlagal.

»To sem tudi storil.« Sekretar ga ni lagal in ko je drugega dne v šolo prišel policijski agent, so predenj poklicali tudi Feliksa.

»Takoj vam pom povedal, za kaj gre,« je začel pojasnjevati detektiv. »Fant, ki je imel to potrdilo, trdi, da ga je kupil za 8000 kun od nekega profesorja, ki poučuje na tej gimnaziji. Ga morda vi poznate?«

»Ne da bi vedel.«

Detektiv je nekaj časa brskal po arhivu, nato pa se zaupljivo približal Feliksu in mu dejal:

»Poslušajte, profesor. Nas ta fant, ki se skuša izogniti vojaški

službi, niti toliko ne zanima. Takih je na tisoče. Radi bi pa zgrabili ponarejevalca. Morda je prav ta tisti, ki s ponarejenimi dokumenti oskrbuje tudi zagrebške komuniste... Njega bi radi, njega... Razumete?«

»Seveda,« je odvrnil Feliks.

Toda s tem primerom ni imel Feliks nič skupnega in je bil vanj zapleten le po nekem čudnem naključju. Še danes mu ni jasno, kaj je pravzaprav hotel detektiv.

Nikoli se ni zgodilo, da bi bil aretiran kdo od tistih, ki so uporabljali Feliksove legitimacije. Bržkone v vsej NDH ni nihče tako globoko prodrl v administracijo Paveličevih ustanov in ministrstev kot Feliksovi prijatelji. Zato je »popunitbeno zapovedništvo« domobrancev sklenilo natisniti nove legitimacije, toda Feliks je svoje natisnil že tri dni pred tem, ko so jih začeli deliti domobranom. Nemško poveljstvo je v raznih mesecih, pa celo v raznih tednih, na razne načine pritiskalo žige na legitimacije, toda Feliks je pravočasno zvedel tudi za njegov sistem. Vse njegove legitimacije z žigom nemških oboroženih sil so bile vselej v najboljšem redu.

Imenovali so ga Feliks, kar po naše pomeni Srečko. Zagrebški ilegalci niso nobeno drugo ime izbrali tako posrečeno kot ime za tega dobrodušnega profesorja fizike in kemije.

ALEKSA VOJINOVIĆ

Izzrebani reševalci

KRIZANKE »MEBLO« STEV. 13

To pot smo prejeli 372 rešitev. Izmed pravih rešitev so bili to pot izzrebani sledeči:

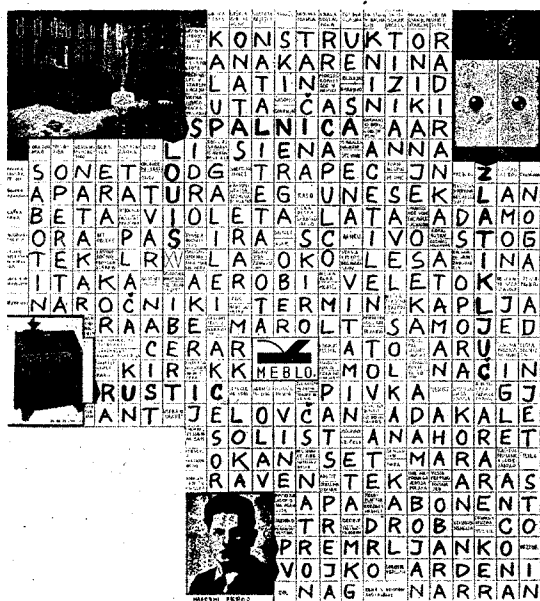
1. Zdenka Novak, Fabianijeva 23, Ljubljana, ki prejme vzmetnico »Jogic«.

2. Ivanka Flajs, Brezje 10, p. Krmelj, ki prejme vzmetnico »Jogic« in

3. Tomaž Pliberšek, Kogojeva 3, Ljubljana, ki prejme blazinic.

Vse tri nagrade bo izzrebancem poslala tovarna pohištva »Meblo« iz Nove Gorice.

V tem mesecu bomo priobčili še dve križanki: Prva bo »Aer« Celje, druga pa »Potra« Ljubljana, torej 14. in 15. po vrsti.

LIVEK

Proslava dneva borca

Na dan borca se je v smučarski koči na Livku zbralo lepo število praznično razpoloženih ljudi, med njimi številni borci, aktivisti ter mladina. Združenje borcev Kobarid je namreč v koči pripravilo proslavo v počastitev dneva borca. Med udeleženci je bilo opaziti tudi narodnega heroja Ivana Likarja-Sočana in prvoborca Toneta Šturma. Po priložnostnem govoru je ob velikem kresu, ki so ga pripravili vojaki z Livških Rav, zadonela partizanska pesem, ki je odmevala še pozno v noč.

IVAN RUTAR

Mile Pavlin SKRIVNOST SIMNOVE SMRTI / TORZO ROMANA /

Kadar pa sem bil sam, sem trpel zaradi vsega tega huje kot kdaj prej, neizrečeno. Ustrelil bi se, obesil, tako me je mučilo hrepenenje in zavest, da me nikoli nobena ne bo marala, ker sem tako pohabljen. Sovražil sem ves svet, ki noče razumeti moje nesreče. Pri delu sem vidno popustil in že sem slisal precej pikrih od drugih štabovcev. Češ, prej si nas priganjal, zdaj te je pa nenadoma nekaj pičilo in si postal lenuh, ki mu ni para. Izgovarjal sem se, da se slabo počutim. Res sem bil menda videti slab, saj nisem ponoči skoraj zatisnil očesa, ne samo eno noč, pač pa kar več zapovrstjo. Komendant mi je svetoval, naj se napijem žganja in prespim. Poslušal sem ga, bilo mi je strašno slabo, zaspal sem, spal en dan in noč, ko pa sem se zbudil, mi je bilo še huje, ker me je alkohol razdražil do besnosti. Še nikoli prej nisem bil tako blizu, da se ustrelim kot tedaj, toda zaradi mene je upanje, da mi bo pomagal moj prijatelj. Če pa se samo šali in me vleče za nos, ustrelim njega in potem še sebe, sem sklenil. Prav tako sem se odločil, da ga bom pri prvem srečanju vprašal po kakšni ženski.

Toda ko sva se čez dva dni spet videla, mi je srce padlo v hlače in spet me je bilo sram tega vprašanja. Iz vsega skupaj ne bi bilo nič, toda pa je rekel:

»Teorije je bilo zaenkrat dovolj, zdaj pride na vrsto praksa. Uredi v štabu, da boš šel nocoj ven. Popeljem te nekam, kjer se boš lahko izkazal in

si poplačal za vsa leta nazaj. Samo da te ne raztrgajo!«

Zlagal sem se, da moram na sestanek s terencem in da me ne bo nazaj do drugega dne opoldne, potem pa sva šla. Spremljala sta naju dva partizana. Nekako dve uri smo hodili, ko smo prišli k samotni hiši v neki globači. Oba partizana sva pustila na straži, sama pa sva vstopila.

»Pri tej hiši je cel kup babnic,« je rekel. »Pravi jezik in drugo orožje za strel!«

Kar sem videl, mi je pognalo kri v glavo. Pet hčera sem naštel v sobi in kuhinji. Najmlajšo sem cenil na kakih osemnajst let, najstarejšo pa na kakih trideset. Vse so bile brhke in postavne, nikjer nisem videl moškega pri hiši razen nadložnega starca za pečjo, toda vseeno je skakljalo po tleh nekaj prav majhnih otrok. Če je starec oče teh deklet, potem se je oženil pri petdesetih, sem pomislil. Povprašal sem eno izmed deklet, kako je bilo s tem in kar takoj sem zvedel. Da, to je njihov oče, ki je bil trikrat poročen, vse tri žene so mu umrle pri porokih, koliko je imel otrok, pa sam ne ve. Vsako leto enega, včasih tudi dva, če sta se utegnili roditi ali pa če sta bila dvojčka. Zadnja in predzadnja pa sta imeli druge očete...

Dekle se je smejala, ko je to pripovedovalo. Čudilo me je to in sem vprašal.

»Ko pa so bili oče že tako stari, da so bili čisto zanič, mati so bili še mladi...« mi je odgovorila. Medtem se je moj prijatelj pri hiši že kar po domače počutil. Po vsem tem sem ugotovil, da mora biti stalni gost. Dekleta so nama skuhale dobro večerjo in jo odnesle tudi onima dverna na straži. Ko sva pojedla, je moj prijatelj poklical najmlajšo k sebi, ji nekaj zašepetal na uho, zasmejala se je in odkimala z glavo, potem pa poklicala neko drugo, menda srednjo. Spet sta se nekaj pomenkovala, čez nekaj minut pa sta dekle in pri-

jatelj odšla iz sobe. Slisal sem ju, kako se vzpenjata po stopnicah nekam proti podstrešju, nakar je vse utihnilo.

Izbral sem si najstarejšo, ker sem natihem računal, da bom tam najbolj sprejet. Začela sva se pogovarjati, zanimalo jo je, odkod sem doma in kaj sem po poklicu. Samemu pa mi je bilo nerodno med temi štirimi ženskami, ki so zijale vame in si dovolile kar nedvoumne opazke na račun svoje sestre, ki je bila medtem v kamri z mojim prijateljem. Kmalu sem tudi sam slisal nekaj namigov na svoj račun. Toda kako naj začnem, kaj naj jim rečem in kateri? Počutil sem se kot bi me peljali pod vislice, kar noge so se mi tresle od neznanega strahu.

Naenkrat sem začutil, kako vse štiri silijo vame. Sedel sem na klopi za mizo, na vsaki strani sem imel po eno, dve drugi pa sta sedeli na robu mize in tiščali kolena vame. Nagovarjale so me, naj jim pripovedujem, kako je v Ljubljani, pa mi ni šla beseda iz ust. Potem je ena skočila ven in se vrnila s steklenico žganja. Moral sem ga spiti poln kozarec. Čutil sem, kako mi leze vročina v glavo, spet sem se počutil malo bolj pogumneja in začel sem pripovedovati smešnice, tudi kosmate vmes.

Čez kako uro sta se vrnila prijatelj in dekle. Pogledal me je in razprl roke, pomagal z dlanjo, češ, ali si že kaj naredil. Odkimal sem mu, on pa je spet zmajal z glavo.

Ko sva bila za hip sama, me je začel oštevati, češ če boš tako sramežljiv, neiznajdljiv in neroden, ne boš nikoli spal pri dekletu.

»Tukaj se ti smeji,« je rekel, »če kvasiš o ljubezni, če si odlikan in dostojen. Te ženske tukaj so navajene, da jih moški zgrabi in položi kar se da hitro. Če se obotavljaš, si že opravi, imajo te za slabica. Navajene so moških in vedo, da jim naredijo veselje, če se jim vdajo, no, samim sebi pa

PRI VARČEVANJU DEVIZ VEČJE UGODNOSTI!

- Vaši prihranki deviz doma niso na varnem. Na deviznem računu pri DOLENJSKI BANKI IN HRANILNICI pa se jim ne more kaj zgoditi. Še več! Dobili boste obresti!
- Pred potovanjem ali pred odhodom na delo v inozemstvo ne pozabite odpreti devizni račun, na katerega boste vlagali svoje prihranke.
- Devizni račun lahko odprete tudi s pismom iz inozemstva.
- Prihranke na deviznem računu lahko namensko varčujete za novo hišo, stanovanje in drugo.
- Za denar na deviznih računih in njegovo prosto uporabo jamči država.
- Dvigi in plogi ter nakazila deviz so mogoči v vsakem času v neomejenem znesku.
- S prihranki na vašem deviznem računu lahko razpolagajo tudi vaši najbližji sorodniki, če jih pooblastite.

UGODNE OBRESTI: brez odpovednega roka 5 % v devizah in 1 % v dinarjih;
z odpovednim rokom nad 12 mesecev 7 % v devizah;
z odpovednim rokom nad 24 mesecev 7 % v devizah in 0,5 % v dinarjih.

TAJNOST DEVIZNIH RAČUNOV JE ZAJAMČENA PO ZAKONU.

DOLENJSKA BANKA IN HRANILNICA NOVO MESTO

s podružnico v Krškem in ekspoziturama
v Metliki in Trebnjem

Prisrčne čestitke za dan vstaje slovenskega naroda

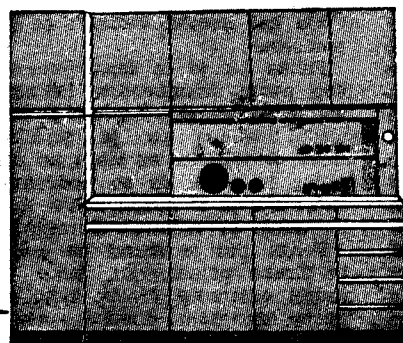
Z VARČEVANJEM PRI

DO
IZPOLNJENIH
ŽELJA

V SODOBNO KUHINJO — SODOBNO KUHINJSKO POHIŠTVO

kredenca izpeljanke
iz kuhinje VEGA 55

**PRAKTIČNA NOVOST IZ
NEMČIJE ZA TABORJENJE**
spalne vreče • odeje • kapne •
IZ PLASTIFICIRANEGA PAPIRJA
odporne proti vlagi • trpežne za uporabo
• izredno poceni

*Če gradite
pozrite na stroške!*

- PREDEN PRIČNETE GRADITI, OBIŠČITE TRGOVSKO PODJETJE »GRAMEX« Ljubljana, Kurilniška 10
- PREPRIČALI SE BOSTE, DA IMAMO NA ZALOGI BOGATO IZBIRO NAJRAZLIČNEJŠEGA GRADBENEGA MATERIALA.
- PRIPOROČAMO VAM NAKUP SANITARNE IN OBLOŽNE KERAMIKE IZ UVOZA PO KONKURENČNIH CENAH.
- OBIŠČITE NAŠA SKLADIŠČA V LJUBLJANI, NA LAVRICI IN VRHNIKI

213

tudi. Povrh pa mi prinašajo iz mesta dragocene podatke, ki jih je potem veselo celo naše vodstvo. Če bi videl, kakšne ženske so to, ko pridejo v mesto. Nič čudnega, saj je v njih kri starega, ki je bil največji babjek v teh krajih...

Vse oblezejo, vsepovsod prodajo, vse slišijo in vse zvedo. Nemcem prodajajo maslo in jajca, vse najdejo in zbrskajo. Potem oni to pošiljajo v Nemčijo družinam. Ti še ne veš, kako mehki so potem, ko dobijo kako hrano... Ženske so že nekajkrat ujeli, saj je prodajati na črno prepovedano, pa so jih še vedno drugi rešili. Čeprav so jim dokazali krivdo, zaradi katere bi kakšna druga že zdavnaj končala v najhujšem koncentracijskem taborišču. Nič čudnega, ko pa od njih kupujejo največji veljaki in ko so njihove žene odvisne od naših jajc in masla...

Pomislil sem, kaj če nima tod vmes prste gestapo. Prijatelj pa kot bi bral moje misli...

»Nič se ne boj,« je rekel. »Tako naše so in tako zanesljive kot malokdo. Nemcem so jih že toliko nakuhale, da bi jih vse skupaj z otroki in starim vred predelali v klobase, če bi zvedeli vsaj trohico vsega. Za vsako bi dal roko v ogenj. Toda kaj hočeš, mlade so in lepe, pa same v teh hribih, kri pa imajo po očetu, ki ni mogel pustiti nobenega krila pri miru in ki še zdaj, ko je star nad osemdeset let, blazni, če zagleda lepo žensko. Zakaj jim mi, pošteni partizani, ne bi ustregli? Jaz sem že spal z vsemi petimi, vedo ena za drugo, pa so lepo tiho, nobena ni drugi nevoščljiva. Končno so si le sestre in si morajo druga drugi privoščiti malo veselja.«

Presenečen sem ga poslušal. Torej je tukaj vse zelo enostavno in naravno, kar je prav. Zakaj bi se pretvarjali in si grenili življenje, ko navsezadnje vendarle vsi, tako moški kot ženske, hočemo prav isto. Čez nekaj časa je prijatelj nadaljeval.

214

»Saj vem, strah te je bilo. Ko boš prvič uspel, boš dobil pogum. Čez nekaj časa se boš moral žensk že otepati, samo če zvedo, kako si močan. Tudi one si druga drugi pripovedujejo o nas, kakšni smo, ne boj se! Če te ena pohvali, te bo druga skušala prevzeti, če ne zaradi drugega pa zaradi nevoščljivosti. Če si tiho in če si narediš načrt, imaš lahko drugo za drugo vse...«

Smejal sem se, on pa tudi.

»Morda ti pa niso všeč, saj so le kmečke babnice?« je nenadoma vprašal. V njegovem glasu sem zasluhlil čudno zaskrbljenost.

»Nerodno mi je bilo zaradi otrok in starega, pa vse štiri so bile skupaj,« sem se izgovarjal. »Ženske so kot ženske, niso grde, samo vse so nekam brezbarvne, nič posebnega. Nič takega ni na njih, kar bi človeka pritegnilo za nekaj časa, za več kot za eno samo noč...«

Ni mi odgovoril. Vrnili smo se v štab, izgovoril sem se, da terencev ni bilo. Spet vso noč nisem mogel spati, takšno poželenje me je držalo. Očital sem si, da sem izpustil priložnost iz rok, zakaj nisem planil na prvo, ki je prišla mimo. Morda bi res nekaj časa praskala in kričala, toda čez nekaj minut bi se vdala v usodo in nazadnje bi bila celo zadovoljna, če ne prej pa ob pogledu na zavistne obraze sester.

Domišljija se mi je razvnela, v polsnu sem sanjal in delal načrte. Če je prijatelj spal z vsemi petimi sestrami, zakaj ne bi še jaz? Kar z vsemi naenkrat... V snu se mi je zdelo, da sem v široki postelji v klobčiču ženskih teles, počenjam blazne gibe in dejanja, toda vse norijo od strasti, prav vse so zadovoljne in na vrhuncu življenjske slasti, malo manj da ne pomro od razburjenja.

Čez nekaj dni, ki sem jih preživel kot v snu, smo razdelili bataljon po četah. Tako bi moral obiskovati čete. Zdaj sem vedel, da bom imel

215

obilno priložnosti obiskovati tistih pet sester. Toda sam sem še okleval, da bi šel tja. Čakal sem prijatelja. Če ne bi prišel, bi nazadnje le zbral potrebno smelost.

Prikazal se je z novo zbirko podob in takoj predlagal, da bi šla tja. Odslovil sem spremstvo, češ, zakaj bi vas mučil, saj sva dva in nikjer ni nobenih Nemcev, ko je toliko snega. Vso pot me je učil, kako se moram obnašati. Moral sem mu obljubiti, da bo vprašal najmlajšo, če gre z menoj spat, pa čeprav slišijo druge.

Tja sva prišla podnevi, meni pa so se spet tresle noge, ko sva se bližala. Počutil sem se, kot bi šel v levji brlog. Nekaj časa sva ogledovala okoli, da ne bi slučajno prišla mimo kakšna naša patrulja, potem pa sva vstopila. V hiši je zavladalo veselje, kot da bi se vrnil skupni mož vseh petih. Tista, ki je zadnjič spala s prijateljem, ga je zdaj žarečega obraza kar vlekla k sebi in namigovala z glavo, da bi šla v kamro. Ostale pa so čebljale raznovrstne neumnosti, vmes pa tudi marsikaj zanimivega. Kaj govorijo po Mariboru in Gradcu, kaj delajo v tovarnah in kako misli ta ali oni nemški veljak.

Mene je zanimalo, če kdaj pridejo sem gor Nemci. Bal sem se prenočevati brez straž v hiši. »Jeseni so zadnjič prišli,« je rekla najstarejša.

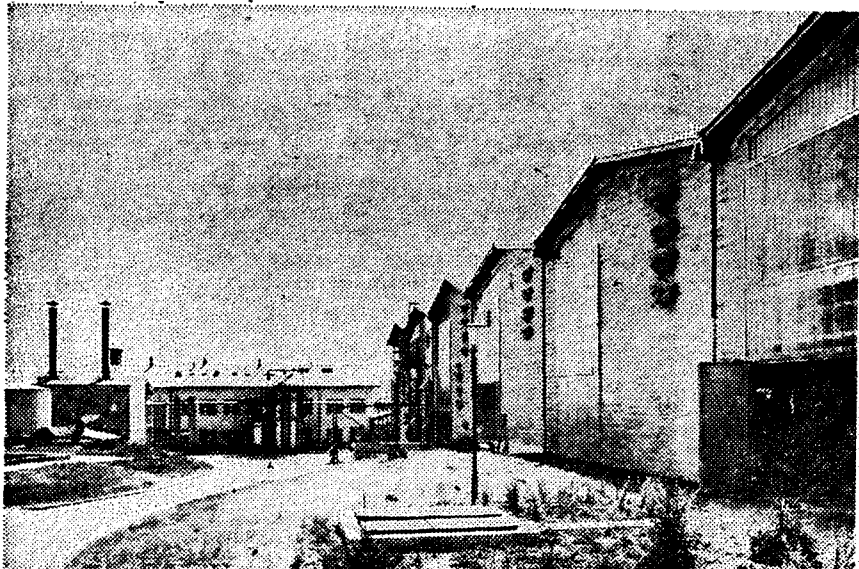
Potem so pripovedovale o sosedih, kdo ima sumljive zveze z Nemci, kaj govorijo in kdo je za partizane bolj ali manj vnet.

»Irena se je vrnila,« je spet rekla najstarejša. »Že poleti, ko ji je umrla mati, je prišla. Ves čas se je držala bolj sama zase, delala je v Mariboru. Zdaj pa je dejala, da za Nemce ne bo več garala. Dobro bi bilo, če bi jo vključili v kako organizacijo, saj je zares bistro dekle, povrh pa še tako lepa, da se vse lahko skrijejo pred njo...«

KRKA • tovarna zdravil • Novo mesto

farmacevtski preparati
veterinarski preparati
farmacevtske in kemične surovine
insekticidi
tehnični preparati
kozmetični izdelki

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda pristočno čestitamo bivšim borcem in delovnim ljudem!

elita
ženska oblačila

EKSKLUZIVNI MODELI

HLAČNI KOSTIMI
KOMBINEZONI
IZ DIOLENA
DIOLEN-LOFTA
BOMBAŽA
ČIPKASTE MALE
VEČERNE OBLEKE

POSLOVALNICA ELITA
LJUBLJANA ČOPOVA 7

Bogato izbiro damske in moške konfekcije iz najboljših tkanin in raznih vrst usnja in krzna v modnih krojih od oblek, kril, kostimov do plaščev dobite v Modni hiši v Ljubljani ali Mariboru na oddelku konfekcije.

Prepričajte se!

MODNA HIŠA
PRODAJNI SERVIS
LJUBLJANA - MARIBOR

Koteks Tabus

IMPORT-EXPORT

LJUBLJANA, Miklošičeva 5

Telef. centrala 323-241. Brzjav: KOTO Ljubljana,
Teleprinter 31-298. P. p. 415

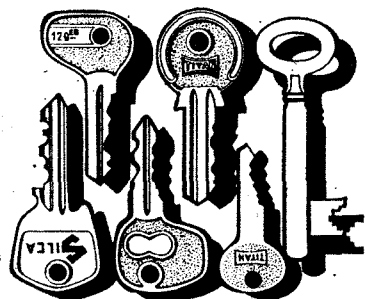
**PREDMET POSLOVANJA PODJETJA
JE TRGOVINA NA DEBELO,
IMPORT-EXPORT**

Surovine in predelane kože, vse vrste usnja, usnjena galanterija in konfekcija, umetno usnje, ščetine, volna, dlaka, gumirana žima, krzna, kožni in usnjeni odpadki, industrijske maščobe, strojila, pomožna sredstva za usnjarsko in čevljarstvo industrijo, opremo za klavnice in obrate mesne predelave.

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH FIRM

Obiščite našo trgovino visoke mode »BOUTIQUE« v poslovni stavbi, Miklošičeva 5.

**ekspresna izdelava
ključev**

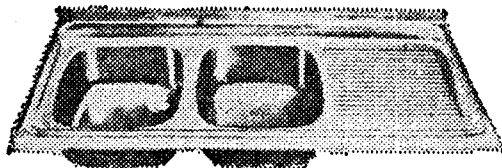

VSAK DELAVNIK OD 7.30 DO 21. URE

- za stanovanjske prostore
- za vse vrste avtomobilov in mopeder
- tudi popravila ključavnic
- zelo ugodne cene

SP SUPERMARKET KLET • KLET

**POMIVALNO KORITO IZ UVOŽENEGA
NERJAVEČEGA MATERIALA — KROM-NIKEL**

KOVINOPLASTIKA • LOŽ

PROTI ZIMI • PRIJATELJ ZA MRZLE DNI

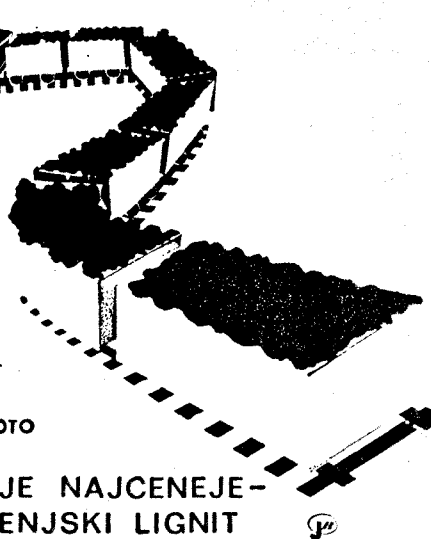
VELENJSKI LIGNIT

OZIMNICO
SI PRIPRAVIMO JESEN,
KURJAVO PA ZE ZDAJ,
DA SE DO ZIME OSUŠI
IN PRIDOBI NA KVALITETI

VELENJSKI LIGNIT
BO NAPOLNIL VAŠ DOM
S PRIJETNO IN ZDRAVO TOPLOTO

NE POZABITE:
**ZA SONCEM GREJE NAJCENEJE —
VELENJSKI LIGNIT**

RUDNIK LIGNITA VELENJE

Rešila jo je volja do življenja

Pogosto se srečava. Bežen pogovor o vsakdanjih stvareh ali pa le pozdrav »dobro dan«. Vsaka steče za svojim delom. Rada jo srečam, že zaradi prijaznega pozdrava, ki zazveni z njenega zmeraj vedrega obraza. Nihče ne bi verjel, da je za tistim prijaznim nasmeškom že toliko prebite bolečine.

»Tista je bila že odpisana s seznama živih!« mi je nekega dne dejal znanec, ko je šla Marica mimo. »Kaj vse prenese človek!« Zanimalo me je. Stekla je beseda.

Se ni imela 15 let, je že opravljala prve zadolžitve za NOB: iz Kromberka je hodila v Gorico nabavljat ciklostilni papir, sanitetni material in podobno. Kot kurirko jo je pot velikokrat peljala v Ajševico, Šempas in drugam. Dvakrat so jo Nemci ujeli, a se je vselej izmazala. Prvič je listič s sporočilom pogoltnila; drugič pa je bila partizanska pošta varno skrita v ročajih bicikla. Hudo so jo pretepali, a ni klonila.

V tretje gre rado, si je mislila. Toda v tretje jim je ušla. Ob Joškovem sporočilu o napovedanem »rastrellamentu« se je umaknila v partizane. Čeprav še čisto mlado dekle, je med borci ostala vse do osvoboditve.

Vsako leto je 25. maj spominja na prihod v partizane. Dodeljena je bila Komandi mesta Čepovan. Ko se je razformirala, je Marica

ranjena. Zbere vse moči in se sredi križnega ognja in švigajočih krogel zavleče v majhen jarek v zasilno kritje. Nog ne čuti več, kri pa teče kar v potoku. Sama si skuša pomagati še z zadnjimi močmi: iz torbice vzame škarje, prereže s krvjo prepojene hlače in si nad veliko rano preveže z »lastiko«, da bi vsaj malo ustavila hudo krvavenje. Na rano začne polagati zavoj. A tokrat je smrtonosna senca močnejša od pogumne Marice. Moči ji pojemajo, zavest zbledi... Koliko časa traja ta odsotnost? Ne ve. Prebude jo spet križni kriki jurišacev. Partizanski »juriš« se pomeša z divjimi nemškimi krikli »hura — banditen«. Marici se zazdi, da se mora za vedno posloviti od svojega 16-letnega življenja. Mladost — ki ne pozna mladostnih dni; dekletce — že odrasel borec za svobodo, sredi izkušenj, kakršnih odmeri zgodovina samo posameznim rodovom.

Poloti se je sila, ki so se je oprijeli samo pogumni da ne bi prišli živi Nemcem v roke. Seže po pištoli in repetira...

Prav tedaj priskoči od nekje Franc iz sanitetne čete Gradnikovcev. Med šviganjem krogel zgrabi Marico in jo zavleče za neko grivo. Nekajkrat se prekotalita, vendar je dekletce zdaj zunaj najvarnejšega pekla.

Zdaj se njenih strašnih ran loti brigadni zdravnik, bolničarka Pav-

kuhati vodo, spral rane in ponovno previl. Odnegli so jo v hišo na posteljo. Tu se nadaljuje kalvarija: dolga zasiljevanja, pretepanja; glava jo zdaj od udarcev bolj boli kot noga. Muči jo strašna žeja, saj je že naraščala vročina. Zdravnik skrivaj pomolze kravo in ji v »porciji« prinese mleko. Čeprav vse pomešano z dlako, je bila to najboljša pijača, ki jo je Marica kdajkoli užila. Skrivoma ji je dal tudi injekcijo proti tetanusu.

Medtem je nekdo v gnoju v hlevu našel njeno zakopano uniformo. Tedaj se zdi, da so zanjo napočili res zadnji trenutki življenja, kajti brutalnost zasiljevanja in mučenja doseže vrhunec.

Spet je nekaj rešilo Marico: zunanaj eksplodirajo tri mine. Nemci se zmedejo, kajti to so partizanski streli. Pade povelje za umik. Seveda se nameravajo prej znebiti ranjene »banditke«. Ko že vsi napol zbegani, dajo Poljaku (enemu iz njihove skupine) ukaz, da spusti v Marico rafal. Povelje pade neusmiljeno, ne oziraje se, da je dekle tako hudo ranjeno, da visi na robu groba. Medtem ko se drugi že umikajo, zareže skozi okno čez posteljo rafal, vendar toliko nad glavo, da Marica ostane živa. Kdo ve, če je to storil hote, ali po »pomotih«?

Bežijo... Zdaj je sama. Kaj bo zdaj? Jo bo našla kakšna druga skupina raztepenih Nemcev ali celo ustašev?

V njej močno klije upanje: živet! Kako rada bi zdaj živel, zdaj, ko že vse naokrog naznanja pomlad in svobodo.

Proti večeru četrtega njenega domovanja v samotni kmetiji, zasliši domače glasove. Naši! Prvi

se prikaže komisar Laharnar. Kar ni mogel verjeti svojim očem. Marica je še živa. Prijetni občutki jo navdajajo ob misli, da je spet med svojimi.

Vendar je tu prav sredi bojišča, kjer pedi zemlje nenehno menjavajo gospodarje. Zato jo previdno odnesejo v odmaknjen kraj k nekemu potoku, z namenom, da jo bo prevzela sanitetna skupina. Toda v tisti strašni ofenzivi je nepopolna zmešnjava. Položaji so zdaj v partizanskih zdaj v sovražniških rokah. Rihali odmevajo čisto blizu. Marico tare žeja, strašna žeja. V bližini žubori potok, a je nemočna, da bi mogla do vode. Le z roso, ki ponoči ovlaži listje in suho travo, si lajša vročične ustnice.

Ze deveti dan je ranjena, ko jo najde Danica iz pokretne bolnice »Pavla«. Prejve ji rano, ki je že vsa v gnoju in črvih. Kako dobro ji dé čaj, tekočina, ki jo je tako pogrešala.

Ponoči 9. aprila jo prenesejo v bolnico »Pavla«. Zdravnica opravi prvo operacijo. Več centimetrov zdrobljenih kosti, gnoj. Odkrito ji pove, da bo treba nogo odrezati. Temu se Marica upira. Pošljejo jo v bolnico »Franjo«. Pot traja več napornih dni zanjo in za borce. Tudi tu menijo, da bo treba nogo odrezati, a Marica se še vedno upira.

V »Franjo« preživi še zadnje dneve vojne. Napoči toliko pričakovani trenutek. Sredi vročine sliši vsepovsod veselo govorjenje, je živahno razgibano, smeječe, vse se začne odpravljati na odhod iz soteske, v svobodo...

Nekateri gredo do Novakov kar sami, čeprav le po eni nogi. Marica je med tistimi, ki so prav zdaj

na robu življenja. Skorajda malo ve o velikem veselju, saj jo ves čas muči visoka vročina.

Težke ranjence prenesejo na nosilih in jih z rešilnimi prepeljejo v osvobojeno Gorico, druge z avtobusi. Ni moč verjeti, da je res, čeprav je bila ves čas vojne nenehno prisotna beseda »svoboda«.

V goriški bolnici, kjer je bil del za partizanske ranjence, del pa za tavezniške, se za Marico izvrsti 14 operacij in dvakrat predlog, da bi ji nogo odrezali, kajti kosti so bile kronično vnete.

Vselej je zmagala neka sila, volja do življenja v normalnih razmerah. Za Marico je bila to želja, da bi še vedno lahko hodila po obeh nogah. V tej volji je vselej zavrnila predlog za amputacijo.

Po dveh letih so se pričeli njeni prvi koraki. Zdi se ji, da je kot otrok, ki se je drugič rodil. Šele 1949 je odločila bergle in palico. To je bil šele zanjo prvi dan resnične svobode.

S hvaležnostjo, ki je ni moč izmeriti, se Marica — tudi po 25-ih letih rada spominja vseh tistih, ki so karkoli storili, da se je izvela iz tolikšnega hudega: posebej bi stokrat rekla »hvala« tov. Oblaku, tov. Danici, doktorici Marici in Pavli, doktorju Možini in kdo ve, kolikim še! Njena prisrčna hvaležnost pa bo vselej veljala tudi pokojnemu dr. Bergantu.

Nad čim je danes Marica najbolj zadovoljna: da je še pri zdravju, da ima svojo družinico v urejenem stanovanju in da ima zaposlitev, saj je dolgo let trkala na vrata raznih kolektivov.

Po pripovedovanju zapisala
M. PAGON

prišla v Gradnikovo brigado, kot bolničarka štabne čete. Ognjeni krst je to dekletce doživel, ko so napadli belogardistično postojanko v Železnikih. Snega do pasu, lačna in premražena, vendar ni dar obupana. Marica je tegobe življenja okusila že v letih svojega otroštva. V družini Čotič je bilo sedmero otrok — večkrat lačnih kot sitih.

Partizanske poti z brigado so jo vodile prek Zirov, Zirovskega vrha, Trnovskega gozda, Banjske planote in Vipavske doline. Vrstile so se »ognjene« preizkušnje. Ob vsaki se je zdelo, da mora biti zadnja. Poročila s front so že dolgo naznanjala, da so Nemci v kleščah, da je kapitulacija nacija tik pred vrati. Svoboda je oznanjal tudi že prvih pomlad.

A borci na Primorskem in z njimi tudi Marico so čakale še najtežje preizkušnje. Pričenjale so se velike ofenzive. Nemcev, belogardistov, četnikov in ustašev in druge sodrge je bilo povsod kot listja in trave.

Prvi april 1945. Gradnikova je držala položaje na Sinjem vrhu in v Gačniku Jurišni bataljon 31. divizije je prebijal obroč. Nekje v grmovju nad Gačnikom je Marica previjala ranjence. Bilo je za polne roke dela saj so se juriši kar vrstili. Ozračje je bilo prepojeno s smodom orožja. Stekla je čez čistino še po enega ranjenca. Prav tedaj se ji zazdi, kot da je stopila na električno žico; zruši se; rafal ji je presekala obe nogi. Kri brizga na vso moč. Zave se, da je hudo

la pa jo preobleče v civilno obleko in odnese v štalo bližnje hiše, ki je bila popolnoma prazna. Morda bo tu nekoliko varnejša. Kmalu pride tja tudi ranjeni soborec Butkovič, ki ga je bila Marica maloprej še previla. Ranjen je bil skozi pljuča in mu je kri kar curljala skozi hrbet.

Ni trajalo dolgo, ko se na vratih prikažejo Nemci. Najprej se nameravajo znebiti Butkoviča. Potegnejo ga iz štale in pošljejo nekaj korakov naprej. Eden se vrže na tla, da bi ga pokosil. Partizan pa se znajde: zbere poslednje moči, steče križem in jim uide v grmovje ter se tako reši.

Kmalu je na vrsti Marica. Kakih sedem, osem nasajenih bajonetov štrli okoli nje. »Bandita« — vpijejo Nemci. Toda dekletce zbere vso svojo prisotnost in nenehno ponavlja »Nix bandit — civil!« To je tudi vse, kar je znala reči.

Pojavi se neki tolmač, sicer oseren in surov. Marica se domisli zgodbe: služila je pri tej hiši... pasla krave, pa je bila ranjena... Vsi so ob streljanju zbežali, ona pa je tudi obležala...

Zgodba se je zdelo nekoliko verjetna, a njen sanitetni prevoj pritegne pozornost Nemcev. Sprašujejo po dokumentih. Dekle zatrjuje, da so v hiši, v omari. Brskajo in iščejo, seveda dokumentov ni bilo.

Sreča v teh trenutkih groze je hotela, da je bil med njimi tudi neki zdravnik. Prav pri njem je še zmagal čut do hudo ranjenega mladega dekleta. Dal je celo pre-

EXPORT KOVINOTEHNA IMPORT CELJE

trgovina s tehničnim blagom in gospodinjstskimi stroji

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda pristrčno pozdravljamo delovne ljudi in nekdanje borce

**BISERI
PRODUKCIJ
1969:**

MODERNA URA
LORD 71

MODERNA ŽENSKA URA
LADY 71

Vse DARWIL ure z DAR-BLOCK: posebno vgrajena naprava, ki ščiti DARWIL uro pred udarci in tresljaji. Kupujte le službeno kontrolirane zlate proizvode pri Generalnem švicarskem zastopništvu: TRST - Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II, po svetovnih konkurenčnih cenah nudi največjo izbiro zlatega nakita v Evropi iz 14,18 in 22 karatnega službeno kontroliranega zlata, ki ga prodajamo s specialno garancijo.

Na zalogi imamo vedno preko 6000 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko vedno kupite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

Servisi so organizirani v vseh večjih mestih Jugoslavije.

DARWIL

17 let „Snežniških ruševcev“

Začetki taborniškega odreda »Snežniških ruševcev« iz Ilirske Bistrice segajo daleč nazaj v leto 1953. Takrat so bili postavljene temelji tej mladinski organizaciji, ki naj bi vzgajala mlade v duhu taborniškega gesla: »S prirodo k novemu človeku!«. Tem ciljem se ni izneverila, pa saj se tudi ne sme izneveriti. Taborniška organizacija je vzgojila in še vzgaja desetine mladih ljudi, poleg tega pa je uspešno nastopala na raznih tekmovanjih. Starejši taborniki se radi spominjajo mnogobojev, na katerih so poželi vsa najboljša mesta. Vendar pa je bilo tudi njihovo delo doma zelo pestro. Organizirali so razne akcije, pohode po partizanskih

poteh in druga tekmovanja. Pogosti so bili tudi izleti v naravo, kjer so zbrani ob tabornem ognju prepevali pesmi, in vsakoletna taborjenja ob morju.

Organizacija je postajala iz leta v leto večja, saj so vanjo prihajali novi in novi člani. Vzponredno s tem pa so doživljali nove uspehe. Nepozabni bodo ostali mnogobojni v Novi Gorici, Divači, Metliki, Novem mestu, Izoli in na Kozjem.

Tudi letošnje leto je bilo zelo uspešno. Najprej akcija v Črnem dolu, mirni gorski jasi pod Snežnikom. Tu so rešili pred propadom staro planinsko kočjo. Bistriško planinsko društvo, s katerim je organizacija v tesni poveza-

vi, jim je podarilo staro kočjo, ki je bila obsojena na propad. Taborniki pa so ob sobotah in nedeljah skoraj celo zimo kočjo preurejali in jo obnovili. Sredstva za popravilo kočje so si največ pridobili sami z raznimi akcijami: zbiranjem papirja in starega železa ter prostovoljnimi deli. Nekaj so jim poklonile delovne organizacije; tovarna lesenit je prispevala lesenitne plošče, planinsko društvo pa jim je podarilo štedilnik. Sedaj je kočja skoraj nared in prihodnje zimo bo v njej lahko preživela počitnice večja skupina tabornikov.

Kot vsako leto so se tudi letos udeležili pohoda po poteh okupirane Ljubljane. Tudi na tej akci-

ji je bila udeležba precejšnja.

Organizirali so tudi mnogo izletov: na proslavo v Ajdovščino, tudi letos so se udeležili proslave v Ljubi pod geslom: »Lipa se spominja!«; 4. junija, ko so občani Ilirske Bistrice slavili svoj občinski praznik so odšli polnoštevno na pohod po partizanskih poteh, skupaj z vojniki in mladinci. Nasploh so stiki bistriških tabornikov in tamkajšnjih vojakov zelo dobri. Skupno se udeležujejo raznih pohodov in akcij. 22. decembra, ko armija praznuje svoj praznik pa jih povabijo na obisk v svoje vojašnice.

Najpomembnejša akcija v letošnjem letu pa je bil seveda mnogoboj tabornikov in tabornic, ki ga je organiziral prav ta odred. Tekmovanje je bilo dobro organizirano in je uspelo. Tekmovanje je precej ekip in konkurenca je bila močna. Tudi na tem tekmovanju Bistričani niso zaostajali, saj so dosegli odlične uspehe.

Sedaj so se udeležili pomembne akcije na Bledu. V zvezni tabor so poslali kar šest tekmovalnih ekip. Na to pomembno akcijo je šlo kakih trideset tabornikov in tabornic. Na Bledu se bodo kot vedno pojevali za najboljša mesta. To taborjenje, ki ga organizira zveza tabornikov Slovenije pod pokroviteljstvom tovariša Tita, bo nagrada vsem tabornikom za delo v organizaciji in za uspehe na zadnjem mnogoboju.

Ze sedaj pa taborniki mislijo na taborjenje, kamor bodo odšli 21. julija. Kakor vedno bodo tudi letos taborili v prijetni vasi Njivicah na otoku Krku. Letos so imeli precej problemov s prostorom za postavitev tabora. Njivice postajajo vedno bolj turistični kraj in se hitro širijo, tako je prostora za postavitev tabora vedno manj. Prejšnja leta jim je občinska skupščina dala na razpolago svoj počitniški dom, v katerem so imeli kuhinjo. Letos pa je dom zaseden. Tako bodo taborniki letos kuhali na prostem v svojem taboru. To jih nič ne moti in, da bo tako celo lepše. Tudi sredstva za taborjenje so si pridobili z raznimi akcijami, nekaj pa bodo prispevali sami. Tabornina bo letos okrog 200 din, taborili pa bodo tri tedne. Do sedaj še ni znano točno število tabornikov, ki bodo odšli na to taborjenje, prav gotovo pa število ne bo nižje kot lansko leto, ko je taborilo več kot osemdeset tabornikov. Na taborjenju bodo poleg kopanja imeli tudi gozdno šolo, kjer si bodo pridobili raznih taborniških veščin.

Zaželimo jim tudi toplega morja in sončnih dni.

DRAGO KUMER

BOJAN SABEC

Šli smo v boj in zmagali

Vasica MATKE pri Preboldu je stisnjena med hribova Goljava in Hom. Pred vojno je bilo tam le dvajset do trideset hiš, toda v letih po vojni se je vsa prenovila. Zaradi množičnega sodelovanja vaščanov s partizani so jo Nemci prekrstili v »Banditenberg«. Tod je precej časa partizani tudi prvoborec Vinko Poteko-Rudo.

O vojnih letih pravi sledeče:

— Prišla je vojna. Takoj sem se pridružil tistim, ki so zbirali orožje in se pripravljali na upor. V naši hiši je bil tudi sestanek prvih partizanov. Sedem jih je bilo. Med njimi so bili Hribarjevi iz Lovrenca pri Preboldu. Bil je tudi neki Hrvat, čigar imena se ne spominjam. Menili smo se, kako bi zanetili upor pri nas v Savinjski dolini. Da, upor! Ali kako? Natipkali smo letake in jih raztrosili. Vse zavedne in poštene ljudi smo obvestili, naj tudi oni sodelujejo v uporu. Dobili sem nalogo, da poizvem, kakšen je bil uspeh. Romal sem od vasi do vasi in skrivoma poizvedoval. Uspeh je bil precejšen.

Akcije so imele iz dneva v dan večji obseg. V naši hiši so bili sestanki vedno bolj pogosti. Prihajali so Albin Vipotnik-Strgar in njegova sestra Anica, Betka in Rudi Cilenšek, Raček, Ludvik Zupanc-Ivo in drugi. Takrat sem neke iztaknil pištolo in precej municije. Dal sem jo nekemu partizanu iz Migojnic, ki je malo kasneje padel v nemško zasedo. Mučili so ga in povedal je, da je dobil orožje pri meni; bil sem izdan.

Bila je siva zimska noč 7. januarja 1942. Zelo je snežilo. Komaj se je malo zdanilo, že je nemška policija obkrožila hišo.

— Ste vi Vinko Breclj? me je vprašal neki zelen oficir. Pri Breclju se je pri nas reklo po domače, sicer pa smo se pisali Poteko. Znašel sem se in mu dejal, da je oseba z imenom Breclj v Zabukovici. Toda vstopil je človek, bolj domačin kot ne, in dejal: »Ta je tisti, ki ga iščete!«

Obkrožilo me je dvanajst policistov. Poprosil sem komandirja, če smem stopiti v hlev in naročiti rejenou Ivanu Kajtni, kako naj ravna z živino in posestvom. Dovolil mi je. Tam pa sem zagledal Grila, ki smo ga poznali pod ilegalnim imenom Cemberlen. Najprej je bil v naših vrstah, potem so ga nad Kapljo vasjo ujeli Nemci in po nečloveškem mučenju je postal izdajalec. Iz hleva sem se vrnil v hišo in spet poprosil komandirja, da smem obleči suknjič, ki ga imam v sobi. Tudi to mi je dovolil, policistom pa je naročil, naj zastražijo hišo.

Sel sem v sobo, oblekel suknjič in smuknil pri drugih vratih ven in za vogal hiše, za svinjak in naprej v gozd, v dolino, v potok, po njem navzgor in dalje dalje. Nemci so čakali, mene pa od nikoder. Pretaknili so vsak kot, zmerjali in suvali ženo. Končno so odkrili mojo sled. Kot psi so se pognali za njo, a našli me niso. Ženo so odgnali v zapore v Celje, jo trpinčili, odpeljali v Auschwitz; tam je tudi umrla...

Nekaj časa sem bil v domačih gozdovih, potem pa sem odšel na Dolenjsko. Povezal sem se s par-

tizani v Kostanjevici, Sv. Križu in Šutnju. Napravili smo nekaj uspešnih akcij. Kmalu nato sem zbolel in se vrnil domov.

Ko sem ozdravel, sem dobil zvezo s Cilenškom iz Migojnic. Začeli smo z akcijami. Zanesljive javke smo imeli pri Sevsku (Fojtu) pod Mrzlico, Gačnarju, Zapetniku, Železniku, Šarlahu in Kotarju. Pri Kotarju smo imeli hrano in orožje. Svabi so nekaj

izvohali, mučili in pretepali Kotarja, toda izdal ni ničesar; iz njegove hiše so bili trije v gozdovih.

Na Britnih selih nad Zabukovico so imeli Svabi velik bunker. Zbrali smo se Privšek iz Lovrenca, Lipče Zohar, Franc Krašovec in jaz, ki sem bil takrat sekretar. Priplazili smo se do bunkerja in Privšek je vrzel vanj bombo. Enemu zelencu je odtrgalo roko. Zaregljali so nemški mitraljezi in morali smo se umakniti.

Pozneje smo dobili s policisti zvezo. Med njimi so bili namreč tudi Čehi. Pomagali so nam, da smo obkrožili bunker, zvezali njihovega oficirja in ga odpeljali s seboj. Ostale policiste pa smo izpustili; Čehi so stopili v naše vrste.

Kmalu nato smo prejeli sporočilo, da so policisti v Grižah. Takoj smo se odpravili v zasedo. Po cesti proti Zabukovici je privozil kamion. Prerešetalni smo ga. Dva Nemca sta bila ubita, dva pa sta pobegnila.

No, pa se je zgodilo, da je nekdo pritekel v našo postojanko.

— V Zabukovici je gestapovski ovaduh!

Bil je sicer Slovenec, doma neke pri Mariboru, toda za našo okolico je bil strah in trepet. Pograbil sem orožje in tekel proti Zabukovici. Kmalu sem mu bil na sledi. Stopil sem iz gozda in videl, kako koraka proti Grižam. Kot lisca sem se mu prihulil za hrbet in zakričal: »Stoj! Roke v vis!«

Toliko da ga ni kap, tako je bil iznenaden.

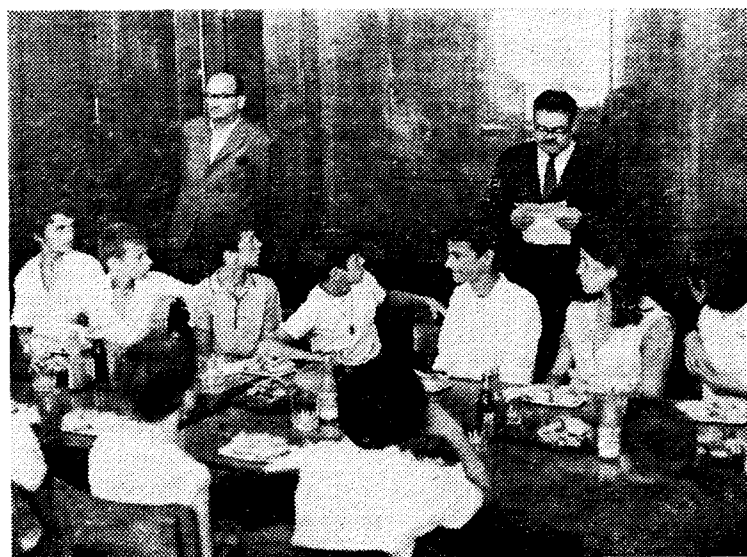
Se tale dogodek mi je čestokrat pred očmi. Na Britnih selih je bila žena, ki je imela pol leta starega fantka. Sodelovala je s partizani in nekdo jo je izdal. Morala je v gozdove. Ali kako? S tako neboljenim otročkom! Takoj sem se spomnil na sodnika Jurija Lesjaka, ki je imel posestvo v bližini Griž in je bil naš

zvest sodelavec. Toda kako spraviti tja otroka, ga dati njemu, ne da bi Svabi to izvohali? V njegovi hiši sta stanovali nemški učiteljci, ki so jima dvorili policisti. Odločili smo se. Fantka smo toplo zavili, ga položili v veliko kosaro in izginili v noč. V mrazu in temi smo prišli pod breg. Na vrhu je bil Lesjakov hlev. Nenadoma so se pojavile luči. Svabi! Priplazili smo se k zemlji. Bil so čisto blizu nas. Če bi fantek malo zajokal, bi se takoj vnel spopad. Na srečo so krenili v nasprotno smer. Pognali smo se v breg, k hlevu. Tih smo odprli vrata, prebudili pastirja, ki je ležal v hlevu, in mu vso stvar razložili. Izginili smo v noč. Pastir Franček je prebudil sodnika in njegovo ženo. Prišla sta v hlev, vzela fantka in ga negovala kakor da je njun pravi sin; pastir Franček pa je pozneje šel v partizane.

Nemci so razpisali na mojo glavo 15.000 DM. Lep denar! Krepak fant iz reških hribov, ki je bil v nemški službi, si je zadal nalogo, da me dobi živega ali mrtvega. Toda delal je račun brez krčmarja. Prišel je v zanko mojih kurirjev. Ni doživel trenutka, ko bi prešteval nemške marke in to na račun moje glave.

Seveda, človek se pač ne spomni vsega. Sedem križev niso mačje solze. Po vojni sem se v drugo poročil, z Marico se kar lepo razumeva. Sedaj živim v Matkah in ko gledam to malo vasico, stisnjen v ozko sotesko, se pogostoma spominjam vseh tistih težkih dni. Saj v Matkah ni bilo hiše, ki ni sodelovala z nami. Letos je bila glavna slovesnost na Ponikvi. Moje bo čez leta občinski praznik (glavno slavlje) v Matkah.

DRAGO KUMER

»SPOSTOVATI MORATE NAS NARODNOOSVOBODILNI BOJ TER SKRBETI, DA TI NAJBOLJ TEZAVNI IN KRVAVI DNEVI JUGOSLOVANSKIH NARODOV NE BODO NIKOLI POZABLJENI...«. JE PIONIRKAM IN PIONIRJEM TABORA SUTJESKA, KI SO 10. JULIA OBISKALI LJUBLJANO, DEJAL PODPREDSEDNIK RO ZZZ NOV SLOVENIJE IN NARODNI HEROJ FRANC KRESEČOBAN. V PROSTORI REPUBLIKE ODBORA SE JE TA DAN ZBRALO OKOLI STESDESET NAJMLAJŠIH IZ VSEH NAŠIH REPUBLIK, KI LETOS ZE DVANAJSTO LETO ZAPORED LETUJEJO V SMIHELU PRI NOVEM MESTU. PREDNO SO SE POSLOVILI, SO GOSTITELJEM PRIKAZALI SE PRISRČEN PROGRAM, KI GA JE SKLENILA PESEM BRATSTVA IN ENOTNOSTI — ENO OSNOVNIH NACEL PIONIRKEGA TABORA »SUTJESKA«.

FOTO: BUSIČ

Dobro je če veste...

JUGOSLAVIJA JE PLANINSKA DEZELA. Več ko 75 odstotkov jugoslovanske površine zavzemajo planine in sicer v vseh naših republikah. Planine se močno razlikujejo po geološki sestavi. Nekaj več ko 27 odstotkov površine v naši domovini zavzemajo planine, visoke od 500 do 1000 m nad morskovo površino. Planinska področja od 1000 do 1500 m nadmorske višine zavzemajo 14 odstotkov celotne površine, visoka planinska območja od 1500 do 2000 m nadmorske višine pa pokrivajo komaj 3,3 odstotka jugoslovanske površine. Najvišji jugoslovanski vrhovi, ki presegajo 2000-metrске nadmorske višine, zavzemajo komaj pol odstotka celotne površine.

NA POLJEDELSKEM POSESTVU BELJU ŽIVIMO MOČNI JELENI z dobro razvitimi rogovi. Tam jelenom pravijo: kapitalci. Pred nedavnim so nekega takega jelena prodali za 26.000 dolarjev, vsoto ki pomeni pravo bogastvo (po uradnem tečaju: 325.000 novih ali 3.250.000 starih din). Ti jeleni so na moč vabljeni za tuje lovce, ki se čedalje pogosteje oglašajo pri nas in, seveda, tudi na tem velikem posestvu. Lov na jelene, divje svinje in drugo divjad, ki jo je mnogo na Belju, prinaša iz leta v leto večja devizna sredstva. Lovski turizem, nova veja našega gospodarstva, pomeni čedalje večja gnotna sredstva, toda ne taka, da bi Belju ne grozila prisilna uprava...

V VSEH MORJIH IN OCEANIH NA SVETU SE JE OD 1. 1900 dalje vsako leto potopilo povprečno 2.172 ladij. Mnoge potopljene ladje so prevzale velika bogastva, zlato, srebro, dragulje in razne druge dragocenosti. Domnevajo, da je hkrati s potopljenimi ladjami šla na morskno dno ena osmina vsega zlata, ki so ga ljudje pridobili od početka zgodovinske dobe človeškega rodu. V januarju 1968. l. je skupina novozelandskih potapljačev našla na neki avstralski ladiji, ki se je bila potopila 1902. leta, veliko količino zlatega in srebrnega denarja v vrednosti nekoliko tisoč funtov sterlingov. Potopljena ladja leži v 45-metrski globini.

ZNAMKA, VREDNA 280.000 DOLARJEV. Na neki dražbi v New Yorku je bila pred kratkim prodana znamka Britanske Gvajane iz 1856. l., največja filatelistična redkost na svetu. Njena nekdanja imenska vrednost enega centa je narasla do fantastične vsote 280.000 dolarjev! To znamenito znamko je kupil na dražbi neki Ervin Weinberg. Izjavil je, da zastopa »skupino investitorjev«, ki ne nameravajo prodati te znamke, vsaj ne v bližnji prihodnosti. Izključna cena znamke je bila 100.000 dolarjev; pri vsaki naslaji ponudbi je cena skočila za 20.000 dolarjev, dokler ni dosegla cene 280.000.

NAJVEČJA HITROST, KI JO JE DOSEGEL KAK HELIKOPTER V VODRAVNEM LETENJU, znaša 508 km na uro. S tem uspehom se lahko pohvali ameriški helikopter »Model 533«, ki ima poleg glavnega motorja s 1400 konjskimi močmi na koncih zelo kratkih kril še dva motorja na reaktivni pogon. Prejšnji uradni rekord ustrezne hitrosti je znašal 483 km na uro.

OVCARSTVO V MAKEDONIJI ima staro tradicijo. 1968. leta je bilo v tej republici 2.100.000 ovac. Tedaj je gojilo ovce 76.000 živinorejcev. Po gojitvi tobaka je v Makedoniji ovčarstvo najpomembnejša kmetijska dejavnost. V Makedoniji znašajo dohodki od ovčarstva okrog 200.000.000 starih din ali 54 odstotkov dohodkov, ki jih prinaša živinoreja, oziroma 10 odstotkov vseh dohodkov poljedelstva. Ovčarstvo je pomembno zlasti za preskrbo prebivalstva z mesom, saj znaša delež ovčetine 80 odstotkov celotne potrošnje mesa v tej republici. Pri celotnem jugoslovanskem izvozu jagnjetine znaša delež Makedonije 50 odstotkov. Vendar je bilo v prvih povojnih letih število ovac precej večje, kot je danes. V Makedoniji gojijo danes 21 odstotkov celotnega števila ovac — 10.346.000 — v vsej naši deželi.

NEDAVNO SO V PULISKEM »ULJANKU« POSTAVILI KOBILICO ZA GRADNJO 225.000-TONSKE LADJE VELIKANKE, prve od štirih takih ladij, ki jih bo to podjetje zgradilo za neko skandinavsko družbo. Ta plovca velikanca bo dolga 315,5 m, široka 30 metrov, visoka pa 26 m z gazjo 20,37 metra. Ladjo bosta gnala dva dizelska motorja, kar pomeni, da bo imela ladja dva propelerja. Ko bo, sredi prihodnjega leta, ladja izročena naročniku, bo to največja plovna enota te kategorije na morju. Ladje te serije so namenjene posebej za prevoz tovarov v razsutem stanju in za prevoz tekočih goriv.

IZ BRATSKIH REPUBLIK

ZZB na Kosovem

Pokrajinski odbor ZZB NOV Kosova je pred kratkim imel svojo sejo v Prištini. Na tej seji se je predsednik Boro Drmonjčić v svojem uvodnem govoru dotaknil osnovnih problemov razvoja te pokrajine. Hkrati pa je naglasil, da organizacije borcev v raznih oblikah svojega organizacijskega dela lahko močno pomagajo pri urejanju in reševanju teh problemov.

V razpravi so se člani pokrajinskega odbora ZZB NOV Kosova zadržali v glavnem ob obravnavanju načina sodelovanja ZZB in njenega članstva pri današnjem razvoju pokrajine.

Iz Sarajeva

Na letni skupščini ZZB NOV občine center Sarajevo so se v razpravi najdalj zadržali ob nalogah borčevske organizacije pri negovanju in razvijanju tradicij NOV. Pri tem so obravnavali dosedanje sodelovanje z Zvezo mladine in na temelju uspehov sklepali o delu v prihodnje. Povsem razumljivo pa je, da so se na skupščini dotaknili tudi socialno zdravstvenih zadev borcev. Ob ugotovitvi, da je v zadnjih letih dobilo v občini stanovanja 225 borcev, so naglasili tudi, da je občina letos podvojila sredstva za potrebe gmotne preskrbe borcev.

Športno prvenstvo Jugoslavije za invalide

V dneh 20. in 21. junija je bilo v Zagrebu tekmovanje za športno prvenstvo Jugoslavije za invalide. Nastopilo je 112 tekmovalcev, po štirinajst tekmovalcev iz vsake republike ter štirinajst iz AP Vojvodine.

V tekmovanju posameznikov so nastopali tudi invalidi iz Avstrije. Štirje so nastopili tudi v atletskem mnogoboju in štirje v kegljanju.

Tekmovanje za športno prvenstvo Jugoslavije za invalide je bilo v atletskem mnogoboju, v streljanju, namiznem tenisu in kegljanju.

V lahko atletskih disciplinah so invalidi tekmovali na stadionu v Sveticah, v namiznem tenisu v Zavodu za rehabilitacijo v Dubravi, v plavanju na kopališču v Daničevi ulici, v streljanju na Kenedijevem trgu, v kegljanju pa v prostorih doma JLA na Illici.

Nekoliko tekmovalnih invalidov za prvenstvo Jugoslavije so bili prisotni, poleg mnogih športnikov, invalidov, tudi Grga Jankež, predsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidov Jugoslavije, Pero Car, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske in general Milan Zeželj, podpredsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidov Jugoslavije, ki so se vsi trije zelo pohvalno izrazili o tekmovanju samem, pa tudi v njegovih uspehih.

Zlata poroka v Šempetru

Ravno na dan borca, 4. julija, sta v Šempetru pri Gorici slavila 50. letnico skupnega življenja 73. letna Marija in 76. letni Ivan Vidmar, rojaka z Otlice, ki sedaj živita v Šempetru.

Ze v mladosti sta okusila vso trdoto življenja. Redne zaposlitve nista mogla najti, zato pa sta se tudi vse življenje otepala z revščino. Kmalu po I. svetovni vojni sta se poročila. V zakonu se jima je rodilo devet otrok, od katerih jih pet še živi, en sin pa je padel v NOB. Njunjo in življenje njunih otrok ni bilo rožnato. Bili so večkrat lačni kot siti, zemlje niso imeli, zaposlitve pa tudi čisto ne. Pogosto se je dogajalo, da je Ivan delal mesec dni, nato pa je bil zopet dva meseca brez dela. Po vojni je bil Ivan zaposlen kot cestni delavec, sedaj pa je upokojen in kar zadovoljen.

Oba se dobro spominjata dogodkov iz NOV. Dva njuna sina sta aktivno sodelovala v NOV, eden je daroval življenje za svobodo; hčere so bile aktivistke, jubilarita pa sta doma pomagala po

svojih močeh. Dogodek, ki jima je ostal neizbrisno v spominu, se je pripetil decemberskega dne 1944.

Nemci in belogardisti so nenedoma pridrveli v naselje, v njuni hiši pa je tedaj počivalo pet partizanov. V naglici so zbežali, pustili vso svojo opremo; eden je bil celo huje ranjen in je kasneje podlegel ranam. Vsa družina je bila tedaj v veliki nevarnosti. Po vasi so pobrali nad 20 domačinov, aktivistov in ranjenecv in jih še iste decembrske noči pobili. Prizor je bil strašen. Tudi Ivana bi tedaj zadela ista usoda, če se hči ne bi znašla in Nemcem ponudila domačega žganja, mož pa je znal nekoliko nemško in tako se je rešil gotove smrti.

Ob zlati poroki sta bila zlato-poročena zelo srečna, ko sta se zopet srečala s svojimi otroki ter drugimi ožjnimi sorodniki.

Jubilanta sta redna naročnika lista TV-15 in jima tudi mi iskreno čestitamo.

LEOPOLD KOTAR

Borci 18. Bazoviške!

Brigadni odbor pripravlja — skupno z družbeno-političnimi organizacijami in domicilno občino Ajdovščina — srečanje vseh preživelih borcev brigade. SREČANJE BO 22. JULIJA, NA DAN VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA, NA PREDMEJI. Ob tej priložnosti bodo borci brigade dobili v dar knjigo »18. brigada SNOUB »Bazoviška« v boju za osvoboditev!»

Ker brigadni odbor ne razpolaga z naslovi vseh bivših borcev, ne more poslati osebna vabila. Zato prosimo vse, da smatrajo to obvestilo — kakor tudi obvestila po drugih časnikih in RTV — kot osebno vabilo in da se srečanja polnoštevilno udeležijo. Vsi, ki nimajo lastnega prevoznega sredstva, naj se prijavijo občinskemu odboru ZZB NOV oziroma krajevnim združenjem, ki bodo organizirali prevoze z avtobusi.

Slavnost brigadnega srečanja se bo začela ob 11. uri dopoldne; zaželeno pa je, da bi bili prihodi organizirani že prej, da bi se lahko pravočasno uredile formalnosti, ki so važni del takega srečanja.

Vljudno vabljeni tudi vsi drugi borci in aktivisti Primorske!

NA SVIDENJE NA PARTIZANSKI PREDMEJI.
Odbor 18. SNOUB »Bazoviška«

Obvestilo

Združenje borcev NOV — Podlonk in odbor Škofjeloškega odreda organizirata 22. julija ob 11. uri proslavo na Prtovcu z odkritjem plošče v spomin požgane vasi in srečanje borcev Škofjeloškega odreda.

Združenje in odbor vabita vse borce in aktiviste NOV, celotno prebivalstvo, posebno pa mladino, da se v čimvečjem številu udeležijo proslave.

Združenje borcev — Podlonk in
Odbor Škofjeloškega odreda

Vabimo na odkritje spomenika

Lovska družina Laze pri Ljubljani vabi na odkritje spomenika PAVLU STOJINCU IN FRANCU SMREKARJU, ki sta padla na pragu svobode — 16. februarja 1945 — na Lepi Dragi pod Jančami.

Odkritje spomenika bo 22. julija 1970 ob 10.30 uri! Vabimo vse borce, aktiviste in lovce, ki so delali in se borili na tem območju — zbirališče udeležencev je pri Lenki v Gostinci ob 9 uri, odkoder bo skupni odhod na kraj odkritja spomenika.

Upravni odbor
LD Laze

Politični razgledi

Novice o nemirih na Severnem Irskem spet polnijo časopisne stolpce: pred kratkim je v nemirih in spopadih v Belfastu in Londonderryju padlo šest žrtev, dvesto ljudi pa je bilo ranjenih. Nova vlada Edwarda Heatha je iz Londona poslala okrepitev in ukazala vojakom, naj streljajo, če le zagledajo demonstranta na ulici. Povsod je razdejano, po ulicah krožijo močne vojaške patrulje, uvedli so policijsko uro, zaprli so prodajalne alkoholnih pijač, omejili svobodo gibanja. Tri tisoč novih vojakov je prišlo na pomoč stalnemu garnizonu osem tisoč vojakov pod poveljstvom generala sira Iana Freelanda. V prvih dneh svoje vladavine je moral premier Heath poslati vojsko in notranjega ministra Reginalda Maudlinga na Severno Irsko. Minister naj bi pripravil vlado Jamesa Chichester-Clarka k zmernosti, toda položaj je bil takšen, da se Maudling ni mogel pogovarjati z ljudmi v Belfastu, kar se je lansko poletje posrečilo laburističnemu notranjemu ministru Jamesu Callaghanu.

Po lanskem vročem poletju je Severna Irska spet dočkala hude čase, še huje kot prej. Lani je gibanje za državljanske pravice, v katerem so skoraj izključno državljani katoliške vere in izvirni Irski (protestanti veljajo za priseljence, čeprav so na Irskem že nekaj stoletij), skorajda premagalo vlado v Londonderryju in Belfastu. V trenutku, ko je deželi grozil kaos, je premier Harold Wilson poslal prvi kontingent vojske, ki naj bi ohranila red. Nemiri so minili, vojake pa so katoliški Irski sprejeli kot »osvoboditelje«. Minister James Callaghan je obljubil, da bodo hitro izvedli zahtevane reforme.

Zahtev je bilo zelo veliko, vendar je v glavnem šlo za to, da so katoliki terjali odpravo diskriminacije iz leta 1921, ko se je Irsko razdelila na dve (južna Irsko je samostojna kot republika, severna pa je del Velike Britanije). Pol milijona katolikov (tretjina prebivalstva) je zahtevalo enakost s protestanti, ki so v nekaj stoletjih prevzeli popolno oblast v deželi. Katoliki so bili prizadeti predvsem v stanovanjskih pravicah, zaposlovanju in lokalni upravi, zakaj njihov položaj je takšen, da živijo v revščini in zaostalosti. Vendar pa je popolnoma odveč govoriti o »verski vojni« v Severni Irski, zakaj tudi med protestanti so reveži, saj gre predvsem za odpravo nekakšnega apartheida.

Lansko poletje so »zeleni« (katoliki) mislili, da so zmagali. Vlada v Londonu je navidezno hitro ukrepala in kljub hudim protestom »oranžnih« (protestantov) je odločno reformirala poletje in ukinila zloglasne »B-specials«. Toda pod vojaško stražo iz Londona so se konservativni elementi v deželi spet okrepili in zavirali izvajanja drugih obljubljenih reform. Temu je treba dodati še zmago konservativcev na splošnih volitvah v vsej Veliki Britaniji. Ta zmaga je navdušila in spodbudila »oranžne« v prepričanju, da bo reforma mogoče zavlačevati, tako da so se »zeleni« znašli tam, kjer so bili pred lanskimi upori. Po tradiciji laburistično usmerjeni ka-

Izbruh po kratkem zatišju

toliki so dobili občutek, da jih je britanska večina kratko in malo zavrgla. Nekaj dni pozneje, ko se je prečastiti Ian Paisley, protestantski duhovnik, ki v svojih govorih uporablja jezik vojne, pripravljal na vstop v britanski parlament, je sodišče v Belfastu obsodilo na šest mesecev zapora »irsko Jeanne d'Arc« Bernardette Devlin. Ta junakinja irskega upora, ki je lani zmagovalno kot najmlajša poslanka stopila v britanski parlament, je bila na letošnjih volitvah (18. junija) znova izvoljena. Toda stališče je naredilo netaktno potezo in jo poslalo v zapor.

Ravno izvolitev fanatičnega duhovnika Paisleya dokazuje, da so v zadnjih mesecih zmerni krogi na Severnem Irskem nenehno izgubljali oblast v korist skrajnežev iz vrst »zelenih« in »oranžnih«. Olje na ogenj je priloilo sodišče v Belfastu. Bernardette Devlin je bila obsojena pristransko, zakaj obtožena je »hujskanja k nemirnosti«. Res je, da je Bernardette Devlin 12. avgusta lani metala kamenje in steklenice bencina na policijo, vendar je to počelo še nekaj tisoč ljudi. Londonska vlada je tedaj spoznala, da je severnirska policija pristranska, saj je ravno zato ukinila »B-specials«. Posebnost obtožbe je pristavek, da Bernardette Devlin nima pravice do pri- tožbe na lordsko zbornico. Nemiri so izbruhnili kmalu po tistem, ko so Devlinovo zaprli v žensko jetnišnico v Azmaghu, le nekaj kilometrov od njenega stanovanja.

Dvaindvajsetletna, komaj poldrugi meter visoka in krhka Bernardette Devlin je že skoraj dve leti simbol upora revnih Ircev. Je sirota, živel je v revščini, je katoličanka, zato je bil njen boj sprva namenjen katolikom, med katerimi je tudi največ revežev, brezposel- nežev in brezdomcev. Toda kmalu je spoznala, da so tudi med protestanti takšni reveži in da je revščina bolj plod ekonomskih in družbenih okoliščin kot pa pripadnosti veri. Spoznala je, da je politično sektaštvo samo preteza za politike, da si pridobivajo glasove revežev. Zato je opustila ozko pot irskega nacionalizma in se pognala v boj za socializem. Izkušeni parlamentarci v Londonu so sprva gledali nanjo kot na zanimivo in smešno prikazen, lepo so ravnali z njo, zakaj mislili so, da se bo počasi unesla in postala takšna, kot so sami. Toda Bernardette Devlin je bila drugačna: napadala je nazadnjaško irsko vlado, lotila se je irske rimske cerkve, prizanesla ni niti papežu. Nekateri so se že obračali od nje, privrženci so jo mirili, toda vztrajala je in 18. junija je bila spet izvoljena. »Ne maram vaših glasov, če niste mojega mnenja,« je govorila volilcem. Po zmagi je s svojim slabotnim glaskom zapela »Internacionalo«. Zanj so glasovali: nekateri samo zato, da je porazila unionističnega (vladnega) kandidata; nekateri zaradi njegove poguma; nekateri zato, ker so besede o »Združenju Irski« (z južno) in »družbeni pravičnosti« predramile njihove davne sanje. Sicer pa velja že staro pravilo: nihče na Severnem Irskem ni naredil politične kariere, ne da bi se znašel v zaporu Njenega veličanstva.

Tako dandanes lahko rečemo, da je tistih deset mesecev zatišja na Severnem Irskem, ki so jih pridobili, ko so tja poslali vojsko, popolnoma izgubljenih London si je unišiljal, da bo vojska zadostila za odpravo sovraštva in uvedbo normalnega življenja. Okrepile pa so se predvsem pozicije skrajnežev: danes se protestati bojujejo za »končno rešitev« (iz katere ni izključena niti ločitev od Združenega kraljestva), katoliki pa za priključitev k Irski (na jugu).

KOMENTATOR

Imeli smo ljudi

Jože Vrščaj

Po hudi zahrbtni bolezni je 16. junija umrl Jože Vrščaj, rojen 17. 3. 1920 na Lokvah pri Črnomlju.

Po končani osnovni šoli se je izučil za avtomehani- ka. K naprednemu delavskemu gibanju se je priključil kot mlad fant. Okupa- cija ga ni našla neprivrženega. Ze jeseni 1941 je aktivno delal za NOB. V NOV je vstopil maja 1942. leta. Ves čas vojne je bil hraber in požrtvovalen borec ter dober tovariš. Jože je bil rezervni oficir — kapetan I. klase. Za slu- se med NOB je prejel več odlikovanj. Po vojni se je naselil v Črnomlju. Pokojnika smo poznali ne samo kot dobrega mojstra in tovariša, ampak tudi kot dobrega očeta moža in sosedu. Zapustil je ženo in 3 otroke. Stevilna

udeležba na njegovem pogrebu pa nam dokazuje njegovo priljubljenost med Črnomlanci.

Stanko Rejc

Stanko Rejc ni več med nami. Rodil se je 1911. leta ob- činskemu pisarju na Slapu ob Idriji. Zgodaj je izgu- bil starše in njegov varuh ga je dal izučiti za kovača. Bil je zelo bister in nadarjen fant z izrednim talentom za risanje, vendar za risanje, vendar takratno življenje in sredstva niso do- puščala da bi se šolal.

Septembra 1943 leta je odšel v Grad- nikovo brigado, pozneje je bil pri deve- tem korpusu kot telefonist. 18. 4. 1945. je bil ujet in se je iz taborišča vrnil šele aprila 1946. Takoj po osvoboditvi je bil zaposlen

v tovarni pohištva KRN Klavže. Tudi tu je pokazal svoje sposobnosti in marljivost, saj je bil priznan kot novator. Tu je delal do upokojitve.

V vasi je bil zelo priljubljen. Kot član občinske skupščine se je vedno trudil za dvig in korist vask skupnosti. Nje- gova življenjska pot se je sicer končala že pred časom. a spomin nanj je ostal živ med nami.

Alojzija Mrak

Smrt je iz naših vrst iztrgala Alojzi- jo Mrak. Umrla je v starosti 76 let. Rodila se je na Slapu ob Idriji, v številni bajtarski družini, kot prvi ot- rok. Vse njeno živ- ljenje je bilo pove- zano s trpljenjem in bojem za vsak- danji kruh. Od le- ta 1943 do osvobo- dnoosvobodilnega gibanja.

Tudi po vojni ni mirovala, bila je več let članica in tajnica Združenja bor- cev Slap—Roče—Grudnica.

Vaščani jo močno pogrešamo in se je hvaležnostjo spominjamo.

„TV 15“ ZA MLADINO

Nagrajeni prispevek

Darija, Majda in Mojca poročajo s Pokljuke

Dne 20. junija je bila na Pokljuki veličastna proslava, posvečena petindvajsetletnici osvoboditve in zaključku »Kurirčkov« pošte 1970, ki se je je udeležilo okoli šest tisoč pionirk in pionirjev iz vse Slovenije.

Zbrali so se na Goreljku, nekdanji planini v osrčju Pokljuke, kjer je usodnega 15. decembra 1943 skoraj do zadnjega izkrcavali 3. bataljon Prešernove brigade. Na tem kraju je bila tudi ena izmed stopetindvajsetih kurirskih postaj z oznako G 6, ki jo je vodil Janez Ambrožič-Izidor. Rojen je bil na Poljščici, izučil se je zidarske obrti in bil zaposlen v jeniški železarni. V času narodnoosvobodilnega boja je postal znan kurir, padel pa je 14. februarja 1945 v Krnici.

Proslava se je začela z igranjem državne himne pred velikim spomenikom padlih borcev Prešernove brigade, kjer je stala častna straža. Sestavljali so jo predstavniki pionirjev, JLA, teritorialne obrambe, ljudske milice in partizanskih kurirjev. Spomenik je bil okrašen z mnogimi vencami in šopki, s katerimi so se pionirji oddolžili spominu padlih borcev. Po govoru narodnega heroja in enega prvih komandantov slovenskih partizanov Franca Leskoška-Luke, so vojaške enote ponazorile napad na 3. bataljon Prešernove brigade.

Po končani vojaški vaji in obveznem »partizanskem golažu« so se pionirji zgrnili okoli tabornih ognjev in s pomočjo partizanskih borcev izvajali prave partizanske mitinge. Kurirji v partizanskih uniformah in z odlikovanji na prsih pa so hodili od ognja do ognja, pripovedovali spomene in odgovarjali na številna vprašanja mladih radovednežev.

Prisrčno in nepozabno je bilo srečanje borcev in pionirjev na Pokljuki!

DARIJA BURGAR

V petek me je med odmorom poklical dežurni tovariš in mi dejal, da bom tudi jaz odšla na zbor pionirjev na Pokljuko. Tega sem bila zelo vesela. Nič več nisem sledila pouku, temveč sem kar naprej gledala na uro in čakala, kdaj bo zavonilo. Slednjic je bilo pouka konec. Pohitela sem domov in se pričela pripravljati na pot. Končno sem vse uredila in v upanju, da se bo kmalu združila, odšla v posteljo.

Zjutraj smo se že ob pol šestih odpravili z avtobusom iz Trebnjega. Ustavili smo se tudi na Bledu, da bi si ogledali tamkajšnji muzej. Pot do Pokljuke je bila dolga in naporna. Na Goreljku smo prispeli šele ob deveti uri, od koder smo skupaj z drugimi pionirji — razdeljeni po oddelkih — odšli na zborna mesta.

Ob deseti uri se je pričel pred spomenikom padlih gorenjskih partizanov osrednji kulturni program. Izvajanju so prisluhnili mnogi znani gostje, med njimi tudi predsednik SRS Slovenije Sergej Kraigher, članica sveta federacije Lidija Sentjurc, pisatelj Tone Svetina in Vladimir Pavšič-Matej Bor, general Jaka Avšič, narodna heroja Franc Kresc-Coban in Tonček Dežman ter častni predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in narodni heroj Franc Leskošek-Luka.

Okoli šest tisoč pionirk in pionirjev je nato odšlo k domu »Jelka«, kjer so prisostvovali prikazu napada Nemcev na partizansko postojanko. Ob eni uri popoldne je bilo partizansko kosilo, ki nam je zelo teknilo. Čez kako uro je vsak odred zakuril taborni ogenj, ob katerem so pionirke in pionirji izvajali krajsje kulturne programe.

Od sončne Pokljuke smo se poslovlili ob štirih. Spotoma smo si

ogledali še Bohinj z jezerom in se po krajšem postanku odpravili proti domu. Vozili smo se dobre tri ure in ob pol osmih zvečer prispeli v Trebnje. Petnajst nas je izstopilo, drugi pa so se odpravili na Mirno, v Sentrupert in Mokronog.

Ta izlet mi bo ostal še dolgo v lepem spominu!

MAJDA KUŽNIK

Na zadnji seji smo sklenili, da bo odšlo šest zastopnikov našega oddela na zbor slovenskih pionirjev, ki je bil 20. junija na Pokljuki.

Zbrali smo se ob sedmih pred šolo in s seboj prinesli posode in

Narisal: EVGEN SAJOVIC

žlice za partizanski golaž; šolska kuhinja pa nam je priskrbelo obilno popotnjo. Iz Vrhovcev smo se odpravili do občine Vič, kjer nas je čakal avtobus. Ena izmed sošolk je zaspala in tako nas je na pot krenilo samo pet. Pridružili smo se drugim pionirjem. Vožnja do Pokljuke je še kar hitro minila, saj nas je vodil vso pot neutrudno zabaval. Na Pokljuko smo prišli veselo razpoloženi.

ga pripravili vojaki. Popoldne smo preživeli ob tabornih ognjih. Iz prikazanega kulturnega programa mi bosta ostali v nepozabnem spominu pesem mlade Zagrebčanke »Možete mi se smijati« in »Zdravljica« v izvedbi jeseniškega dramskega igralca. Ko smo se ob štirih poslovljali, so mnogi zaklicali:

»Pokljuka, kmalu na svidenje!«
MOJCA VIHAR

TE DNI

GENERALNI SEKRETAR KPJ TOVARIŠ TITO JE 4. JULIJA 1941 POKLICAL ČLANE POLITBIROJA CENTRALNEGA KOMITEJA V HISO POKOJNEGA ČASNIKARJA VLADISLAVA RIBNIKARJA NA DEDINJU. NA TEM ZGODOVINSKEM SEŠTANKU, KI SE JE ZAČEL ZJUTRAJ IN TRAJAL DO ŠESTIH ZVEČER, SO ČLANI POLITBIROJA SKLENILI, NAJ POSAMEZNE OBOROŽENE AKCIJE NEMUDOMA PRERASTEJO V VSELJUDSKO VOJNO IN DA NAJ ZE PREJ USTANOVILJENE UDARNE SKUPINE ZAČNO DELOVATI KOT PARTIZANSKI ODREDI ZA BORCE ODREDOV SO DOLOČILI NAZIV »PARTIZANI« IN ZA ZNAK PETEROKRAKO ZVEZDO, SKLEPE PA POSLALI KOT POZIV VSEM JUGOSLOVANSKIM NARODOM ZA OBOROŽEN BOJ PROTI TUJMU NASILNIKU.

V SPOMIN NA TA DAN PRAZNUJEJO JUGOSLOVANSKI NARODI DAN BORCA.

Spomin na vojno

NA VRHU SEM ONDAN
OD ČUDNIH PRIVIDOV BIL ODBEDAN;
PO CERKVENIH STENAH SLIKE GOVORE,
KAJ VOJNA NAREDILA JE.

IZ KRVAVIH SRAG SEM RAZBRAL,
DA SOVRAZNIK TU LJUDI JE KLAL
IN NAPISI DROBNI GOVORE,
KAJ VOJNA NAREDILA JE.

V SRCU ČUTIM BOLEČINE:
KDO JE KRIV ZA TE ZLOČINE?
IN NAPISI DROBNI GOVORE,
DA TEGA KRIVA VOJNA JE.

Ljubo Zaplotnik

KRAMLJANJE

Spoštovana tovarišica Milena!

Poslana knjiga me je skoraj prisilila, da sem spet vzela pero v roke. Veste, če vam odkrito povem, je že nekaj časa počivalo. Življenje samo menda tako hoče. Razočarana sem nad vsem! »Naj trpi še ta drobci mojega veselja, če trpim jaz...«, sem dejala. Morda ne bi bila tako žalostna, da me niso razočarali starejši ljudje; ljudje v katerih sem nekdaj videla svoje vzornike. Razočarala me je Ljubljana! Verjetno zato, ker sem prišla vanjo s podeželja, pa četudi iz mesta, ki je od tega »raja« oddaljeno borih dvajset kilometrov. Spoznala sem, da nisem enakovredna njim, ki živijo v glavnem mestu Slovenije. Draga tovarišica Milena, Nikar ne mislite, da očitam kaj vam. Ne, še malo ne! Vas moram pohvaliti, saj ne delate razlik. Celotno več prispevkov objavite od tistih s podeželja in dozdeva se mi, da jim posvečate posebno pozornost in ljubezen. Vi ocenjujete po vsebini... Ko spis napišem in ga preberem, navadno rečem: »Saj ni vredno, da bi ga poslala...« In potem, ko prejmem knjigo, presenečena gledam. »Saj oni v uredništvu že menda prav presodijo,« se tolažim. Tako sem tudi včeraj sprejela Jožeta Horvata »Mačka s čelado«, ki ga je prevedel odgovorni urednik vašega časnika Črtomir Šinkovec.

Vas lepo pozdravlja

ALENKA TRONTELJ
Stranska pot III
p. Grosuplje

Draga Alenka!

Ne enakovredna, boljša si od mnogih! Prvi koraki v nepoznanem so vedno in za vse težavni, razočaranja pa so zvesti spremljevalci življenja. Navaditi se boš morala na to, Alenka. Samo pot, ki si si jo začrtala in na katero edinole sodiš, ne smeš nikdar zapustiti! Upam, da ne boš prenehala s pisanjem in da mi boš tako prihranila razočaranja...

Lepo pozdravljena!

Draga tovarišica urednica!
Danes vam v imenu literarnega krožka iz Smartna pri Litiji pošiljam kratek zapis o našem obisku v Kotljah na Koroškem, kjer je bilo 7. junija srečanje značkarjev iz vse Slovenije.

Bodite lepo pozdravljeni!
NUŠKA LAVRIH
Smartno pri Litiji

Draga Nuška!

Kar tako naprej, člani literarnega krožka iz Smartna pri Litiji, in za prihodnost mladinske strani »TV 15« nam ne bo treba biti v skrbeh.

Lepo pozdravljena!

MILENA

7. junij 1970

v Kotljah na Koroškem...

Dne 7. junija je bilo v Kotljah na Koroškem srečanje značkarjev iz vse Slovenije, kjer je 3.500 mladih bralcev zastopalo 5.000 nosilcev tega priznanja. Med nami so bili tudi mnogi znani mladinski književniki in drugi gostje.

Po krajši slovesnosti v Kotljah smo se napotili na grob Prežihovega Vrance in mimo njegovega doma nadaljevali pot proti Prežihovemu vrhu, kjer smo si ogledali spominsko sobo velikega slovenskega pisatelja. Na Ravnah, kamor smo prišli malce utrujeni, smo obiskali še študijsko knjižnico, kjer je bila razstava mladinskih knjig in bralnih značk.

Radi se bomo spominjali besed Leopolda Suhodolčana, Franceta Bevka, Slavka Bohanca in drugih. Veseli smo, da smo spoznali kraje, ki so trajno zapisani v Prežihovih delih, in vrle Korošce, od koder se je bralna značka razširila po vsej Sloveniji.

Deset let je minilo od takrat, ko so na Koroškem prvič podelili Prežihovo bralno značko. Danes jih je že več kot dvajset... Zelim, da bi se število značkarjev podvojilo; vsem tistim, ki so nam pripravili prijetno in nepozabno srečanje v Kotljah na Koroškem, pa iskrena hvala!

NUŠKA LAVRIH

5. julij 1970

v Kostrevnici pri Litiji...

Dne 5. julija je bilo v Kostrevnici pri Litiji veliko slavlje, ki ga domačini še dolgo ne bodo pozabili. Ta dan so se v naši vasi zbrali interniranci in zaporniki iz litijske občine.

Ob tej priložnosti smo na prenovljenem zadržnem domu odkrili tudi spominsko ploščo v spomin dvaindvajsetim rodoljubom kostrevniške doline. Po uvodnem govoru in odkritju spominske plošče je bil krajši kulturni program, v katerem so sodelovali tudi pionirji in pionirke. Ob spominu na čase, ko je pri nas divjala vojna, se je marsikateremu svojo padlih ali umrlih orosilo oko. Tiho so stali in spremljali program, nakar so na ta kraj spomina položili cvetje.

Spominska slovesnost je minila in ljudje so se razšli; lepa marmornata spominska plošča pa bo nas in prihodnja pokolenja še dolgo spominjala na ljudi, ki so padli, da bi mi bolje živeli.

PAVLA ČOPAR

Okrogle in oglate

POGLEJNI MOSTARSKI BOHEM (umetnik, ki živi neurejeno in lahkotno življenje) slikar Meho Seftić rad pravi: »Ljubše mi je, da me trikrat vržejo iz hotela »Neretva«, kot da me Neretva samo cakrat vrže na pesek...«

DOBROTA JE SIROTA... Jugoslovani smo gostoljubni, nemara preveč... Nedavno je »priletela« neka turistka iz Londona v Pulj, vse dokumente pa je pozabila doma. No, naše oblasti so jo lepo nastanile v nekem puljskem hotelu. Zastopnik tuje agencije je prav »kavalirsko« pohvalil ta postopek, saj je poslal v London brzojavko naslednje vsebine: »Poslajte hitro potni list, naš potnik je v zaporu!«

SASA ZAJC O SARAJEVČANIH. Sasa je, pred nekaj tedni, ko se je vrnila iz Sarajeva, kjer se je bila udeležila neke modne revije, dejala beograjskim časnikarjem: »Nisem vedela, da so njihovi moški tako veliki playboyji...« Ne vemo, kaj je Sasa hotela povedati, ker dvomimo, da bi bil poprečni Sarajevčan playboy, t. j. bogat brezskrbnež, ki se posveča pretežno zabavi ter poseda po nočnih lokalih.

BRAGIDA PORIVACEV. V času prometnih konic je naval potnikov na tokijski metro tako velik, da je morala uprava metroja najeti posebno brigado »porivacev«, katerih dolžnost je pomagati potnikom, da se stlačijo v prepolne voze. Ta posel najpogosteje opravljajo — v splošno zadovoljstvo — brigade študentov. Ljubljanske »brigade« opravljajo ta posel — brezplačno...

SAMOZAVEST. Beograjskega igralca Bata Živojinovića vabijo v sadnjem času na številna javna zborovanja, prireditve, vabijo ga tudi v goste. Pa so ga prijatelji vprašali: »Kako to?« Bato jim je odgovoril: »Kaj, mar veste nemara za koga, ki bi bil primernejši od mene?«

ZAROČENČEVA BESEDA... Igralka Daliborka Stojić je razložila radevednežem, zakaj je, odkar je bila razglašena za lepoticu, zavrnila nekaj vabljivih ponud za sodelovanje v raznih filmih: »Film ne ustreza mojemu pojmovanju. Tudi moj zaročenec Zarko Dančuo nasprotuje, da bi igrala v filmu. Meni se zdi to popolnoma normalno. Ne bo me, menda, gledal v tujem objemu...«

IDEALNO SODELOVANJE... Marko Faneli režira scenarij »Pot v nebesa«, ki ga je napisal Miroslav Krleža. Fadil Hadžić je na vprašanje, kako se ujema oziroma kako sodelujeta Krleža in Faneli, odgovoril: »Kar dobro! Ko Krleža žuli čevlji, dela Faneli žalosten obraz.«

KDAJ JE BILA JUGOSLOVANSKA KOSARKARSKA REPREZENTANCA NAJBOLJ — AGRESIVNA? To skrivnost je izdal trener naše reprezentance Ranko Zeravica: »Osebe ljubljanskega hotela »Ilirija« nam je kot obzirni in dragim gostom ob slovesu pripravilo slavnostno kosilo. Poleg drugega so prinesli na mizo veliko torto v obliki kosarkarskega igrišča. Nikdar dotlej nisem videl, da bi bili moji izvoljenci tako dobre volje in tako — agresivni!...«

NAPOSLED — RESNICA... Ko so nedavno v Mladencu volili organe samoupravljanja, je lokalna radijska postaja ves dan oddajala ustrezen program o uspehih gospodarskih organizacij. Oddajala je tudi pogovor z nekim delavcem o tehnološkem napredku, o združevanju na znanstveni podlagi, o mladih kadrih in še o marsičem... Konec koncev pa je postaja — po želji nekaterih članov istega kolektiva — oddajala pesem: »Fahajto te, draga, vsi...«

POMLAJEVANJE. Na sestanku upravnega odbora »NK Radničkoga« v Nišu je trener Glišović predlagal: »Moštvu moramo pomladiti!« »Jaz bom pomagal!« je vneto pritrdil klubski zdravnik. »Kako?« je naivno vprašal trener. »Nabavil bom — gerovital!« se je odrezal zdravnik.

PRETIRANA PREVIDNOST... Poljski satirik Vjeslav Brudjinski je napisal »Podgane, ki zapustijo potpajčajočo se ladjo, pobesniijo, če se naposled ladja ne potopi.«

POT DO VISOKEGA POLOZAJA... Poljski satirik Stanislaw J. Lec je napisal v »Počasnih mislih«: »Če se je hotel povzpeti visoko, se je moral plaziti.«

NE BAHAJ SE S STARIMI ZASLUGAMI. Člankar Hans Wagner je v neki polemiki takole zabil zahodnonemškega ministra Josepha Straussa: »Če se kdo baha s starimi zaslugami, pomeni to, da nima novih.«

Trgovci s topovi

(1.)

Sodobno človeštvo se vsakih pet mesecev »nekje na svetu« hudo spopade. Če tem hujšim spopadom pristejemo vse vojaške udare, spopade, velike nemire ter neorganizirane spore manjšega obsega, dobimo neverjetno številko: po koncu druge svetovne vojne je bilo že tristo spopadov, ki so vplivali na potek zgodovine: doslej en spopad na mesec.

S tako porazno ugotovitvijo začenja američan George Thayer svojo knjigo o mednarodnem trgovanju z orožjem. Thayer je zbiral gradivo dolga leta, zaslusal je množice ljudi ter potem napisal 500 strani obsegačo knjigo, v kateri ne proučuje samo trgovanja z orožjem, ki je v rokah posameznikov, marveč tudi tisto, ki je v rokah vlad.

»Cenijo,« pravi George Thayer, »da je dandanes na svetu v rabi kakšnih 750 milijonov vojaških pušk in pištol, se pravi, da bi vsak odrasel moški lahko imel svoje prenosno orožje.«

Vedenje držav, ki kupujejo orožje, se ravna po splošni shemi, ki je še posebej poudarjena med deželami, ki so postale neodvisne po koncu druge svetovne vojne. Prvo obdobje: neodvisna država kupi manjše količine zastarelega orožja od svojega nekdanjega kolonialnega gospodarja. Drugo obdobje pride čez nekaj let, ko neodvisna dežela utrdi svoje gospodarstvo in ustanovi svoje policijske in vojaške sile. Tedaj išče novo, nenevarno drago orožje. Kupuje ga po navadi pri enem prodajalcu, in sicer v okviru dolgoročnega programa pomoči. Tretje obdobje pride tedaj, ko se kupec loči od svojega poglavitnega prodajalca in kupuje na vseh straneh. Po navadi izbruhnejo sovražnosti ob koncu drugega obdobja.

»Petindevetdeset odstotkov vseh spopadov po drugi svetovni vojni,« piše George Thayer, »je izbruhnilo v nerazvitih področjih sveta, v vseh pa so uporabljali uvoženo orožje.«

George Thayer ni priznavašal nikomur: ne ZDA ne ZSSR ne LR Kitajski. »Velika Britanija se

je na veliko lotila izvoza vojaškega materiala predvsem iz finančnih razlogov. Francija, Italija, Zahodna Nemčija in Belgija izvažajo orožje, ne da bi jih kdaj preveč skrbelo, kakšne bodo posledice. Švedska in Švica, ki razglašata pobožna čustva nevtralnosti, prodajata prikrito, vendar odločno: toliko, kolikor le moreta. Navzlic vsemu pa je trgovina z orožjem dandanes predvsem ameriška zadeva. Ni je dežele, ki s tolikšno zavzetostjo pridiga o miru in ki prodaja toliko orožja. Nobena druga dežela se ne zavzema tako zavzeto za nadzorstvo nad konvencionalnim orožjem. Nobena druga dežela ne govori tako glasno proti lakoti, revščini in boleznim, nobena druga dežela pa ni tako zavirala boja proti tem nadlogam ter silila druge, naj kupujejo drago in nepotrebno orožje.«

Iz knjige Georgea Thayerja »Trgovci s topovi« povzemamo nekaj najznačilnejših poglavij.

»Civilizacija je bila, je in bo zmerom takšna: Naprej! Premagali jih bomo! Ravno zato je moj poklic edini, ki je večni!« pravi Samuel Cummings, Američan, največji zasebni trgovec z orožjem v sodobnem svetu. Samuel Cummings je predsednik, generalni direktor in edini lastnik podjetja International Armament Corporation, bolj znanega kot Interarms. Star je trideset let.

Letni promet Interarmsa naneša kakšnih 40 milijonov dolarjev, Cummingsovo zasebno premoženje pa znaša kakšnih 10 milijonov dolarjev.

»Razorožitev,« pravi Cummings, »je neuresničljiv sen. Vojn ne bo nikdar konec.«

Človek bi morda rekel, da je Cummings cinik, vendar se ima za realista. Prav mogoče je, da se ne moti.

V človeški zgodovini orožje še ni imelo tolikšnega pomena, ko ga ima po koncu druge svetovne vojne. Bolj kot kdaj prej ravno orožje odloča o ukrepanju vlad, zunanji politiki, gospodarskih na-

prezanjih in družbenih spremembah.

Po letu 1945 je bilo na svetu 55 vojn (če se vam zdi številka pretirana, lahko sami štejete...). To pomeni, da se človeštvo spopade v hujši ali manjši obliki tako rekoč vsakih pet mesecev.

V mislih imamo vojne, ki so pomembnejše tako po trajanju kot po obsegu in moči.

Če temu dodamo še manjše spopade, dobimo novo številko: 300 spopadov v petindvajsetih letih.

Ko govorimo o 55 vojnah, imamo v mislih »majhne« vojne, takšne, v katerih ni bilo uporabljeno jedrsko orožje. Se pravi, da je atomska bomba pregnala vse stare koncepte o »majhnosti« in »velikosti« vojnah. Obenem smo izgubili tudi občutek za razmerja. Nekaj dokazov:

— skupna teža bomb, odvrženih med korejsko vojno, presega težo bomb, ki so jih bili zavezniški odvrgli v tihomorskih operacijah med II. svetovno vojno;

— v »malik« šestdnevni vojni junija 1967 na Bliznjem vzhodu se je vojskovalo več tankov, kot so jih bili uporabili Nemci, Italijani in zavezniški med dvanaestdnevni boji pri El Alameinu leta 1942;

— med julijem 1965 in decembrom 1967 so Američani odvrgli nad Vietnam več (po teži) bomb, kot so jih bili zavezniški zmetali na Evropo med vso II. svetovno vojno.

RAZBOJNIŠKI POKLIC

Če ostanemo pri številkah, potem navsezadnje že ni presenetljivo, da trgovci z orožjem (zasebniki in vlade) naredijo vsako leto za 5 milijard dolarjev transakcij — se pravi dvakrat toliko kot leta 1945 — kakor tudi ne, da je danes na svetu dovolj pušk in pištol za vsakega odraslega moškega. Toda povrnimo se k Cummingsu. Da bi si vsaj približno predstavljali obseg njegovega trgovanja, naj povemo, da ima Interarms v Alexandriji (Virginija, ZDA) deset velikih skladišč, v ka-

terih je po navadi 500 do 6000 tisoč kosov odvečnega (takšnega, ki ga ameriška in druge armade ne uporabljajo več) orožja malega kalibra. »Dovolj, da opremim 40 pehotnih divizij,« pravi Cummings. V drugem skladišču v londonskem predmestju imajo od 150.000 do 200.000 kosov podobnega orožja.

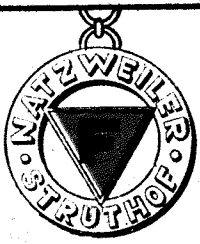
Obisk teh skladišč je izkušnja zase. V zabojih, ki so naloženi drug na drugega in segajo nekaj metrov visoko, je nakopičeno orožje vseh narodnosti: puške leenfield (Anglija), mauser (Nemčija), mannlicher-carcano (Italija), tokarev in nosin-nagant (ZSSR), springfield 1903 in karabinke M-1 (ZDA). V drugih zabojih so naložene avtomatske pištole in revolverji: luger, webley & scott, glisntis, nagant, colt, smith & wesson, mauser, nambur in walther. V skladiščih je tudi na milijone nabojev, med katerimi so takšni, ki jih druge sploh ni mogoče dobiti. Cummings si je priskrbel tudi stroj za polnjenje nabojev, ki ga je stal 65.000 dolarjev in ki je edini takšne vrste v ZDA.

V Angliji je dal postaviti velikanke delavnice za popraviljanje in predelavo orožja, v katerih pregledajo in prenovijo vse, kar kupijo. Kdaj pa kdaj si Cummings za zabavo kupi nekaj starih uniform ter ukaže uslužbenecem, naj se oblečejo v tisto, kar je ravno prišlo. En teden so vojak Afrika Corps, drugi vojak britanske Royal Navy ali Royal Tank Corps. Le malo je velikih mest na svetu, kjer Cummings nima svojih agentov. Gre za ljudi, ki vedo, kje je mogoče dobiti takšno in takšno vrsto orožja, in kaj je treba storiti, da je naprodaj. Ti ljudje skrbijo za obseg Cummingsovih transakcij in jamčijo za njegove dobičke. Skoraj vsi hodijo okoli oboroženi, kakor v tem razbojniškem poklicu, v katerem je konkurenca zelo velika, vsakdanje življenje ni ravno politično pohajkovanje.

(Nadaljevanje prihodnjici)

Opozorilo!

LEGRAVEREND
4352

Nekdanjim internirancem iz nacističnega taborišča Natzweiler-Struthof in zunanjih delovnih komand sporočamo, da smo iz Francije prinesli spominke značke, s priimki in imeni kakor tudi taboriščnimi številkami (glej sliko). Naše številke iz tega taborišča so med 8.000 in 11.900.

Ker je izdelava značk vezana s stroški, stanejo le-te okoli 10 francoskih

frankov ali 30,00 din. Prosimo nekdanje internirance in pa svoje tisti internirancev, ki so že umrli, da prevzamejo značke, ker jim bodo res drag spomin.

Komisija za internirance pri občinskih odborih ZRB NOV prosimo, da za socialno šibke svoje umrli internirancev odkupijo te značke. Želeti bi bilo, da bi značke tistih, ki so že umrli, a nimajo svojcev, oddali v muzeje NOB.

Za vse informacije se obrnite na republiški odbor ZRB NOV Slovenije — komisija bivših internirancev Natzweiler-Struthof) Ljubljana, Beethovnova 10.

SAP

LJUBLJANA ODDELEK
ZA TURIZEM IN GOSTINSTVO

Priporočamo prijetne počitnice v Kaštelah pri Splitu. Nizke cene in dobra domača hrana. Plaža (kopališče) tudi za najmlajše v neposredni bližini. Za počitek in sprehode številni parki in zelenje. Avtobusni izleti vsak dan po dostopnih cenah. Prevoz iz Ljubljane in obratno vsak ponedeljek z udobnimi turističnimi avtobusi, ki obratujejo izključno za dopustnike v Kaštelah.

Prijave in informacije SAP
Ljubljana, Titova 38, tel. 315-342

Prispevki za šolo — spomenik NOB

Ilirija, Ljubljana, Vič 3.000.—; Marketing, Ljubljana 300.—; Steklo, Ljubljana (Export-Import) 3.000.—; Avtohena, Ljubljana 10.000.—; Avtopromet, Nova Gorica 1.000.—; Združenje vojaških vojn invalidov Idrija 430.—; Strukelj Jožef, Nova Gorica (skupno vplač. 300.) 50.—; Osnovna šola Crni vrh (prispevek učiteljev in učencev) 323,60; Osnovna šola Zadlog p. Crni vr 24,85; Sindikalna podružnica »Univerzala« Idrija 1.355.—; Učenci osnovne šole v Lendavi 264,80; ZB NOV Notranje Gorice 72.—; ZB NOV Zapotok — občina Ljubljana 76,50; ZB NOV Polhov Gradec 350.—; ZB NOV Brezovica 362.—; ZB NOV Rašica 350.—; ZB NOV Turjak 380.—; ZB NOV Golo — Skrilje 391.—; ZB NOV Milan Česnik Ljubljana 2.120.—; Osnovna šola Preži-

Hojdak Julijan Os. šola Cerkno 150.—; Hojsak Antonija Os. šola Cerkno 150.—; Jug Stanislav Os. šola Cerkno 150.—; Leskovec Ana Os. šola Cerkno 50.—; Uršič Marija Os. šola Cerkno 136.—; Lapanja Lidija — Osnovna šola Cerkno 50.; Lapanja Slavica Os. šola Cerkno 100.—; Miklavčič Jožica Os. šola Cerkno 100.—; Močnik Ana Os. šola Cerkno 100.—; Pagon Gabriella Os. šola Cerkno 100.—; Peternej Vida Os. šola Cerkno 200.—; Perlić Ivanka Os. šola Cerkno 100.—; Kusterle Emilija Os. šola Cerkno 100.—; Klanjšek Nevenka Os. šola Cerkno 50.—; Kavčič Ivana Os. šola Cerkno 50.—; Stucin Jože Os. šola Cerkno 100.—; Rejc Vida Os. šola Cerkno 50.—; Zajc Marija Os. šola Cerkno 200.—; Golob Milan Os. šola Cerkno 50.—; Mohorič Marijeta Os. šola Cerkno 50.—; Sedaj Ivica Os. šola Cerkno 50.—; Oblak Ana Os. šola Cerkno 10.—; Svetičič Justina Os. šola Cerkno 25.—; Stucin Katarina Os. šola Cerkno 50.—; Primožič Vida Os. šola Cerkno 30.—; Sedaj Kristina Os. šola Cerkno 60.—; Močnik Ivana Os. šola Cerkno 50.—; Družina Kacin, Ljubljana 500.—.

Odbor za izgradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem — se najtopleje zahvaljuje za dosedaj sprejete prispevke in prosi darovalce, da svoje prispevke nakazujejo na tekoči račun 5302-602-66 SDK Idrija — sklad za izgradnjo šole v Cerknem.

hovega Voranca, Ravne na Koroškem 1.088,40; Pižent Teodor (Jan), Podnanos 54 (prispevek tečajnika) 50.—; Učenci osnovne šole Primoža Trubarja Laško 364,35; Obid Marko in Lapajne Srečko, Cerkno 30.—; Golob Mirko in Razpet Pavla, Cerkno 50.—; Prosvetno društvo »Janko Premrl Vojko« Planina pri Cerknem 130.—; Prosvetno društvo »Milojka« Gorje — Poče — Trebenče 550.—; Čušin Draga (partijski dinar) 50.—; Osnovna šola Sežana 270.—; Osnovna šola Pokovci 168.—; Bevk Ciril — Osnovna šola Cerkno 250.—; Boscherini Evalija Os. šola Cerkno 100.—; Bogataj Izidora Os. šola Cerkno 100.—; Brezovšek Marica Os. šola Cerkno 100.—; Breščak Ljudmila Os. šola Cerkno 50.—; Cankar Milena Os. šola Cerkno 249,20; Eržen Sabina Os. šola Cerkno 150.—; Čušin Draga Os. šola Cerkno 50.—; Ferjančič Ana Os. šola Cerkno 150.—; Felc Marta 200.—;

29

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga zavod Borec Ljubljana Beethovnova 11 kot glasilo ZRB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije — tisk in ilustr. ZGF »Delo« Ljubljana Pomščeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 22 tinarjev — Posamezna številka stane 50 par — Za izposojitev stane 50 tinarjev — Naročnino pošiljate na naslov Uprava »TV 15« Ljubljana Beethovnova ulica 10 pošti predaj 598/XI. ali na tekoči račun štev. 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901 najništvo in novinarji 22-313 uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo